

คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

บทคัดย่อ

ของ

นายคณิต จิตเจริญทวีโชค

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2548

คณิต จิตเจริญทวีโชค. (2548). *คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน*
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ.

คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือ
สำหรับครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ราชบุรี เขต 1 ได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยใน
โรงเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการยอมรับ
2) ด้านสามัคคีธรรม 3) ด้านปัญญาธรรม รวมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางใน
การควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศ การจัดทำคู่มือผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ
งานวิจัยและคู่มือต่าง ๆ เพื่อให้เนื้อหาครบถ้วนและสมบูรณ์สอดคล้องตามหลักการของประชาธิปไตย

ในการจัดทำคู่มือครั้งนี้ ผู้จัดทำได้จัดทำโครงร่างและรายละเอียดประกอบหัวข้อคู่มือ โดยให้
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในตรวจสอบความเหมาะสมของโครงร่าง
ของคู่มือประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย ตอนที่ 2
การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ตอนที่ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนา
ประชาธิปไตยในโรงเรียน ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย จากนั้นได้จัดทำ
เนื้อหาสาระและให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระของคู่มือ
ผู้จัดทำได้แก้ไขปรับปรุงเนื้อหาและจัดทำคู่มือฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 40 คน ประกอบด้วย
ผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน หัวหน้าโครงการประชาธิปไตย 10 คน และครูผู้สอน 20 คน ตรวจสอบ
ความเหมาะสมของคู่มือก่อนนำไปใช้ จากผลการตรวจสอบความเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า
คู่มือมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนได้
ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเท่ากับ 4.51

A Manual of Activity Management to Promote and Develop Democracy
in Schools of Ratchaburi Educational Service Area Office 1.

AN ABSTRACT
BY
MR. KANIT JITJAROENTAWEECHOK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2005

Kanit Jitjaroenaweechok. (2005). *A Manual of Activity Management to Promote and Develop Democracy in School of Ratchaburi Educational Service Area Office 1*. M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist. Prof. Dr. Phairojana klinkularb.

A manual of activity management to promote and develop democracy in school, to improve teacher responsibility and student activities with in the Ratchaburi Educational Service Area Office 1. To learn and be the guideline for doing the activities that promote management and development in school. The effects of the activities will improve the students behavior in three ways. 1) Respect 2) Harmony 3) Knowledge This will be the guideline for the principals to manage the school. The author has gathered many resources to write this book.

The author did this work by getting the opinions and ideas from three groups of experts. The first group of five experts commented on the thesis of this manual. The manual consists of four stages. The first stage : Basic Knowledge for teaching democracy teachers. The second stage : Activities management to promote and develop democracy in school. The third stage : Activities to promote and develop democracy in school. The fourth stage : Behavior Assessment democracy way of life. The second group of five experts commented on the details, or main body of this work. The last group has 40 people : 10 principals, 10 teachers who will lead in the democracy project, and 20 teachers who tested the manual. They then concluded this work is suitable and can be used in the school. They rated it 4.51 in acceptability and that it was highly recognized.

คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1

สารนิพนธ์
ของ
นายคณิต จิตเจริญทวีโชค

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

.....กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพาณิชย์)

.....กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)
วันที่...18...เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง ในการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ และอาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพานิชย์ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการพิจารณาเค้าโครงสารนิพนธ์ โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพานิชย์ และอาจารย์ ดร.จรรวรณ์ พลอยดวงรัตน์ ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมาก เป็นผลทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการจัดทำคู่มือด้านการจัดทำโครงร่างหัวข้อของคู่มือ การตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาคู่มือและการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ขอขอบคุณคุณคุณพนพร จิตเจริญทวีโชค พร้อมบุตรธิดา ที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจในการศึกษามาโดยตลอด

ประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ที่มีต่อการศึกษา ผู้ศึกษาขอขอบคุณความดีทดแทนคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้เป็นผู้ให้ชีวิตที่สมบูรณ์ ให้โอกาสได้รับการศึกษา ทำให้ได้พบกับความสำเร็จในชีวิตแห่งการเรียนรู้ในวันนี้ ผู้ศึกษาจะนำความรู้ที่ได้รับจากท่านคณาจารย์ไปบริหารตน บริหารคน บริหารงานและบริหารการศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่อไป

คณิต จิตเจริญทวีโชค

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตในการจัดทำคู่มือ.....	4
ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริม และพัฒนาประชาธิปไตย.....	8
ความหมายของประชาธิปไตย.....	8
พื้นฐานแนวคิดของหลักการประชาธิปไตย.....	9
หลักการของระบอบประชาธิปไตย.....	10
พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.....	13
คุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.....	15
การสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	16
การจัดบรรยากาศเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	20
การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	22
บทบาทครูในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.....	22
กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	28
คู่มือ.....	37
ความหมายของคู่มือ.....	37
ประเภทของคู่มือ.....	38
องค์ประกอบของคู่มือ.....	39
ลักษณะที่ดีของคู่มือ.....	41
แนวทางการจัดทำคู่มือทั่วไป.....	43
การจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
งานวิจัยในประเทศไทย.....	46
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	48
3 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ.....	51
ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและเขียนโครงร่างหัวข้อของคู่มือ.....	52
จัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือ.....	54
ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ก่อนนำไปใช้.....	55
4 คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	62
บทนำ.....	62
ปก	
คำนำ	
สารบัญ	
คำชี้แจงการใช้คู่มือ.....	63
ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย.....	66
ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	76
ตอนที่ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	81
ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.....	165
บรรณานุกรม.....	171
ภาคผนวก.....	173
บรรณานุกรม.....	184
ภาคผนวก.....	190
ภาคผนวก ก. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบโครงร่างหัวข้อ ของคู่มือ.....	190
ภาคผนวก ข. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมของ เนื้อหาสาระของคู่มือก่อนนำไปใช้.....	191

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ภาคผนวก (ต่อ)

ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของกลุ่มมือ.....	192
ภาคผนวก ง. แบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่มการจัดกิจกรรม ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	196
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	201

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	57
---	--	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทยทุกคน เนื่องจากประเทศไทยของเรานั้น ปกครองโดยใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการดำรงชีวิตตามวิถีทางของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นเหมาะสมสำหรับประเทศไทย เนื่องจากเป็นรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536: คำนำ) ดังนั้นการจะนำประเทศเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดนั้น ต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพด้านพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ดังนั้นการดำเนินการศึกษาย่อมจะต้องดำเนินให้สอดคล้องกับการปกครองประเทศ และจากการที่คนไทยส่วนใหญ่ยังมีความคิด มีเจตคติและค่านิยมที่ไม่เข้าใจในการดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องดำเนินการปลูกฝังให้คนไทยเป็นพลเมืองดีมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่จะเป็นผู้ปลูกฝังรวมทั้งช่วยเสริมสร้างให้เกิดขึ้น โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยเบื้องต้นให้แก่นักเรียน (ศรัณยา สุริยวงษ์, 2540: 6) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 81 กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ในเรื่องหลักการและเนื้อหาที่จะนำไปสู่ความเป็นบ้านเมืองประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ จึงเห็นสมควรให้โรงเรียนนำไปบริหารหลักสูตรและพัฒนาระบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในด้านต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542: 2)

การสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้น ได้ระบุจุดมุ่งหมายในการสร้างเสริมไว้ชัดเจนในนโยบายของแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 – 2550 ในด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนนั้น ได้ระบุรายละเอียดของการดำเนินเรื่องการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนไว้ดังนี้ คือ เร่งรัดการจัดการเรียนการสอนประชาธิปไตย ให้บังเกิดผลโดยพัฒนาหลักสูตรประชาธิปไตยแบบยั่งยืน และ

ส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอาชีพครูปฏิบัติตนอยู่ในวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อเป็นแบบอย่างและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2538: 7) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายด้านการศึกษา อาทิเช่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุความมุ่งหมายในการปลูกฝังประชาธิปไตย ไว้ในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ ในมาตรา 7 ระบุว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 5-6)

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) ได้ระบุรายละเอียดของการดำเนินงานเรื่องการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้ คือ ครูต้องมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ด้วยกระบวนการทางการศึกษาและฝึกอบรม เน้นการปลูกฝังเพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 50-55)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้ระบุรายละเอียดไว้ว่า ให้ส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข บนพื้นฐานความเป็นไทย โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต พัฒนาดตนเองและสังคม มีความสามารถในการเรียนรู้ สื่อสาร ทำงาน จัดการ คิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบมีเหตุผลรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการ พึ่งตนเองได้ มีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อนุรักษ์ธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทย ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544: 7)

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว สถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานโดยเฉพาะในมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 18 ตัวบ่งชี้ที่ 7 ได้ระบุให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544: 68)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปลูกฝังความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเมตตา ความกตัญญู การทำประโยชน์ต่อสังคม เสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม ทักษะการแสวงหาความรู้ โดยเน้นนิสัยรักการอ่าน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. 2545: 21)

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นโยบายทางด้านการศึกษาของแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 - 2550 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติของสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งยุทธศาสตร์และเป้าหมายของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังเช่น สุระพงษ์ นามจำปา (2537: บทคัดย่อ) กล่าวว่าครูประถมศึกษามีบทบาทในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย รวมทั้งการเป็นแบบอย่างให้แก่นักเรียนหรือกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนนั่นเอง

ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้บรรลุเป้าหมาย ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้มีคุณธรรมทั้ง 3 ด้าน คือด้านคารวธรรม ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม แต่การดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าว ยังขาดคู่มือที่ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนในปีการศึกษา 2544 พบว่าปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนที่มีปัญหาและความต้องการมากที่สุด คือ ขาดงบประมาณ รองลงมาคือ ต้องการให้จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขาดการสนับสนุนเอกสาร คู่มือ และแบบฝึกให้แก่โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545: 20)

ดังนั้นคู่มือจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

ขอบเขตของการศึกษา

คู่มือนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ครู-อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม และให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตในการจัดทำคู่มือ คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยมุ่งเน้นในเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านสามัคคีธรรม 3) ด้านปัญญาธรรม มีขอบเขตในการจัดทำดังนี้

1. คู่มือครูการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย เนื้อหาสาระ 4 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย
 - ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
 - ตอนที่ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
 - ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย
2. คู่มือนี้ใช้กับครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ

ประโยชน์ที่ได้รับของการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน มีดังนี้

1. เพื่อให้ครู-อาจารย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม

3. เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ติดตาม และ นิเทศในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คู่มือ** หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นมาเพื่อให้ความรู้กับผู้อ่านในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านได้ศึกษาทำความเข้าใจด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางดำเนินการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. **การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน** หมายถึง การจัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม โดยการบูรณาการกระบวนการกลุ่มเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมุ่งให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่จัดขึ้นในรูปของคณะกรรมการนักเรียน โดยมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

3. **กระบวนการกลุ่ม** หมายถึง กิจกรรมการทำงานกลุ่มที่จะช่วยฝึกวิถีชีวิตประชาธิปไตย และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ที่สามารถนำไปบูรณาการหรือเลือกใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้คือ 1) การแบ่งกลุ่ม 2) การเลือกหัวหน้ากลุ่มและตำแหน่งอื่น ๆ 3) การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 4) การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การประสานความคิดและหาข้อสรุป 6) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล 7) การวางแผนงานร่วมกัน 8) การแบ่งงานและมอบหมายงาน 9) การปฏิบัติตามข้อตกลงหรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 10) การติดตาม กำกับ และให้ข้อติชม 11) การร่วมมือและช่วยเหลือกัน 12) การแก้ไขปัญหา ร่วมกัน 13) การประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาและพฤติกรรมประชาธิปไตย 14) การรายงานผลงานของกลุ่ม

4. **กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน** หมายถึง กิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อมุ่งส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยปลูกฝังให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

4.1 **ด้านการยอมรับ** หมายถึง พฤติกรรมที่ส่งเสริมการเคารพในสถาบันที่สำคัญของประเทศ เช่น ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การเคารพซึ่งกันและกันทางร่างกาย

การเคารพกันทางวาจา การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในกฎ ระเบียบของสังคมและกฎหมายของประเทศ การใช้สิทธิและเสรีภาพในขอบเขต

4.2 ด้านสามัคคีธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ส่งเสริมการร่วมกันทำงาน ทั้งกาย และใจ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวม และหน้าที่ต่อสังคม

4.3 ด้านปัญญาธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ส่งเสริมการใช้ปัญญา ใช้เหตุผล ในการตัดสินใจปัญหา ร่วมกันแก้ปัญหาโดยร่วมกันคิด ใช้เหตุผล ใช้วิธีการทางปัญญา ในการโต้เถียงหรือหาข้อยุติต่าง ๆ

5. การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง การประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนที่แสดงออกโดยเน้นเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

6. ครูผู้สอน หมายถึง ครู-อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

7. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารการจัดการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

8. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

9. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้น ป.1-ป.3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้น ป.3-ป.6

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้จัดทำได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดทำคู่มือให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้ใช้หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย
 - 1.1 ความหมายของประชาธิปไตย
 - 1.2 พื้นฐานแนวคิดของหลักการประชาธิปไตย
 - 1.3 หลักการของระบอบประชาธิปไตย
 - 1.4 พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย
 - 1.4.1 คุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย
 - 1.4.2 การสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน
 - 1.4.3 การจัดบรรยากาศเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน
2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
 - 2.1 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
 - 2.2 กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
3. คู่มือ
 - 3.1 ความหมายของคู่มือ
 - 3.2 ประเภทของคู่มือ
 - 3.3 องค์ประกอบของคู่มือ
 - 3.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ
 - 3.5 แนวทางการจัดทำคู่มือทั่วไป
 - 3.6 การจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทย เนื่องจากประเทศไทยของเรานั้น ปกครองโดยใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่คนไทยทุกคนจะต้องศึกษาในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า และนำหลักการต่าง ๆ ไปปฏิบัติจนเกิดเป็นวิถีชีวิต โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยมาจากคำว่า “ประชา” สันธิกับ “อธิปไตย” มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ซึ่งหมายถึงการปกครองของประชาชน (จิรภา สุนทรสิต, 2534: 41) ประชาธิปไตยนั้นมีหลายความหมาย ซึ่งแล้วแต่มุมมองของนักการศึกษา และมีผู้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตย ไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

จิรภา สุนทรสิต (2534: 41) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่าสามารถแบ่งออกได้ 2 ความหมาย ดังนี้ คือ 1) ความหมายในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองประเทศ (Democracy as a form of Government) หมายถึงระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนมีโอกาสดำเนินการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ ถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน และ 2) ความหมายในฐานะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิต (Democracy as a Way of Life) หมายถึงการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งทางกายและวาจา ไม่ก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

พระเทพเวที (2535) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประชาธิปไตยหมายถึง การที่ประชาชนปกครองกันด้วยสติปัญญาที่ดี มีความรู้ความเข้าใจ สามารถคิดได้ด้วยตนเอง สามารถพิจารณาเหตุผล รู้จักแยกแยะ วินิจฉัยได้ว่าอะไรถูก อะไรผิด และควบคุม ให้เว้นจากสิ่งที่ผิดและทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม

สมบัติ ธนลากสกุลกิจ (2535: 10) ได้อธิบายความหมายของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตซึ่งหมายถึง การเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของกันและกัน แก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยเหตุผล สันติวิธี มีใจกว้าง พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจรรณญาณ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเองและยอมรับความเสมอภาคในโอกาสของบุคคล และนักศึกษาบางกลุ่ม

ใจจริง บุญเรืองรอด (2536: 76) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่า เป็นเรื่องที่เคารพในความเป็นธรรม เหตุผล เมตตาธรรม ความศรัทธาในมนุษยชาติและความเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน เพราะจะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยยึดหลักให้สิทธิและความเสมอภาคองค์การแห่งรัฐที่สำคัญได้แก่ นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการและยึดหลักนิติธรรม หมายถึง การปกครองโดยกฎหมายคือ ทุกคนเสมอกันในกฎหมาย

ทิสนา แคมมณี (2536: 6) ได้อธิบายเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่า หากบุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพและมีอิสระในการที่จะตัดสินใจทำอะไรหรือไม่ทำอะไรแล้ว เราก็ควรจะเคารพในสิทธิของผู้อื่น เราควรเปิดโอกาสให้เสรีภาพแก่ผู้อื่นในการใช้ความคิดของเขาเองที่จะตัดสินใจ หากเราเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถ รู้จักใช้เหตุผล เราก็ควรเปิดใจกว้าง รับฟังผู้อื่นถึงแม้เขาจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเรา ในส่วนที่ตัวเราเองนั้นก็ควรยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ ไม่เอาแต่อารมณ์หรือเอาแต่ใจตนเอง ควรรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ก่อนที่จะตัดสินใจและหากเราเชื่อว่า มนุษย์มีความสามารถที่จะร่วมมือกันทำงานเพื่อความสุขส่วนรวมได้ เราก็ควรจะเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ควรจะรับฟังและกัน พิจารณาความคิดเห็นของกันและกัน ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ มีขันติธรรมและรู้จักการแก้ไขปัญห ด้วยสันติวิธี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า “ประชาธิปไตย” สามารถพิจารณาได้หลายความหมายดังนี้ คือความหมายในฐานะที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึงทุกคนมีคุณค่า มีโอกาสทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสิทธิหน้าที่ และความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็นระบบการเมืองหรือการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึงการวางระเบียบแบบแผนให้มีคณะบุคคลร่วมกันบริหารงานตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ เพื่อเกิดประโยชน์สุขแก่คนส่วนรวม และในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึงการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม เพื่อความสงบสุขของตนเองและสังคม รวมทั้งในฐานะของกระบวนการศึกษาที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับการปกครองของประเทศและไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของบุคคลในสังคม

1.2 พื้นฐานแนวความคิดของหลักการประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวทางการปกครองที่ยึดมั่นบนรากฐานที่เป็นหลักการขั้นมูลฐานแบบประชาธิปไตย อเนก สิทธิประศาสตร์ (2532: 122 –123) ได้กล่าวถึงพื้นฐานแนวความคิดของหลักการประชาธิปไตยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. เชื่อว่ามนุษย์มีความรู้ มีความสามารถ มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุและผล ในการค้นหาความจริงออกมาเป็นข้อตกลงที่มีหลักเกณฑ์ ตลอดจนสามารถร่วมมือกันทำงาน เพื่อความสุขของส่วนรวมได้

2. มนุษย์มีความเป็นอิสระและมีเสรีภาพ ที่จะสามารถเลือกใช้ชีวิตของตน ในการทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และจะต้องรับผิดชอบในการกระทำอย่างนั้นของตนเองด้วย
 3. ยอมรับมนุษย์มีความเท่าเทียมกันทั้งทางกฎหมายและทางการเมือง กล่าวคือ กฎหมายคุ้มครองทุกคนเหมือนกัน คนทุกคนควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเหมือนกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติกำเนิด เพศ หรือยากดีมีจนอย่างไร
 4. การตัดสินใจปัญหาสำคัญมาจากประชาชน โดยมอบหมายให้ตัวแทนดำเนินการแทน ตน เพราะทุกคนไม่สามารถจะตัดสินใจปัญหาทุกเรื่องได้โดยตรง
 5. อำนาจทางการเมืองของรัฐบาล เกิดขึ้นจากการให้ความยินยอมของประชาชน ผู้ถูกปกครอง
 6. สิทธิในการคัดค้าน ประชาชนมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการคัดค้านหรือเปลี่ยนรัฐบาล ตามวิถีทางของหลักการประชาธิปไตยที่กำหนดไว้ในกติกาการปกครองของประเทศ หากว่ารัฐบาล ไม่ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายหรือไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้
- โดยสรุปแล้วพื้นฐานแนวความคิดของหลักการประชาธิปไตยดังกล่าวนี้คือ แนวทาง ในการกำหนดหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความ เป็นระเบียบในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของบุคคลในสังคม

1.3 หลักการของระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบต่าง ๆ จะต้องมีการเป็นจุดร่วมการปฏิบัติของหมู่ชน ในระบอบการปกครองนั้น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นระเบียบและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของ บุคคลในสังคม ซึ่งนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531: 148-149) ได้อธิบายถึง การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีหลักการที่สำคัญดังนี้ คือ 1) อำนาจอิสระในการปกครอง ประเทศอยู่ที่ประชาชน หมายความว่าอำนาจของรัฐบาลจะต้องมาจากความเห็นชอบของราษฎร 2) ต้องมีรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศและรัฐธรรมนูญนี้ต้องมาจากประชาชน โดยกำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระ 3) ลักษณะของรัฐบาลจะต้องเป็นรัฐบาลของ ประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งรัฐบาลของประชาชน หมายถึง รัฐบาลที่เกิดขึ้น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนและทำงานเพื่อประชาชน ส่วนรัฐบาลโดยประชาชน หมายถึง ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ปกครองประเทศไทย ถ้าเขาเหล่านั้นมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด 4) การเลือกผู้นำ จะต้องเปิดโอกาสให้มีการเลือกอย่างเสรี รัฐธรรมนูญจะ ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งเอาไว้ เพื่อเปิดโอกาสให้

บุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมในการปกครองและมีการเลือกตั้งอย่างเสรี ไม่มีการบังคับ อีกทั้งจะต้องเป็นการลงคะแนนลับเพื่อป้องกันการใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 5) การตั้งพรรคการเมืองจะต้องมีการอนุญาตให้มีการจดทะเบียนตั้งพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคขึ้นไป เพราะการมีพรรคเดียวยอมทำให้ผู้นำผูกขาดอยู่กับคนกลุ่มเดียว ซึ่งถือว่าการเลือกตั้งที่ไม่เสรี และ 6) การปกครองโดยยึดหลักเสียงข้างมาก บุคคลที่รวมตัวกันเป็นคณะรัฐบาลจะต้องเป็นคณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากเสียงข้างมากของผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามา และการปฏิบัติงานก็ต้องเป็นไปตามเสียงข้างมาก แต่ก็เคารพและยอมรับฟังเสียงข้างน้อยด้วย

กรมสามัญศึกษา (2534: 3-4) ได้กำหนดหลักการประชาธิปไตยไว้ด้วยความมุ่งหวังว่าจะช่วยนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในหลักการของประชาธิปไตย และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานใด ๆ ไว้ 5 ประการ คือ 1) หลักการเสรีภาพ หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับการเป็นมนุษย์ ทั้งในการคิด การพูด การทำ โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งระเบียบและความเรียบร้อยของสังคม แต่การใช้เสรีภาพนั้น ทุกคนต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่นด้วย 2) หลักความเสมอภาค ถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะแตกต่างกันในเรื่องเพศ ศิ่วพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่ ศาสนาหรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่อาจถูกจำกัดสิทธิด้วยเหตุผล หรือเงื่อนไขบางประการ เช่น การเลือกตั้ง ทุกคนเสมอภาคในการใช้สิทธิ แต่จะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไข เช่น ยังไม่บรรลุนิติภาวะ อยู่ในจองจำ เป็นนักบวช เป็นต้น 3) หลักการ โดยยึดเสียงข้างมากเป็นหลักที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การปกครองเสียงข้างมาก ทั้งนี้ต้องไม่ใช่เสียงข้างมากไปในทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ หรือละเมิดสิทธิของคนส่วนน้อย 4) หลักของเหตุผล หมายถึงการมีความเชื่อมั่นในเหตุผลและให้ความสำคัญแก่กระบวนการหรือวิธีการค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสมซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์ 5) หลักภราดรภาพ หมายถึง การมีมนุษย์ปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความรู้สึกต่อกันฉันพี่น้อง ไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ศิ่วพรรณ หรือลัทธิความเชื่อ

สุจิตรา จงอยู่สุข (2536: 61-62) ได้กล่าวถึงหลักการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ดังนี้

1. ควรมีการสร้างค่านิยมในเรื่องอุดมการณ์ของประชาธิปไตยก่อน โดยการฝึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบวินัย รู้จักการทำงานร่วมกัน ฯลฯ ซึ่งคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพราะเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

2. ยึดหลักในการสอนโดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการเรียนมากขึ้น และอาจฝึกให้รู้จักรับผิดชอบตนเอง ตลอดจนรู้จักปกครองตนเอง

3. ควรจัดกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมในโรงเรียนมี 2 รูปแบบ ใหญ่ ๆ คือ

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในชั้นก็เป็นส่วนที่จะช่วยสนับสนุนในเรื่องของประชาธิปไตยได้ เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การจัดอภิปราย การรู้จักทำงานร่วมกัน เป็นต้น

3.2 ควรจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นตัวสนับสนุนให้การเรียนรู้สมบูรณ์ขึ้น และจะช่วยปลูกฝังในเรื่องของประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ได้แก่ 1) การจัดตั้งสภานักเรียน 2) คณะกรรมการนักเรียน 3) ชมรมหรือกลุ่มสนใจต่าง ๆ 4) ชุมนุมทางวิชาการ การที่นักเรียนได้ร่วมมือกัน ย่อมทำให้เกิดแนวคิดร่วมกันในการทำงาน กำหนดกฎเกณฑ์ มีผู้นำและผู้ตาม รับผิดชอบในหน้าที่ สิ่งที่ยึดเป็นแนวปฏิบัติเกิดจากการยอมรับของกลุ่ม

3.3 ควรสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณะผู้สอนด้วยกัน และคณะผู้สอนกับผู้เรียน ย่อมทำให้บรรยากาศแห่งประชาธิปไตยเป็นไปอย่างราบรื่น

3.4 ควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสังคมภายนอก เป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน ประสานงาน เสียสละ ฯลฯ เป็นการฝึกหัดประชาธิปไตยที่ดีอย่างหนึ่งด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2541: 4-6) ได้เสนอหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ดังนี้ คือ 1) หลักความเสมอภาค หมายถึง ความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่แต่ละคนเป็นสมาชิกของสังคมเช่นเดียวกัน 2) หลักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ของบุคคลซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลที่เป็นประชากรของรัฐ โดยที่สิทธิเสรีภาพและหน้าที่เป็นของควบคู่กัน ไม่มีใครมีสิทธิและเสรีภาพโดยไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และไม่มีใครมีหน้าที่โดยไม่มีสิทธิเสรีภาพ 3) หลักนิติธรรม หมายถึง การยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ กติกาของประเทศหรือการให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การรักษาประโยชน์ส่วนรวมเพื่อความถูกต้อง สงบเรียบร้อยและยุติธรรม ซึ่งสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคใดๆ จะไม่เป็นจริง หากไม่มีกฎหมายเป็นหลักประกันคุ้มครองและเป็นการป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 4) หลักการยอมรับเสียงส่วนมาก หมายถึง การที่ทุกสังคมมีคนอยู่รวมกันมากๆ ย่อมต้องมีความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งอาจจะระงับได้ด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ในระบอบประชาธิปไตยยังได้นำวิธีการตกลงกันด้วยเสียงข้างมากมาใช้ในการยุติปัญหา อย่างไรก็ตามการใช้เสียงข้างมากจะไม่ต้องกระทำไปโดยละเมิดสิทธิของเสียงข้างน้อย 5) หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หมายถึงการปกครองต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน รัฐคือกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการเลือกจากประชาชนมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองประเทศ รัฐที่ดีจึงต้องเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน และจะต้องรับผิดชอบต่อ

ประชาชน และ 6) หลักแห่งการใช้เหตุผล หมายถึง การอาศัยหลักความเชื่อว่ามี
ความสามารถ และมีสติปัญญาในการดูแลปกครองตนเอง สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา
และกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับตนเองและสังคมได้ ไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงในการ
ตัดสินใจปัญหา

หลักการสำคัญการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่กล่าวมานั้น จะต้องมิจุดร่วม
สำหรับปฏิบัติของหมู่ชนหรือประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีความสำคัญ
มีดังนี้ คือ ประการแรก อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน คือเป็นการปกครองของประชาชน โดย
ประชาชน และเพื่อประชาชน ประการที่สอง หลักเสรีภาพ คือประชาชนมีเสรีภาพในการ
ประกอบกิจการใด ๆ ในขอบเขตของกฎหมาย ไม่ถูกรบกวนโดยผู้อื่น เคารพและไม่ละเมิดในสิทธิ
เสรีภาพและหน้าที่ของผู้อื่น ประการที่สาม หลักความเสมอภาค คือทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันทาง
ด้านกฎหมาย เศรษฐกิจและสังคม ประการที่สี่ หลักภราดรภาพ คือทุกคนมีความเป็นพี่น้อง
รักใคร่กลมเกลียวกัน สามัคคีกัน ประการที่ห้า หลักเหตุผล คือ การตัดสินใจความขัดแย้ง จะต้อง
ใช้เหตุผลเสมอ และ ประการที่หก หลักนิติธรรม คือการปกครองโดยกฎหมาย ทุกคนเสมอภาค
กันตามกฎหมาย

1.4 พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็น
การนำหลักการต่าง ๆ ของประชาธิปไตยมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม หรือกล่าวได้ว่าเป็นการนำ
ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาปฏิบัติ โดยมีความจำเป็นที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องและไปในทิศทาง
เดียวกัน เพื่อความเป็นระเบียบของสังคมและประเทศชาติที่ทุกคนอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมี
รายละเอียดที่สำคัญดังนี้

ความหมายของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึงการกระทำหรือการแสดงออกของบุคคล
ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยการนำหลักการประชาธิปไตยมาใช้ใน
ชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัยหรือวิถีทางแห่งชีวิต (A Way of Life) ซึ่งบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็น
ได้อย่างชัดเจน แบ่งออกเป็นพฤติกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน คือ คารวธรรม หมายถึง การยอมรับ
นับถือซึ่งกันและกัน สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือกันในการเรียนและการทำงาน และ
ปัญญาธรรม หมายถึงการใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ
2535: 9) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 21-23) ได้เสนอ

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย จากการวิเคราะห์ความหมายของวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพื่อให้เหมาะสมกับจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การวชิธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้ 1.1) เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ การไปรับเสด็จเมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปในถิ่นที่อยู่หรือบริเวณใกล้เคียง การปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ ด้วยความเคารพ เมื่อได้ยินหรือเห็นบุคคลใดแสดงกิริยาวาจาหรือมีการกระทำอันไม่สมควรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้องตักเตือนและห้ามไม่ให้ปฏิบัติเช่นนั้นอีก 1.2) เคารพซึ่งกันและกันทางกาย ได้แก่ การแสดงการเคารพซึ่งกันและกัน เช่น การทักทายการให้เกียรติแก่ผู้อื่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า การให้การต้อนรับแก่บุคคล และการแสดงความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน 1.3) เคารพกันทางวาจา ได้แก่ การรู้จักพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดเหมาะสมตามฐานะของบุคคล พูดจาสุภาพไม่ก้าวร้าวส่อเสียด ไม่พูดในสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน ไม่นำความลับของบุคคลอื่นไปเปิดเผยและพูดนินทาหรือโกหกหลอกลวง 1.4) เคารพในสิทธิของผู้อื่น ได้แก่การไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางกายหรือวาจารู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มาก่อนหลัง เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของเครื่องใช้ และต้องรู้จักขออนุญาตเมื่อล่วงล้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น 1.5 เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจและใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเองก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม 1.6) เคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในกรอบระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม และกฎหมายของประเทศ 1.7) มีเสรีภาพและใช้เสรีภาพในขอบเขตของกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณี

2. สามัคคีธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้ 2.1) การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติเป็นที่ตั้ง ได้แก่ การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักประนีประนอม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นใหญ่ มีการเสียสละความสุขส่วนตนหรือหมู่คณะ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติ 2.2) ร่วมมือกันในการทำงานหรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน โดยมีบุคคลผู้ร่วมงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการร่วมทำงานนี้จะต้องมีการวางแผนในการทำงาน ร่วมกันคิดและทำร่วมกัน เมื่อถึงขั้นตอนของการทำงานก็ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจจริงจัง ไม่หลีกเลียงหรือทำแบบเอาเปรียบผู้อื่น 2.3) เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 2.4) รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและหน้าที่ต่อสังคม 2.5) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในกลุ่ม ในหน่วยงานและในสังคม

3. ปัญญาธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้ 3.1) การไม่ถือตนเป็นใหญ่คือ การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟังและปฏิบัติตามมติเสียงส่วนมากในที่ประชุมหรือในการทำงานต่าง ๆ และการรู้จักเป็นผู้นำและ ผู้ตามที่ดี 3.2) เน้นการใช้ปัญญา ใช้เหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง ไม่ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจปัญหาเสมอไป 3.3) เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือเมื่อมีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคนร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจโดยใช้เหตุผล 3.4) ในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งในหมู่คณะจะต้องพยายามอภิปราย จนกระทั่งสามารถชักจูงให้ทุกคนเห็นคล้อยตาม เมื่อเกิดกรณีต่างก็มีเหตุผลที่ดีด้วยกันและไม่อาจชักจูงให้กลุ่มหันไปทางใดทางหนึ่งเท่านั้นจะใช้วิธีการออกเสียง

โดยสรุปแล้วพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยนั้น แบ่งออกเป็นพฤติกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านการรวมธรรม หมายถึงการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ด้านสามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือกันในการเรียนและการทำงาน และด้านปัญญาธรรม หมายถึงการใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ

1.4.1 คุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

คุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยหรือหลักการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมประชาธิปไตยนั้น ควรมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับความหมายของประชาธิปไตยทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านอุดมคติหรืออุดมการณ์ทางการเมือง ด้านระบบการเมืองหรือการจัดระเบียบการปกครอง ด้านที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน และด้านกระบวนการศึกษา ดังรายละเอียดที่กล่าวไปแล้วข้างต้น สำหรับคุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยหรือหลักการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมประชาธิปไตยนั้น นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

อเนก สิทธิประศาสน์ (2532: 125-126) ได้เสนอหลักการพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยดังต่อไปนี้ คือ 1) หลักการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต 2) หลักความสมัครใจ 3) หลักความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา 4) หลักการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี 5) หลักการเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย และ 6) หลักความสำนึกเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2535: 14-28) ได้เสนอคุณลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยดังนี้ คือ 1) อยู่อย่างมีเหตุผล รู้ทันข่าวสารและเหตุการณ์ 2) เคารพสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของผู้อื่น 3) ให้ความเสมอภาคแก่ทุกคนโดยเท่าเทียมกัน 4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มและชุมชน 5) มีความคิดเป็นของตนเองและกล้าแสดงความคิดเห็น 6) มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนและเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม 7) มีวินัยในตนเองและเคารพกฎการอยู่ร่วมกัน 8) ร่วมปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก่อน

การตัดสินใจ 9) ถ้อยทีถ้อยอาศัยและใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และ 10) ยอมรับเสียงข้างมากและเคารพเสียงข้างน้อย

ทิสนา แชมมณี (2536: 7) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตย ดังนี้ คือ 1) เคารพในความเป็นบุคคล และการตัดสินใจของผู้อื่น 2) ให้สิทธิเสรีภาพและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความคิดของเขาในการตัดสินใจ 3) มีใจกว้าง รู้จักรับฟังผู้อื่น พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นธรรม 4) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อส่วนรวม มีขันติธรรม 5) ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ

กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 50-51) ได้เสนอคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยดังนี้ คือ 1) ความมีวินัย หมายถึง การเคารพยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของสังคม 2) การเคารพสิทธิของบุคคล หมายถึง การให้เกียรติยอมรับนับถือในสิทธิของบุคคลทั้งตนเองและผู้อื่น 3) ความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในภาระหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของรัฐ เป็นสมาชิกของสังคม เป็นส่วนหนึ่งของโลก ปฏิบัติตนตามหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ตามบทบาทหน้าที่ของสังคมมอบหมายด้วยความเชื่อมั่นและเต็มใจ และ 4) ความสามัคคี หมายถึง ความรัก ความผูกพัน ประองดองกัน ในระหว่างสมาชิกของสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันโดยเต็มใจและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

โดยสรุปแล้วคุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยเหล่านี้สามารถประมวลได้ 3 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล มีวินัยในตนเอง เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ด้านสามัคคีธรรม ได้แก่ การร่วมมือกันในการทำกิจกรรมใด ๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และด้านปัญญาธรรม ได้แก่ การใช้เหตุผล ความถูกต้องและเป็นธรรมในการทำงาน และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วยสันติวิธี

1.4.2 การสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน

การสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สามารถดำเนินการได้ตามแนวคิดของนักการศึกษาดังนี้

สมชัย วุฒิปรีชา (2535: 12) ได้เสนอวิธีการสร้างเสริมประชาธิปไตยของนักเรียนในสถานศึกษาไว้ดังนี้ คือ 1) ผู้บริหารกระทำตนให้เป็นแบบอย่าง โดยต้องมีวิญญานประชาธิปไตย มีความมุ่งมั่นที่จะบริหารงานแบบประชาธิปไตย มีความตั้งใจจริงที่จะปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยในสถานศึกษาให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนนักเรียนของตนเอง

2) ครูในโรงเรียนต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี โดยต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการแสดงออก รู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักใช้ความคิด และสร้างปัญหาเป็นเครื่องนำทาง 3) การปลูกฝังและการพัฒนาประชาธิปไตยนั้นจะต้องทำอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ 4) กิจกรรมที่จะจัดในสถานศึกษาที่จะสร้างเสริมประชาธิปไตยจะต้องสอดคล้องกับชีวิตจริงและเป็นวิถีชีวิตได้จริง ๆ 5) จะต้องมีการติดตามผลประเมินอยู่ตลอดเวลาหรือแก้ไขปัญหาลุप्तรรคและข้อขัดข้อง 6) หน่วยเหนือจะต้องเอาใจใส่ ดูแล สนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงาน หรือเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจแก่ผู้บริหารและครูอาจารย์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 37-38) ได้เสนอวิธีการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้ คือ การสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยควรสร้างพร้อม ๆ กับการจัดการเรียนการสอน กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ นำเอากระบวนการกลุ่มมาใช้เป็นกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 2-8 คน ฝึกให้ทำงานร่วมกัน และปกครองกันเอง

ณัฐกร อ่วมบำรุง (2537: 122) ได้เสนอแนวปฏิบัติของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาและการเผยแพร่ประชาธิปไตยในโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ 1) กระตุ้นให้ผู้บริหาร ครูผู้สอนดำเนินการปฏิบัติและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบประชาธิปไตย 2) กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความตระหนักและสร้างเจตคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่การปฏิบัติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 53-56) ได้เสนอแนวทางการสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในสถานศึกษาไว้ดังนี้คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย หลักสูตรทุกหลักสูตรในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ต้องมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชาเปิดโอกาสให้ครู อาจารย์ ผู้สอนปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยได้ตามความเหมาะสม กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยนั้น ครูอาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาจะต้องมีพฤติกรรมแสดงออกที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้มีหัวใจเป็นนักประชาธิปไตยแก่ศิษย์และผู้อื่นได้ ควรยึดหลักและวิธีการสอนที่เป็นประชาธิปไตยทั้งรายวิชาที่มีเนื้อหาประชาธิปไตยโดยตรงและวิชาอื่น ๆ โดยเน้นพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีกิจกรรมในชั้นเรียนตามหลักประชาธิปไตย คือ เสรีภาพ สันติสุข และสันติภาพ เป็นการปลูกฝังคุณธรรมในด้านความมีวินัย การเคารพสิทธิของบุคคล ความรับผิดชอบและความสามัคคี ดังนี้คือ 1) เคารพ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้ยึดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ 2) ให้โอกาสนักศึกษาแสดงความคิดเห็นและประเมินผลงานของตนเองของกลุ่มและของครูผู้สอนได้ด้วย 3) ให้มีการตัดสินใจโดยยึดเสียงข้างมากและเคารพเสียงข้างน้อยโดยยึดหลักเหตุผล 4) สนับสนุนให้นักศึกษาได้ทำงานเป็นกลุ่ม ตามบทบาทอย่างเสมอภาคและด้วยความเป็นมิตร

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่จะให้สัมฤทธิ์ผลได้นั้น จำเป็นต้องมีการปลูกฝังให้มีนิสัยโดยการปฏิบัติ

ซึ่งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ควรดำเนินการดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปลูกฝังเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพ ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 2) การจัดกิจกรรมเพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อรักษานบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย ให้คงอยู่สถาพรสืบไป 3) การจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน นักศึกษา เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มให้พัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน และประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 46-48) ได้ระบุว่า การสร้างเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนนั้น ถ้าครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะเห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในตัวนักเรียนแตกต่างกันตามระยะเวลา พอสรุปได้ดังนี้

1. ระยะ 3 เดือนแรก ระยะนี้เป็นระยะที่สร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะโรงเรียนที่ครูเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบ ที่ให้นักเรียนปฏิบัติตามและเป็นผู้ตัดสินลงโทษ ถ้านักเรียนปฏิบัติผิดกฎระเบียบดังกล่าว เมื่อเริ่มฝึกอบรมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มและให้ปกครองกันเอง นักเรียนจะเริ่มต่อต้านไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มหรือของห้องเรียน ไม่เชื่อฟังประธาน ไม่เคารพความคิดเห็นหรือข้ออ้างของสมาชิกในกลุ่มหรือเพื่อน ๆ พฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏชัดใน 1-2 เดือนแรก ถ้าครูพยายามต่อไปอีกระยะหนึ่งก็จะเห็นความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1.1) คารวธรรม นักเรียนจะเคารพและเชื่อฟังประธานตั้งแต่วันให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่นักเรียนและครูร่วมกันตั้งขึ้น นักเรียนจะยกมือเมื่อต้องการจะพูดและจะพูดต่อเมื่อได้รับอนุญาต ไม่พูดแทรกในขณะที่คนอื่นกำลังพูด รู้จักฟังผู้อื่นพูดมีมารยาทในการฟัง รู้จักขออนุญาตเมื่อต้องการหยิบยืมของใช้ของเพื่อน ๆ รู้จักเข้าแถวเมื่อต้องการใช้บริการพร้อม ๆ กันหลายคน รู้จักแสดงความเคารพครู บิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสและผู้ที่ควรเคารพทั่ว ๆ ไป ใฝ่หาสุขภาพกับทุกคน 1.2) สามัคคีธรรม นักเรียนจะปฏิบัติงานต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน ๆ ตามข้อตกลงของหมู่คณะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ แต่จะยังไม่คำนึงถึงคุณภาพของงานที่นักเรียนร่วมมืออย่างจริงจังในระยะนี้ ได้แก่ งานที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เช่น ช่วยกันค้นคว้าตามที่ครูกำหนดช่วยกันทำงานศิลปะ งานเกษตรรวมไปถึงงานที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบอื่น ๆ อีก เช่น ช่วยปิดประตูหน้าต่างห้องเรียน ปิดน้ำประปาที่มีคนเปิดทิ้งไว้ ไม่ทิ้งขยะในสถานที่ที่ไม่ควรทิ้ง โดยครูคำนึงถึงอยู่เสมอว่าครูต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีด้วย 1.3) ปัญญาธรรม นักเรียนรู้จักใช้เหตุผลต่าง ๆ ตั้งแต่การเลือกประธานกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การตั้งปัญหาเพื่อซักถามผู้รายงาน นักเรียนจะถามคำถามที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ทำไม อย่างไร เพราะเหตุใดมากขึ้น การตอบปัญหาต่าง ๆ จะตอบด้วยเหตุผลง่าย ๆ รู้จักคิดแก้ปัญหาของกลุ่ม โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามสิ่งที่กล่าวมาแล้ว เป็นภาพรวมของนักเรียนทั้งโรงเรียน

ซึ่งถ้าเริ่มต้นสร้างเสริมพร้อมกันแล้ว นักเรียนในชั้นเล็ก เช่น ประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 อาจเปลี่ยนแปลงน้อยกว่านักเรียนในชั้นโตขึ้น

2. ระยะประมาณ 6 เดือน เมื่อฝึกอบรมนักเรียนได้ประมาณ 6 เดือน วิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนจะปรากฏให้เห็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น จะสังเกตได้ดังนี้ 2.1) การวาทกรรม นอกจากนักเรียนจะมีพฤติกรรมดังกล่าวไว้ในข้อ 1.1 แล้วจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ปรากฏให้เห็นอีก เช่น การทำงานกลุ่มนักเรียนจะเคารพประธาน เชื่อฟังประธานอย่างเคร่งครัด เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ตั้งใจฟังสมาชิกในกลุ่มพูดหรืออภิปราย มีมรรยาทในการฟัง ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่าด้วยกายหรือวาจา มีความเคารพนบนอบต่อคนทั่วไป กล่าวถึงบุคคลอื่นในแง่ดีไม่พูดจาส่อเสียด ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 2.2) สามัคคีธรรม นอกจากนักเรียนจะมีพฤติกรรมดังกล่าวไว้ในข้อ 1.2 แล้วนั้นจะเห็นว่านักเรียนมีความตั้งใจในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และตั้งใจจะทำงานเสร็จและต้องการให้งานมีคุณภาพมากขึ้นด้วย นักเรียนมีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมรู้จักรักษาสาธารณสมบัติมากขึ้น เช่น ไม่ทิ้งเศษขยะลงบนถนนหรือในที่สาธารณะต่าง ๆ ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เช่น ใช้น้ำใช้ไฟอย่างประหยัด เป็นต้น 2.3) ปัญญาธรรม นักเรียนเป็นผู้มีเหตุผลมากขึ้น จะสังเกตเห็นจากการอภิปราย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในหมู่คณะ นักเรียนรู้จักร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม ในช่วงระยะเวลา 6 เดือน เห็นว่านักเรียนมีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ไม่ว่าจะสังเกตในด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม หรือปัญญาธรรม หลังจากนั้นนักเรียนจะค่อย ๆ มีพฤติกรรมแต่ละอย่างดีขึ้นภายใน 1 ปี นักเรียนจะมีการวาทกรรมอยู่ในเกณฑ์ที่พึงประสงค์และเหมาะสมกับวัย ส่วนด้านสามัคคีธรรมนั้น นักเรียนจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ประโยชน์ของโรงเรียนหรือชุมชนมากขึ้น และในด้านปัญญาธรรมนั้น นักเรียนจะคิดจะทำหรือแก้ปัญหาใด ๆ ด้วยเหตุผล ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ครูจัดให้กับนักเรียนนั้น มีวิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น การบรรยาย การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังที่กล่าวมา

จะพิจารณาได้ว่าการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ให้กับนักเรียนในโรงเรียนนั้น บุคลากรที่มีความสำคัญมากคือ ผู้บริหารและคณะครู ซึ่งจะต้องร่วมมือกันดำเนินการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและสร้างเจตคติที่ดีในการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย และที่สำคัญคือการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน

1.4.3 การจัดบรรยากาศเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน

การจัดบรรยากาศเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยมีความสำคัญมาก ที่โรงเรียนต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดบรรยากาศ เพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้ การสอน ประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ในโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับการสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน ได้แก่ การจัด บรรยากาศในโรงเรียนและบุคลิกภาพของครู ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็คือการจัดบรรยากาศในโรงเรียน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ตาม แนวคิดของนักการศึกษาดังนี้

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2533: 10-14) ได้แบ่งการจัดบรรยากาศในห้องเรียน ออกเป็น 2 แบบ ดังนี้ คือ บรรยากาศทางกายภาพ และบรรยากาศทางจิตใจหรือบรรยากาศ ทางจิตวิทยา ซึ่งบรรยากาศทางจิตใจหรือบรรยากาศทางจิตวิทยานั้น สามารถแบ่งออกเป็น 6 แบบ ดังนี้ 1) บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) ครูผู้สอนกระตุ้นให้กำลังใจและความเชื่อมั่นใน ความสามารถของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน 2) บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) นักเรียนมีอิสระที่จะเลือกตัดสินใจที่ศึกษาค้นคว้า ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ มีความ มั่นใจในตนเอง และไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียด 3) บรรยากาศที่มีความยอมรับนับถือ (Respect) ครูให้การยอมรับนับถือนักเรียน นักเรียนจะรู้สึกว่ามีคุณค่ามีความมั่นใจในตนเอง 4) บรรยากาศ ที่มีความอบอุ่น (Warmth) หรือบรรยากาศความคุ้นเคย ครูต้องมีความเข้าใจเป็นมิตรและยอมรับ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ อยากร่วมไปติดต่อด้วย และทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรักโรงเรียนและรักที่จะเรียน 5) บรรยากาศการควบคุม (Control) มีความจำเป็นที่ครูจะต้องฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัยแต่มีได้อยู่ภายใต้การควบคุมลงโทษ โดยครู ผู้สอนชี้แจงทำความเข้าใจความสำคัญของระเบียบแก่นักเรียนก่อน 6) บรรยากาศของความสำเร็จ (Success) หรือบรรยากาศของการกระตุ้นความสนใจ จะมีผลต่อความสำเร็จในการกระทำกิจกรรม ต่าง ๆ โดยเน้นการพูดถึงจุดที่นักเรียนประสบความสำเร็จมากกว่าพูดถึงเกี่ยวกับความล้มเหลว

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2534: 107-110) ได้เสนอการสร้างบรรยากาศที่จะก่อให้เกิด พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ที่ดีในโรงเรียนดังนี้ 1) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ทั้งบรรยากาศใน ชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบ ชักถาม หรือวางตนเป็นมิตรกับ นักเรียน สำหรับนอกชั้นเรียนนั้นผู้บริหารควรจัดสถานที่ที่จะให้ครูกับนักเรียนได้พบกัน เช่น มี ห้องให้นักเรียนและครูพบกันง่าย และเปิดโอกาสให้พบได้ตลอดเวลาที่เราให้มี (Open Door Policy) 2) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ผู้บริหารควรจัดอำนวยความสะดวกเพื่อให้ นักเรียนได้มี โอกาสศึกษาร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและทำงานร่วมกันเป็นการสร้างบรรยากาศของ สังคมที่เป็นกันเองระหว่างนักเรียนด้วยกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 51) ได้สรุปรายละเอียดของการจัดบรรยากาศในห้องเรียนไว้ดังนี้ คือ นักเรียนมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหว โดยให้นักเรียนควบคุมกันเองตามข้อตกลงของห้องเรียน มีครูเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ เมื่อนักเรียนเกิดปัญหาในการเรียนและการปกครอง โดยจะต้องเป็นกันเองกับนักเรียน การจัดบรรยากาศในห้องเรียนแบบประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อการสร้างเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาด้านสติปัญญาของผู้เรียนและการปลูกฝังคุณลักษณะที่จำเป็นทั้งหลายแก่ผู้เรียน ได้แก่ ลักษณะการเป็นผู้นำ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นหมู่คณะ ความรับผิดชอบต่องาน ความเชื่อมั่นในตัวเอง มีพฤติกรรมที่กล้าแสดงออก รวมถึงบุคลิกภาพและสุขภาพจิตที่ดีของผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนควรคำนึงถึงและจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้สอดคล้องต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สำหรับการจัดบรรยากาศที่ดีในโรงเรียนจะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ 1) การบริหารกิจกรรมในโรงเรียน คณะครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปของคณะกรรมการ ที่ให้โอกาสเด็กได้ฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยมีคณะครูเป็นที่ปรึกษา 2) คณะครูจะต้องพยายามสอนให้เด็กคิดโดยใช้คำถามเป็นสื่อ นำให้มากที่สุด ลักษณะของคำถามต้องเป็นคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดและโต้ตอบด้วยเหตุผล 3) ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องของการร่วมกันทำงาน การคิด การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักคิดริเริ่ม และยอมรับกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ทางกลุ่มร่วมกันกำหนด 4) ครูเป็นทั้งครู พ่อแม่ พี่น้องและเพื่อนของนักเรียน ในอันที่จะทำกิจกรรมร่วมกันและรับผิดชอบงานส่วนรวม และ 5) ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียน ในขณะที่นักเรียนเป็นผู้แสดงบทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติ โดยแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังนั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการจัดบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งรายละเอียดของการจัดและการสร้างสภาพแวดล้อมนั้น เป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่ต่างก็มีสภาพแวดล้อมและความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิดและดุลพินิจของบุคลากรภายในโรงเรียนที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น และมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในโรงเรียนตามที่คาดหวังไว้

สำหรับปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นอกจากการจัดบรรยากาศเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ก็คือบุคลิกภาพของครู ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทวี นาคบุตร (2534: 13) ที่กล่าวว่านักเรียนนั้นอยากเป็นประชาธิปไตยและจะทำได้ง่าย หากครูได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดย มิลเลอร์ (Miller, 1987: 40-41) ได้เสนอว่าบุคลิกภาพหรือลักษณะที่ดีของครูนั้นมีอยู่ 10 ประการ ดังนี้ 1) มีความกระตือรือร้น 2) มีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ 3) มีจังหวะขั้นตอนในการสอนดีและมีอารมณ์ขัน 4) เป็นผู้ที่มีความท้าทาย 5) เป็นผู้ให้กำลังใจนักเรียนมีความอดทน 6) ให้ความสนใจนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน 7) มีความรู้ทางไวยากรณ์เป็นอย่างดีและสามารถอธิบายได้ทันทีเมื่อมีความจำเป็น 8) ใช้เวลาหลังเลิกเรียน 2-3 นาที เพื่อตอบคำถามของนักเรียน 9) ปฏิบัติกับนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน และ 10) เป็นคนที่เก็บอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น บุคลิกภาพของครูและการจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้มีลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ฉะนั้นครูจึงควรศึกษาและสำรวจตนเองว่ามีความสามารถและมีความบกพร่องในจุดใดบ้าง โดยพยายามพัฒนาตนเองให้มีบุคลิกภาพหรือคุณลักษณะที่ดีของครูดังที่กล่าวมา เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของโฟลเลอร์ (Fowler, 1990: 10-16) กล่าวว่าบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดในการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเป็นอันดับหนึ่งคือ ผู้ปกครอง อันดับสองคือครู อันดับสามคือ เพื่อน ดังนั้นครูจึงควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ เรื่อง

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

2.1 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้

กระบวนการกลุ่ม

ครูนับว่ามีบทบาทที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับนักเรียน โดยการบูรณาการกระบวนการกลุ่มเข้าไปในการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันและสอดคล้องในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามปกติ จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสมบูรณ์ขึ้นและช่วยเพิ่มเติมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537: 27-28) ได้ระบุว่ากระบวนการกลุ่มเป็นกิจกรรมการทำงานกลุ่มที่สามารถนำไปบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ ดังนี้ 1) การแบ่งกลุ่ม 2) การเลือกหัวหน้ากลุ่มและตำแหน่งอื่น ๆ 3) การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 4) การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การประสานความคิดและหาข้อสรุป 6) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล 7) การวางแผนงานร่วมกัน 8) การแบ่งงานและมอบหมายงาน 9) การปฏิบัติตามข้อตกลงหรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 10) การติดตาม กำกับและให้ข้อติชม 11) การร่วมมือและช่วยเหลือกัน 12) การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 13) การประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาและพฤติกรรมประชาธิปไตย 14) การรายงานผลงานของกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531: 7-23; 2536: 24-36) ได้สรุปการจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มไว้ว่า กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่จัดขึ้นเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นกลุ่มที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน แต่ละกลุ่มจะมีลักษณะดังนี้

1. กลุ่มเพื่อกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกลุ่มของนักเรียนที่ครูจัดขึ้นเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยครูจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 5-8 คน รวมกลุ่มกันปฏิบัติกิจกรรมตามเนื้อหาในแผนการสอนแต่ละเรื่อง เมื่อเรียนจบเรื่องหนึ่ง บทเรียนหนึ่งหรือหน่วยการเรียนรู้หนึ่ง กลุ่มก็สลายตัวไป เมื่อจะเรียนเรื่องใหม่ บทเรียนใหม่หรือหน่วยการเรียนรู้ใหม่ ก็ให้นักเรียนรวมกลุ่มกันใหม่อีก มีกิจกรรมบางกิจกรรม เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว เมื่อเรียนจบแล้วพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้ กลุ่มเดิมต้องช่วยกันดูแล บำรุงรักษาจนสามารถเก็บผลผลิตได้ ควรคงสภาพกลุ่มเดิมไว้ให้ปฏิบัติกิจกรรมจนสิ้นสุด กิจกรรมนี้เรียกว่า กิจกรรมต่อเนื่อง กลุ่มเพื่อกิจกรรมการเรียนการสอน จึงควรมีองค์ประกอบดังนี้

- 1.1) สมาชิกมีจำนวนประมาณ 5-8 คน 1.2) มีกิจกรรมที่จะปฏิบัติ และเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน 1.3) การปฏิบัติงานในกลุ่ม สมาชิกจะควบคุมตนเอง ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ 1.4) สลายกลุ่มเมื่อเรียนจบแผน จบเรื่อง จบบท หรือจบหน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลารวมกลุ่มกันประมาณ 1-2 สัปดาห์

2. กลุ่มเพื่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เป็นกลุ่มที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มกันเพื่อจัดกิจกรรมในโรงเรียน สมาชิกในกลุ่มมีจำนวนไม่จำกัด ระยะเวลาในการรวมกลุ่มจะยาวนานมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ เช่น คณะกรรมการนักเรียน เวลาการรวมกลุ่มประมาณ 1 ปี คณะกรรมการสหกรณ์โรงเรียน การรวมกลุ่มอาจจะนานหลายปี ชุมรมต่างๆ เวลาของการรวมกลุ่มกันอาจจะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของชมรม กลุ่มเพื่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนควรมีองค์ประกอบดังนี้ 2.1) สมาชิกไม่จำกัดจำนวน รวมกลุ่มกันตามความสมัครใจ 2.2) มีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน 2.3) มีกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ และควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก 2.4) ระยะเวลารวมกลุ่มไม่จำกัด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

การนำเอาการทำงานเป็นกลุ่มมาใช้เป็นกระบวนการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยสร้างเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนแล้ว ยังมีประโยชน์อื่น ๆ อีกดังนี้ 1) กลุ่มช่วยฝึกความกล้าหาญและทดสอบความสามารถของนักเรียน นักเรียนบางคนอาจไม่กล้าที่จะทำหรือเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ คนเดียว จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มช่วยจึงจะเกิดความกล้าหาญขึ้น 2) กลุ่มช่วยแลก

เปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติและความคิดเห็น ทั้งยังช่วยปรับปรุงความประพฤติและนิสัยใจคอของสมาชิกให้ดีขึ้นด้วย 3) กลุ่มช่วยสร้างเสริมพลังทางร่างกายและจิตใจ การร่วมมือร่วมแรงและร่วมใจกันในการทำกิจกรรม เพื่อกลุ่มจะเป็นเครื่องช่วยเสริมพลังร่างกายและทางใจให้แก่สมาชิก 4) กลุ่มช่วยค้ำกันให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย เป็นเครื่องบำรุงขวัญและให้ความอบอุ่นแก่สมาชิก เมื่อเกิดการรวมกลุ่มกันความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นทันทีทำให้สมาชิกเกิดความมั่นใจและรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ต้องการทำทุกอย่างให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มของตน 5) กลุ่มจะช่วยสร้างความมั่นคง ผูกพัน และยึดมั่นในกลุ่มเพื่อให้กลุ่มสามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มได้ด้วย

ในการทำงานเป็นกลุ่ม ครูในฐานะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาประชาธิปไตย ควรปฏิบัติดังนี้ 1) ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน 2) ปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนในงานที่ครูพิจารณาเห็นว่าควรกระทำ 3) กระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 4) ให้ที่ประชุมตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ โดยครูไม่ตัดสินใจเสียเอง เว้นแต่นักเรียนจะตัดสินใจผิดพลาดเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ครูจะคัดค้านและให้นักเรียนคิดตัดสินใจใหม่ 5) นำมติที่ประชุมของนักเรียนไปปฏิบัติจริง 6) พยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์ด้วยความจริงใจ 7) ให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนในกลุ่ม 8) ช่วยแนะนำให้การอภิปรายอยู่ในประเด็น 9) ใช้เทคนิคต่าง ๆ ของกระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกให้นักเรียนปกครองกันเอง

การฝึกนักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ครูเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งที่จะแนะนำช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ครูได้ดำเนินการจัดกลุ่ม ฝึกฝน สร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย และใช้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ จึงกำหนดแนวทางในการจัดกลุ่มและกระบวนการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. การจัดกลุ่ม การจัดนักเรียนเป็นกลุ่ม ครูควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องต่อไปนี้ 1.1) การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม ทำได้หลายวิธี เช่น ให้เลือกเข้ากลุ่มโดยเสรี ครูจัดแบ่งให้เอง หรือจัดให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ๆ แต่มีข้อควรคำนึงว่า ต้องจัดให้สอดคล้องและตรงกับปัญหาในชีวิตจริง ห้องเรียนก็เป็นสถานที่เตรียมนักเรียนให้เผชิญปัญหาในชีวิตจริง จึงควรจัดกลุ่มให้สอดคล้องและใกล้เคียงกับปัญหาที่มีในสังคม ฝึกให้ทำงานร่วมกับคนที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่ยังเด็ก หนึ่งควรคละนักเรียนทั้งสองเพศให้มีจำนวนใกล้เคียงกัน 1.2) จำนวนนักเรียนในกลุ่ม แต่ละกลุ่มควรมีประมาณ 2-8 คน ถ้าในห้องเรียนมี นักเรียนมากควรจัดกลุ่มละ 7-8 คน แต่ถ้ามีนักเรียนมีน้อย ควรพิจารณาแบ่งตามความเหมาะสม ถ้าจัดกลุ่มใหญ่เกินไปจะทำให้การทำงาน ควบคุม หรืออภิปรายไม่ทั่วถึง หากน้อยเกินไปจะทำให้การแสดงความคิดเห็นอยู่ในแ่งมุมที่จำกัด 1.3) จำนวนกลุ่มในแต่ละห้อง จัดตามสมควรกับจำนวนนักเรียนและตามเหมาะสมกับคาบเวลาและลักษณะเนื้อหา กิจกรรม อาจเป็น 4-5 กลุ่ม มากน้อยกว่านี้ก็ได้ ถ้าจำนวนกลุ่มน้อยกว่ากิจกรรมที่จะให้นักเรียนทำ อาจให้นักเรียน 1 กลุ่ม ศึกษา 2 เรื่อง ถ้าจำนวนกลุ่มมีมากกว่า

กิจกรรม กลุ่มที่เกินอาจจัดให้ศึกษาเรื่องซ้ำกับกลุ่มอื่นหรือให้เลือกศึกษาตามความพอใจก็ได้

2. กระบวนการทำงานกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการฝึกนักเรียนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตย มีลักษณะการดำเนินงานดังนี้

2.1 ตำแหน่งหน้าที่ในกลุ่ม ประกอบด้วย 1) ประธาน เป็นหัวหน้าหรือผู้นำกลุ่ม ดูแลให้สมาชิกปฏิบัติงานตามมติของกลุ่ม เป็นผู้แจกงาน นำอภิปราย นำสรุป ติดต่อประสานงานกับครูและกลุ่มอื่น ๆ ตลอดจนคอยแนะนำตักเตือนสมาชิกในกลุ่ม และทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกด้วย ประธานได้มาจากการเลือกตั้งของกลุ่ม ในกลุ่มอาจให้มีรองประธานด้วยก็ได้ 2) เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกข้อคิดเห็น ข้อมูลหรือข้อสรุป เป็นผู้ช่วยประธานเป็นผู้ริเริ่มงานของกลุ่มและทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของกลุ่มด้วย โดยปกติประธานจะเป็นผู้เลือกเลขานุการ 3) สมาชิก มีหน้าที่ทำงานงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน ปฏิบัติตามมติและข้อตกลงของกลุ่ม ตลอดจนคอยตักเตือนซึ่งกันและกัน ให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มบัญญัติไว้หรือปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ทุกคนในกลุ่มเป็นสมาชิกรวมทั้งประธาน รองประธาน และเลขานุการด้วย

2.2 ที่นั่งในกลุ่ม ควรจัดให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งหันหน้าเข้าหากันโดยจะจัดในรูปใดก็ได้ ประธานกับเลขานุการนั่งใกล้กัน ให้แต่ละกลุ่มนั่งห่างกันพอสมควร โดยทั่วไปเมื่อนักเรียนทำงานกลุ่มจะไม่มีปัญหา แต่เมื่อครูหรือนักเรียนคนใดคนหนึ่งแสดงบทบาทหน้าชั้น นักเรียนที่หันหลังเอี้ยวตัวกลับมา ทำให้นักเรียนเมื่อย เสียบุคลิก และทำให้เรียนบทเรียนนั้นไม่ดี วิธีแก้ไขคือ ครูต้องให้นักเรียนนั่งหันหน้าไปทางหน้าชั้นขณะที่ฟังครูหรือเพื่อนพูดหน้าชั้น หรือครูอาจให้จัดโต๊ะเก้าอี้หันหน้าไปทางหน้าชั้น เมื่อมีการทำงานกลุ่มจึงจัดโต๊ะเรียนให้กลุ่มดังเดิมอย่างไรก็ตาม นักเรียนคนใดอยู่กลุ่มใดยังคงต้องผูกพันหรือขึ้นอยู่กับกลุ่มนั้น ๆ ตลอดเวลา จะทำตนเป็นคนไม่มีกลุ่มไม่ได้ กลุ่มยังคงต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมที่สมาชิกของกลุ่มทำไป ถึงแม้จะแยกจากกลุ่มไปชั่วคราวก็ตาม วิธีนี้จะทำให้นักเรียนได้ฝึกหน้าที่และความรับผิดชอบจนเป็นนิสัย

2.3 การกำหนดงานให้กลุ่มทำ โดยปกติการทำงานกลุ่มทุกชนิดต้องถือหลักว่างานทุกชิ้นทุกคนต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ไม่ใช่คนในกลุ่มต่างคนต่างทำแล้วนำมารวมกันเป็นผลงานของกลุ่ม งานที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนครูต้องมอบให้ตามขั้นตอนดังนี้ 1) มอบงานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยบัตรงาน 2) การวางแผนงาน 3) การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ 4) การสรุปผลงาน 5) การรายงาน 6) การซักถาม 7) การอภิปรายและนำสรุป 8) การจดบันทึก

2.4 การประเมินผลการทำงานกลุ่ม แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มประเมินผลการทำงานของกลุ่ม และครูประเมินผลการทำงานของกลุ่มนักเรียน

2.4.1 กลุ่มประเมินผลการทำงานของกลุ่ม กลุ่มจะประเมินผลการทำงานของกลุ่ม 2 หัวข้อ การประเมินเนื้อหาหรือผลงาน และการประเมินการปฏิบัติตนของสมาชิกในกลุ่ม

2.4.2 ครูประเมินผลการทำงานกลุ่มของนักเรียน กิจกรรมที่ครูจะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินการทำงานกลุ่มของนักเรียนแบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังนี้ 1) เกี่ยวกับเนื้อหาหรือผลงาน ครูต้องวัดผลและประเมินผลด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมของเนื้อหา 2) เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยวัดและประเมินด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สังเกต ใช้แบบสอบถาม สร้างสถานการณ์ทดสอบ ตรวจจากสมุดบันทึกของกลุ่ม เป็นต้น 3) เกี่ยวกับบันทึกผลการประเมิน ครูต้องบันทึกผลการประเมินลงในสมุดประจำชั้นหรือสมุดบันทึกให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ 4) ติดตามผล ข้อนี้เป็นข้อสำคัญที่สุดเพราะจะเป็นข้อที่ทำให้นักเรียนปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองได้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเป็นศูนย์การเรียนการสอน มาเป็นบทบาทของผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สำหรับบทบาทของครูที่เหมาะสมกับการใช้กระบวนการกลุ่มนั้น นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

จิรภา สุนทรสิด (2534: 42-43) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของครูเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้ คือ 1) ส่งเสริมให้นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ 2) ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน 4) ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จักค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ 5) ส่งเสริมให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และ 6) จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น

ทิศนา แคมมณี (2536: 59-62) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวางตนของครูเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. บทบาทในการเตรียมการสอน ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมโดยทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนให้ดี หาวิธีสอนและวางแผนขั้นตอนในการสอนให้เหมาะสมอย่างละเอียดรอบคอบ รวมทั้งไม่ละเลยในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้เพียงพอและพร้อมที่จะนำไปใช้

2. บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอน ครูควรช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนโดยพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ ต่อไปนี้ให้บรรลุผลสำเร็จดังนี้ คือ 2.1) สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ 2.2) รับฟังและสนับสนุน ส่งเสริมผู้เรียนให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้ 2.3) เปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทั่วถึงกัน 2.4) อำนวยความสะดวกให้กลุ่มดำเนินงานไปอย่างราบรื่นที่เหมาะสม 2.5) สนับสนุนส่งเสริมและนำทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ 2.6) ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของ

ผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้ รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ไปใช้ และ 2.7) ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. บทบาทในการติดตามผลการสอน หมายถึงการประเมินผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การประเมินผลในบางเรื่องหรือบางส่วนสามารถทำได้ทันที ในขณะที่สอนหรือช่วงท้ายของการสอน แต่ในบางเรื่องจำเป็นต้องคอยติดตามดูแลเป็นระยะ ๆ ครูไม่ควรละเลยในการติดตามดูผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และคอยส่งเสริมให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

จากบทบาทของครูผู้สอนที่กล่าวมานั้น ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่จะนำกระบวนการกลุ่มมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนได้นำการเรียนรู้ไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จึงนับว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีประโยชน์ต่อนักเรียนมาก ได้มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

พนม ลิ้มอารีย์ (2529: 40) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 25-26) ได้เสนอประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน โดยมีแนวคิดที่สอดคล้องกันดังนี้ คือ 1) ช่วยฝึกความกล้า และทดสอบความสามารถของนักเรียน 2) ช่วยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติและความคิดเห็น ทั้งยังช่วยปรับปรุงความประพฤติและนิสัยใจคอของสมาชิกให้ดีขึ้นด้วย 3) ช่วยสร้างเสริมพลังทางร่างกายและจิตใจ การร่วมมือร่วมแรงและร่วมใจกันในการทำกิจกรรม 4) ช่วยค้ำกันให้เกิดความรู้สึก ปลอดภัย เป็นเครื่องบำรุงขวัญ และให้ความอบอุ่นแก่สมาชิก และ 5) ในวัยเด็กประถมศึกษา กลุ่มมีอิทธิพลที่จะควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม

เดียนใจ แวงงาม (2534: 20-21) ได้เสนอประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอนดังนี้ คือ 1) ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น 2) ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่าน และการรายงาน 3) ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) เช่น ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน การเป็นผู้นำแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย การยอมรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น

จะพิจารณาได้ว่าการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนมีประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วยสร้างเสริมและพัฒนาทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการทำความเข้าใจเรื่องของกลุ่มและธรรมชาติของกลุ่ม จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญของสมาชิกทุกคน เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงพลังที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และสามารถหาวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้เข้าใจบทบาทของความเป็นผู้นำและผู้ตาม มีความรับผิดชอบต่อกัน ซึ่งจะช่วยส่งผลต่อประสิทธิภาพส่วนรวมได้ในที่สุด

2.2 กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกัน ในด้านจุดมุ่งหมาย ขอบเขต กระบวนการจัดกิจกรรม ซึ่งในการดำเนินการในการจัดกิจกรรมนั้นไม่มีรูปแบบที่ตายตัวแน่นอน ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ได้มีนักการศึกษาแบ่งประเภทของกิจกรรม ตามแนวคิดที่แตกต่างกัน ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2520: 106–107) ได้แยกประเภทของกิจกรรมนักเรียน ดังนี้ 1) กิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น สภานักเรียน กรรมการนักเรียน เป็นต้น 2) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ชุมนบำเพ็ญประโยชน์ ชุมนอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การณรงค์เพื่อทำความสะอาดถนนหนทาง การพัฒนาวัด กิจกรรมลูกเสือ อนุศาสนา 3) กิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับชาติไทย กิจกรรมประเพณีท้องถิ่นและของชาติ กิจกรรมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา 4) กิจกรรมที่เกี่ยวกับกีฬาและกรีฑา เช่น การแข่งขันกีฬาสีคณะ ระหว่างชั้นเรียน ระหว่างโรงเรียน 5) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูด การแสดง การโต้วาที การปาฐกถา 6) กิจกรรมที่เกี่ยวกับดนตรี เช่น วงดนตรีไทย วงดนตรีสากล วงดุริยางค์ วงดนตรีพื้นเมือง 7) กิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาการ ได้แก่ ชุมนวิชาการต่าง ๆ เช่น ชุมนวิทยาศาสตร์ ชุมนสังคมศาสตร์ ชุมนภาษาอังกฤษ ชุมนถ่ายภาพ เป็นต้น 8) กิจกรรมที่เกี่ยวกับเอกสารการพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์โรงเรียน หนังสือประจำปีของโรงเรียน หนังสือที่ระลึกประจำปี ขาวสาร แผ่นปลิว เป็นต้น 9) กิจกรรมเฉพาะกลุ่มที่สนใจเฉพาะเรื่อง เช่น การสะสมแสตมป์ การสะสมรูปภาพ 10) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเสริมวิชาการ ได้แก่ การจัดทัศนศึกษา การบรรยายพิเศษ การอภิปรายต่าง ๆ เป็นต้น 11) กิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ กิจกรรมวันมาฆบูชา กิจกรรมวันเข้าพรรษา และกิจกรรมวันวิสาขบูชา เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2533: 4-6) ได้เสนอกิจกรรมร่วมหลักสูตรที่โรงเรียน

อาจจัดให้กับนักเรียน ออกเป็น 13 ประเภท ดังนี้ 1) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เป็นกิจกรรมที่มุ่งจัดขึ้น เพื่อเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพโดยเน้นอาชีพอิสระที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ขั้นตอนกระบวนการประกอบอาชีพ จากการศึกษาค้นคว้าและจากประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ ควรได้ทดลองปฏิบัติด้วย 2) กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร เป็นกิจกรรมที่มุ่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเกษตร และการนำเทคนิควิธีการมาใช้ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานทางการเกษตรเพื่อพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้ดีขึ้น 3) กิจกรรมส่งเสริมการสหกรณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการนำระบบสหกรณ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ทั้งแก่ตนเองและสังคม 4) กิจกรรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ในงานด้านอุตสาหกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสนใจในงานอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม 5) กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ความศรัทธาในศาสนา และให้พบเห็นศิลปะและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้รู้สึกชื่นชมและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ไทย 6) กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้รู้จักและใช้สินค้าไทย เพื่อพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องในการใช้สินค้าไทย 7) กิจกรรมใช้ห้องสมุด เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการใช้ห้องสมุดให้ถูกต้องตามระบบสากล เพื่อปลูกฝังให้เกิดนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้าหาข้อมูล 8) กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในรายวิชาต่าง ๆ โดยเน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จริง มิใช่การสอนเนื้อหาเพิ่มเติมจากบทเรียนในชั้นเรียน 9) กิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เล่นกีฬาร่วมกัน เพื่อความสามัคคี มีน้ำใจนักกีฬา และรักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 10) กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจ เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน 11) กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้รู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการรักษาไว้เป็นมรดกของชาติสืบไป 12) กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้มีการศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้มีโอกาสได้พบเห็นและสัมผัสกับธรรมชาติ ศิลปะ โบราณสถาน และแหล่งวิทยาการต่าง ๆ 13) กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และรักษาดินแดน (เฉพาะมัธยมศึกษาตอนปลาย) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งฝึกอบรมนิสัยให้เป็นพลเมืองดีตามจารีตประเพณีของชาติบ้านเมืองและตามอุดมคติ อุดมการณ์ของลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน โดยดำเนินการจัดกิจกรรม ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ กองยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกรมการรักษาดินแดน

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2534: 97-99) ได้ยึดหลักและวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยนอกห้องเรียน ดังนี้ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองตนเองของ

นักเรียนดำเนินการโดยคณะกรรมการนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการปกครองตนเอง เช่น สภาผู้แทนของนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากนักเรียนภายในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด เป็นการฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย อันจะก่อให้เกิดความสามารถในด้านการเป็นผู้นำและผู้ตาม เป็นการสร้างความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองตนเอง โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่ม สามารถแบ่งกลุ่มย่อยภายในห้องเรียนและระหว่างห้องเรียน 2) กิจกรรมอาหารกลางวัน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดอาหารให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดี ส่งเสริมการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็ก อีกทั้งยังส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในตัวด้วยคือ ทำให้มีการมีการเสียสละ มีความรับผิดชอบ แบ่งงานกันทำ สามารถทำงานร่วมกันได้ เป็นต้น 3) กิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียนรับผิดชอบในการตรวจสอบสุขภาพนักเรียน ซึ่งอาจเป็นเวลาเช้า โดยตรวจสอบร่างกายเป็นรายวัน วันละ 1 อย่าง เช่น ตรวจเล็บ ตรวจผม ตรวจผิวหนัง ตรวจฟัน ตรวจเครื่องแต่งกาย และคณะกรรมการตรวจมีครูเป็นที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในด้านสุขภาพ กิจกรรมนี้จะช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี 4) กิจกรรมสหกรณ์นักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการรวมหุ้นของคณะครู นักเรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบประชาธิปไตย เพราะใช้ระบบที่สมาชิกร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา ตลอดจนการมอบความไว้วางใจให้ดำเนินงาน โรงเรียนควรให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานสหกรณ์ทุกขั้นตอน 5) กิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่ โรงเรียนต้องมอบหมายให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ เพื่อฝึกให้นักเรียนได้ทำงานด้วยตัวเอง รู้จักรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และให้ความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งเป็นการฝึกวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี 6) กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งตีพิมพ์ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญในโรงเรียนที่มีความต้องการในโรงเรียนได้ฝึกกิจกรรมด้านนี้ ซึ่งกิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ (Publications) ได้แก่ การจัดทำหนังสือพิมพ์ของโรงเรียน หนังสือประจำปีหรือประจำปีรุ่น ตลอดจนการออกวารสารตามเทศกาลหรือโอกาสบางอย่าง และให้นักเรียนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำหนังสือพิมพ์ของโรงเรียน เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยในด้านการแสดงความคิดเห็นในด้านการเขียน และยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนอีกด้วย 7) กิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนควรจัดทำและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนี้ให้มากที่สุด เพราะจะเป็นการฝึกการมีน้ำใจเป็นนักกีฬาทั้งผู้เล่นกีฬาและผู้ร่วมกิจกรรมกีฬา ฝึกความรับผิดชอบ รักษากฎกติการวมทั้งรักษาเวลา มีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างใกล้ชิดกับนักเรียนในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี 8) กิจกรรมประชาสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการโฆษณาชี้แจงแถลงข่าวหรืออาจเป็นการจัดรายการสารบบนเทเลวิชั่นหรืออื่น ๆ เพื่อให้ผู้สนใจทราบ

โดยการจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ ป้ายโฆษณา ป้ายนิเทศ วารสาร หรือการออกอากาศโดยใช้
เครื่องขยายเสียง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 97-99) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยดังนี้คือ 1) กิจกรรมวันสำคัญสามารถแบ่งออกเป็นวันสำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วันสำคัญท้องถิ่นและวันสำคัญในโอกาสต่าง ๆ กิจกรรมวันสำคัญนี้โรงเรียนสามารถจัดร่วมกับ ชุมชนได้ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สำหรับกิจกรรมที่จะจัดขึ้นนั้น โรงเรียนต้องวางโครงการไว้ล่วงหน้าและต้องให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมวางโครงการด้วย เพราะนักเรียนจะเป็นตัวที่สำคัญที่จะเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2) กิจกรรมบุคคลดีเด่น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลที่ดีเด่นของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น นักเรียนที่สะอาดที่สุด มารยาทดีที่สุด มีมนุษยสัมพันธ์ดีที่สุด เป็นต้นโดยให้นักเรียนเป็นผู้คัดเลือกกันเอง ซึ่งจะจัดตั้งคณะกรรมการสรรหาโดยแต่งตั้งจากนักเรียน ให้นักเรียนกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก แต่ทั้งนี้ต้องมีคณะครูเป็นที่ปรึกษา กิจกรรมบุคคลดีเด่นนี้เป็นการฝึกให้คณะนักเรียนร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกความยุติธรรมและความมีเหตุผล 3) กิจกรรมจัดป้ายแสดงความคิดเห็น เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล โดยโรงเรียนจัดป้ายขนาดใหญ่ไว้ให้นักเรียนได้ปิดป้ายข้อความหรือความเห็นต่าง ๆ 4) กิจกรรมรับรู้ความคิดเห็น เป็นการฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหรืออื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โรงเรียนจึงควรจัดรับรู้ความคิดเห็นของนักเรียนและจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อแบ่งหน้าที่รับผิดชอบรวบรวมปัญหาและจัดปัญหาเสนอโรงเรียนแล้วแจ้งผลการแก้ปัญหาให้คณะนักเรียนทราบ

กรมสามัญศึกษา (2534: 34) ได้ระบุว่ากิจกรรมที่นอกเหนือจากกิจกรรมตาม
โครงสร้างของหลักสูตรที่โรงเรียน ควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินการ ซึ่งพอจำแนกได้ดังนี้

1. กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ฝึกความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีและส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนตามหลักประชาธิปไตย คณะกรรมการนักเรียนอาจมาจากผู้แทนหรือประธาน หรือหัวหน้าห้องเรียนทุกห้องเรียน องค์ประกอบของคณะกรรมการนักเรียนอาจประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ เภรัญญิก ปฏิคม ประชาสัมพันธ์ เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียน เป็นผู้แทนของนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรมของโรงเรียนประสานงานระหว่างนักเรียนกับผู้บริหารครู-อาจารย์ของโรงเรียน โดยริเริ่มและจัดทำโครงการอันเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนตามที่โรงเรียนเห็นชอบ หรือดำเนินการตามที่ได้รับมอบ

2. กิจกรรมวันสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมปกติที่โรงเรียนปฏิบัติเป็นประจำต่อเนื่องทุกปี ในโอกาส และวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันพืชมงคล วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันแม่ วันปียมหาราช วันเฉลิมพระชนมพรรษา ฯ เป็นต้น การจัดกิจกรรม วันสำคัญที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย โรงเรียนควรกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานหรือปฏิทิน ของโรงเรียนไว้ให้ชัดเจน การดำเนินงานควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

3. กิจกรรมตามนโยบาย ได้แก่ กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในเชิงนโยบายจาก โรงเรียน กรม กระทรวง หรือรัฐบาล อาจเป็นกิจกรรมต่อเนื่องหรือเฉพาะกิจก็ได้ เช่น กิจกรรม อาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรม การปลูกต้นไม้ กิจกรรมฝึกโรงเรียน กิจกรรมรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ กิจกรรมการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมงานวิทยาศาสตร์ โดยปกติกิจกรรมเหล่านี้ต่างมีหลักเกณฑ์และแนว ปฏิบัติเฉพาะของกิจกรรมทั้งดำเนินการยึดหลักประชาธิปไตยอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น กิจกรรมอาชีพ อิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน จะมีหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่แสดงความเป็นประชาธิปไตย ที่เด่นชัดมาก ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มทำโครงการและดำเนินงานจนครบกระบวนการ เป็นต้น เพียงแต่โรงเรียนให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่กำหนด หรือพยายาม ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของบุคลากรอย่างกว้างขวาง ก็ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมส่งเสริม ประชาธิปไตย

4. กิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้แก่ กิจกรรมที่โรงเรียนส่งเสริมให้ นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ คิดค้นนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หรือ กิจกรรมที่กระทำร่วมกันอื่น ๆ เช่น ส่งเสริมนักเรียนนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปประดิษฐ์คิดค้น ทำผลงานทางวิทยาศาสตร์ในรูปโครงการ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์และทรัพยากรจากท้องถิ่น หรือ กิจกรรมรุ่นพี่ช่วยเหลือน้อง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ โรงเรียนควรให้การสนับสนุนส่งเสริม ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ประชาสัมพันธ์เชิญชวน ประกวดผลงานดีเด่น จัดนิทรรศการเสนอผลงาน มอบประกาศนียบัตร ยกย่อง ชมเชย เป็นต้น

กิจกรรมนักเรียนที่กล่าวมา สถานศึกษาสามารถเลือกกิจกรรมไปใช้ได้ตามบริบทของ แต่ละสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงตามกระบวนการกลุ่ม ฝึกให้นักเรียนได้ ปกครองตนเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง เป็นการสร้างเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยและฝึกฝนทักษะในกระบวนการประชาธิปไตยแก่นักเรียนด้วย อันจะนำไปสู่ ความเป็นพลเมืองที่มีวินัย ปกครองตนเองได้ รับผิดชอบต่อส่วนรวม ใช้ปัญญาในการดำรงชีวิต และไม่เป็นปัญหาแก่สังคมในอนาคต

ผู้ศึกษาได้นำกิจกรรมดังกล่าวที่จัดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี เขต 1 ที่โรงเรียนได้ดำเนินการและประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ดังนี้

1. กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา เจตสุตา ราชสิงโ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยมือเรา ระยะแรกการดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากนักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่ร่วมมือกันในการทำงาน จึงได้ประชุมคณะกรรมการนักเรียน เพื่อให้คณะกรรมการนักเรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรม เช่น เป็นผู้นำในการทำความสะอาดกลุ่มสี่ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน จากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลเหรียญทอง โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินสถานที่ทำงาน “สะอาด ปลอดภัย ไร้มลพิษ มีชีวิตชีวา” จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในปีการศึกษา 2545

2. กิจกรรมธนาคารความดี บุญเลิศ อรรถอุดม (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนอนุบาลราชบุรีได้เข้าร่วมโครงการยุทธศาสตร์ความดี เถลิงพระเกียรติ เป็นโรงเรียนนำร่อง 76 จังหวัดจากทั่วประเทศ จังหวัดละ 1 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2542 การดำเนินโครงการและกิจกรรม จะนำคุณธรรมตามแนวพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางการดำเนินการ โครงการที่โรงเรียนดำเนินการและประสบผลสำเร็จก็คือ การสะสมความดีที่นักเรียนได้ทำในแต่ละวันโดยให้นักเรียนบันทึกความดีและประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่ทำความดี

3. กิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด พัชร มาลย์พันธุ์ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนบ้านท่ามะขามได้จัดกิจกรรมการออมทรัพย์ เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการประหยัดและอดออม นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้ตามบทบาทและหน้าที่ มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน เช่น ผู้รับฝากเงิน โรงเรียนได้นำกิจกรรมนี้ไปบูรณาการกับกิจกรรมธนาคารขยะ โดยให้นักเรียนทุกคนสมัครเข้าร่วมกิจกรรม และนำเงินที่ได้จากการขายขยะไปฝากออมทรัพย์กับครูประจำชั้น จากผลการดำเนินการโครงการนี้โรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้ง ให้เป็นโรงเรียนโรงเรียนตัวอย่างและได้รับงบประมาณสนับสนุน 3,000 บาท

4. กิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน จงรักษ์ ศรีทิพย์ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ได้ดำเนินงานจัดกิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน โดยให้นักเรียนได้ปกครองกันเองในรูปแบบของสภานักเรียน มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ควบคุมดูแลและช่วยเหลือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะต้องจัดให้สอดคล้องสัมพันธ์กันกับกิจกรรมต่าง ๆ และให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ดังนี้ 4.1) กิจกรรมหน้าเสาธงจงทำดี จะมีคณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมทุกวัน เช่น

กิจกรรมน้องไหว้พี่ ร้องเพลงชาติสดมนต์กล่าวคำปฏิญาณ สงบนิ่ง กิจกรรมแม่ไม้มวยไทย กิจกรรมร้องเพลงมาร์ชโรงเรียน กิจกรรมตรวจสอบสุขภาพนักเรียนประจำวัน กิจกรรมตรวจเครื่องแต่งกาย กิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเป็นต้น 4.2) กิจกรรมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมนี้คณะกรรมการนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำป้ายนิเทศ จุลสารประชาสัมพันธ์ และการออกอากาศโดยใช้เครื่องขยายเสียง 4.3) กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย จะมีคณะกรรมการนักเรียนดำเนินการ กิจกรรมนี้ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เพื่อให้นักเรียนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ร่วมกันวางแผนในการทำงานและแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล นักเรียนทุกคนจะมีส่วนร่วมในห้องเรียนของตนเองและทำตามข้อตกลงของห้อง 4.4) กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมนี้จะจัดกิจกรรมสำคัญที่เกี่ยวกับชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และกิจกรรมของโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาในกิจกรรมนั้น ๆ 4.5) กิจกรรมประชาธิปไตย ใครก็อยากรู้ คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยจัดกิจกรรมประชาธิปไตยให้ความรู้เกี่ยวกับข่าวเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่มุมอาคารเรียน มุมห้อง และห้องประชาธิปไตย จากผลการดำเนินกิจกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบ ทำให้โรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ให้เป็นโรงเรียนแบบอย่างการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนในปีการศึกษา 2544

5. กิจกรรมสหกรณ์ฝึกฝน สร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตย ชวนชื่น สุวรรณโคตร (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ได้ดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน โดยให้นักเรียนทุกคนสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ และให้คณะกรรมการนักเรียนประชุมเพื่อคัดเลือกตัวแทนนักเรียนมาเป็นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ในฝ่ายต่าง ๆ เช่น ร้านค้า ส่งเสริมการผลิต และการออมทรัพย์ จากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ ทำให้โรงเรียนได้รับโล่รางวัลรองชนะเลิศ จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดราชบุรี ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนวิชาสหกรณ์ในโรงเรียน ประจำปี 2547

6. กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน พยุร นุ่มกัลยา (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ได้ดำเนินกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน โดยมอบหมายการจัดทำอาหารกลางวันในแต่ละวันให้นักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 มีครูประจำชั้นเป็นที่ปรึกษา นักเรียนจะแบ่งหน้าที่กันทำ เช่น ดูแลนักเรียนแต่ละห้องเข้าแถวรับอาหารและช่วยกันล้างและเก็บอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร ซึ่งกิจกรรมอาหารกลางวันจะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและดำเนินการตามมาตรฐานการสุขาภิบาลอาหาร จากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลโรงอาหารได้มาตรฐานการสุขาภิบาลอาหารระดับดีมาก จากกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข

ประจำปี 2545 และรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง ประจำปี 2546 จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

7. กิจกรรมพี่สอนน้อง อัญชลี กล้าวรังกูร (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า กิจกรรมพี่สอนน้อง จะมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ที่โรงเรียนจะดำเนินกิจกรรมพี่สอนน้องหลายอย่าง ผลงานที่ประสบความสำเร็จก็คือ การทำไฟไล่กวาง (กั้งหันวิดน้ำจากไม้ไผ่) พี่จะสอนน้องในการทำงานทุกขั้นตอนและช่วยเหลือน้องในการเรียนรู้ จากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลชมเชย สาขากิจกรรมส่งเสริมยอดนักอ่านสู่การเรียนรู้ ด้านส่งเสริมนักประดิษฐ์ ปีการศึกษา 2547 ตามโครงการรณรงค์การอ่าน สานสู่ฝัน จากสำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 4

8. กิจกรรมการเลือกตั้งสู่ชุมชน เจตสุตา ราชสิงโ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ได้ดำเนินกิจกรรมการเลือกตั้งสู่ชุมชน โดยร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ในการรณรงค์การเลือกตั้ง โดยให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้จัดกิจกรรมเดินรณรงค์การเลือกตั้งพร้อมแจกเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง แสดงบทบาทสมมติสาธิตการเลือกตั้งในชุมชน และประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งและไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากขึ้น จากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ได้รับรางวัลที่ 3 จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดราชบุรี

9. กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน ชวนชื่น สุวรรณโคตร (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรมสหกรณ์ของโรงเรียน เป็นการฝึกทักษะอาชีพ เช่น การเลี้ยงปลาตุ๊ก การเพาะเห็ดนางฟ้า การทำน้ำพริก การทำดอกไม้จันทน์ การประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าใยบัว การทำขนมหวาน ฯลฯ นักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมตามกลุ่มสนใจและนำผลผลิตจำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์ของโรงเรียน ชุมชนและร้านค้าในหมู่บ้าน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน จากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ทำให้โรงเรียนได้รับโล่รางวัลรองชนะเลิศ จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดราชบุรี ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนวิชาสหกรณ์ในโรงเรียน ประจำปี 2547

10. กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พรทิพา พลจันทร์ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนสมนึกวิจิตรการได้ดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย เช่น การอนุรักษ์ดิน การอนุรักษ์ป่าไม้ของโรงเรียน การอนุรักษ์แหล่งน้ำและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและชุมชน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมทุกปี จากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สิ่งแวดล้อมดีเด่น ระดับเขตการศึกษา ปีการศึกษา 2539 และมีการเผยแพร่กิจกรรมนี้ทาง วิทยุทัศน์ของกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันโรงเรียนยังดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง

11. กิจกรรมธนาคารขยะ ประมวล พุทธิพิบูล (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนเทศบาลวัดไทรอารีรักษ์ ได้ดำเนินจัดกิจกรรมกิจกรรมธนาคารขยะ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในด้านการรักษาความสะอาด ความปลอดภัยจากเชื้อโรคและสิ่งแวดล้อมที่ น่าอยู่ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ มีการซื้อและขายขยะ โรงเรียนและ นักเรียนจะมีรายได้จากการขายขยะ นับว่าเป็นการจัดการขยะที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จาก ผลการจัดกิจกรรมนี้ ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาค จากสำนักงานสิ่งแวดล้อม ภาค 8 จังหวัดราชบุรี

12. กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน ฉัตรมณี จันทพงษ์ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้ สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนบ้านเก่าตันมะค่าได้จัดกิจกรรมกิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน เพื่อส่งเสริมให้ นักเรียนทุกคนได้เล่นกีฬาที่ตนเองชอบคนละ 1 ประเภท และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยมี ผู้นำเป็นผู้ฝึกซ้อมกีฬาแต่ละประเภทและมีครูคอยควบคุมดูแล จากผลการดำเนินกิจกรรมทำให้ โรงเรียนบ้านเก่าตันมะค่า ได้รับรางวัลชนะเลิศวอลเลย์บอลหญิงประเภทอายุไม่เกิน 12 ปี ใน ระดับจังหวัดและระดับภาคกลาง จากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

13. กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ พนิดา ทำเสร็จ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้ สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่วงสุวนิช) ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมนิทรรศการวิชาการ ทุกปีการศึกษา เป็นการแสดงผลงานของโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมวิชาการหลายอย่างและได้รับรางวัลเป็นที่มากมาย มีผู้มาศึกษาดูงานใน ด้านต่าง ๆ ตลอดปีการศึกษา โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยได้รับคุณภาพในระดับดีทุกมาตรฐาน เป็น โรงเรียนปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนมาตรฐานระดับจังหวัด และเป็นโรงเรียนในโครงการรักการอ่าน สานสู่ฝัน ได้รับรางวัลจากสำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 4 กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2547

14. กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช ถาวร ร่มโพธิ์ (2548: สัมภาษณ์) ได้ให้ สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนบ้านกล้วยได้เข้าร่วมโครงการคนดีศรีแผ่นดินและโครงการคนดีศรีเมืองราช โดยเป็นโรงเรียนแกนนำของจังหวัดราชบุรี มีกิจกรรมที่โรงเรียนต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะ คนดี 9 ประการ ดังนี้ คือ 1. มีคุณธรรมและจริยธรรม 2. มีระเบียบวินัย 3. มีจิตสำนึกดี 4. รัก การเรียนรู้ 5. มีความรัก ผูกพัน เอื้ออาทรห่วงใยบุคคลในครอบครัว 6. รักความเป็นไทยและ วัฒนธรรมไทย 7. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี 8. มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย 9. ไม่มั่วสุมอบายมุข

จากการดำเนินการดังกล่าวทำให้โรงเรียนได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ โรงเรียนแกนนำโครงการคนดีศรีเมืองราช

3. คู่มือ

3.1 ความหมายของคู่มือ

ในการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพจะต้องมีคู่มือเป็นแนวทางในการจัด เพราะคู่มือเป็นสิ่งกำหนดจุดมุ่งหมายของกิจกรรม และเป็นแนวทางและวิธีการในการปฏิบัติตลอดจนการประเมินผลสำเร็จของการปฏิบัติ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ดังนี้ คือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์; และคนอื่นๆ (2535: 77) ได้ให้ความหมายของคู่มือ หมายถึง เอกสารหรือหนังสือที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ครูใช้จัดการเรียนการสอนสามารถสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์

พริ้มเพรา คงชนะ (2537: 9) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือว่า เป็นหนังสืออ้างอิง ซึ่งเป็นแนวทางวิธีการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะที่มีรายละเอียด เพื่อช่วยให้ดำเนินการตรงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ปรีชา ช่างขวัญยืน; และคนอื่นๆ (2539: 127) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหนังสือที่ให้แนวทางการปฏิบัติให้กับผู้ใช้ให้สามารถกระทำสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

อำนวย เกาตระกูล (2541: 8) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือว่า เป็นเอกสารที่มีรายละเอียดเสนอแนะแก่ผู้ใช้ให้สามารถเข้าใจแนวทางการใช้และข้อพึงปฏิบัติที่จะช่วยให้นำเรื่องนั้นไปใช้งานโดยตรงตามเจตนารมณ์

อนุชิต เริงจำเนียร (2545: 22) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและถ่ายทอดการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งมีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุดและทำให้นักเรียนนักศึกษา มีความรู้ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน

ปราณี กรุณวงษ์ (2546: 10) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่า คู่มือเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือนำไปศึกษาทำความเข้าใจและปฏิบัติตามให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

มงคล สีสานนกร (2546: 34) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือ ตำรา เอกสารแนะนำ ที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติงานได้ทันที จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด ทำให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะใกล้เคียงกัน

สมพล คักดิ์ทวีกุลกิจ (2546: 5) ได้ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือหมายถึง หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ใช้ โดยมุ่งหวังให้ผู้ใช้สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นด้วยตนเองได้

เวบสเตอร์ (Webster. 1983: 1097-1098) ให้ความหมายของคู่มือการสอนว่าคู่มือการสอนคือหนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามวิชาและใช้เป็นหลักการสอนระหว่างครูกับนักเรียน

จากความหมายของคู่มือดังกล่าว พอสรุปได้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องและง่ายต่อการปฏิบัติตาม เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายโดยให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด

3.2 ประเภทของคู่มือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ (2535: 77) ได้แบ่งประเภทคู่มือเป็น 2 ประเภทได้แก่ 1) คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียน เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยของโรงเรียนประถมศึกษา คู่มือการอบรมหน้าเสาธง คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน เป็นต้น 2) คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียนที่เราต้องการอธิบายให้ใช้หนังสือนั้นให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาจึงมีลักษณะกึ่งแผนการสอน กึ่งคู่มือหนังสือเรียน

ปรีชา ช่างขวัญยืน; และคนอื่น ๆ (2539: 127-132) อธิบายว่าโดยทั่ว ๆ ไปหนังสือคู่มือที่พบกันมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ ปกติใช้ควบคู่กับตำราเรียน 2) คู่มือผู้เรียน คือหนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราที่เรียนปกติประกอบด้วย สาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาหรือคำถาม ที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบและการทดสอบ 3) คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่าน โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้เข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง

อำนวย เกาตระกูล (2541: 8-10) ได้อธิบายเกี่ยวกับประเภทของคู่มือว่าคู่มือมี 3 ประเภทได้แก่ 1) คู่มือหลักสูตร เป็นเอกสารที่มีรายละเอียดและข้อเสนอแนะแก่ผู้ใช้หลักสูตรให้สามารถเข้าใจแนวทางการใช้และข้อพึงปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ตรงตามเจตนารมณ์นั้น ๆ 2) คู่มือฝึกงาน เป็นเอกสารที่เสนอแนวทางการปฏิบัติการฝึกงานของผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาหรือสถานประกอบการ รวมทั้งให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกงานได้มีแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทางเดียวกัน 3) คู่มือนักเรียน เป็นเอกสารแนะนำการปฏิบัติตนของ

นักเรียนที่อยู่ในสถานศึกษาแห่งนั้น โดยเสนอแนะเกี่ยวกับข้อมูลของสถานศึกษา อาคารที่ตั้ง กฎระเบียบ วิธีปฏิบัติ สิทธิประโยชน์ สิ่งที่เป็นบริการและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่นักเรียนจะได้รับ

ปราณี กรุณวงศ์ (2546: 11) ได้สรุปประเภทของคู่มือไว้ว่าแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางเทคนิค วิธีการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ 2) คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ 3) คู่มือโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือการจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า ประเภทของคู่มือแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับรายวิชาใดวิชาหนึ่งหรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นคู่มือที่มีได้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเนื้อหา หรือคำอธิบายรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยของโรงเรียน ประถมศึกษา เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของคู่มือดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่ คู่มือการจัดกิจกรรมเป็นคู่มือที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการจัดทำ เนื่องจากเป็นคู่มือที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยมุ่งให้ผู้คู่มือเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและตรงเป้าหมายในการจัดกิจกรรม

3.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือนั้น มีส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงาน ได้มีนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือ ไว้ดังนี้ คือ

นิพนธ์ เสือก้อน (2537) ได้จัดทำคู่มือการจัดทำแผนที่เน้นกระบวนการ มี

ส่วนประกอบที่สำคัญคือ 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ 3) การจัดแผนการสอนที่เน้นกระบวนการ

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539: 129) ได้อธิบายองค์ประกอบที่สำคัญของคู่มือไว้ดังนี้ คือ 1) คำชี้แจงการใช้คู่มือ 2) คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ เป็นต้น 3) เนื้อหาสาระและกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการ 4) ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน 5) ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหา 6) แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 54) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือครูควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของคู่มือ ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ วิธีการใช้และคำแนะนำ

2. เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระที่จะสอนโดยมีคำชี้แจง หรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน

3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วย 1) การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น 2) การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติ ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ 3) การติดต่อประสานงานที่จำเป็น

4. กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนนี้ นับว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือ คู่มือครูจำเป็นต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้ 1) คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการสอน 2) คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนที่จะช่วยให้การสอนบรรลุผล 3) คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัด และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน 4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมักจะมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน ฯลฯ

5. การวัดและประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการสอนอย่างครบถ้วน การวัดและการประเมินผลการสอน นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่งที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น เครื่องมือวัดผล วิธีวัดผล เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริม คู่มือครูที่ดีจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และสามารถคาดคะเนได้ว่าผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครูอันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมามากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถ

นำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยให้ผู้ใช้หรือผู้อ่านสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่น ไม่เกิดอุปสรรคปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือครูที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไข ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือ จึงถือได้ว่าได้ทำหน้าที่ของผู้เขียนหนังสือที่ดี

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดการให้แหล่งอ้างอิง หรือแหล่งข้อมูล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครูนั้นเป็นหนังสือที่ใช้เป็นแนวทางในการสอน หากครูได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสอน

เรียงชัย จงพิพัฒน์สุข (2542: 6-7) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดทำ คู่มือว่า ต้องประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้คู่มือวิธีการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลและ ข้อเสนอแนะ

จากความหมายและองค์ประกอบของคู่มือครูนั้น พบว่าคู่มือครูเป็นเรื่องที่เขียนให้สัมพันธ์โดยตรงกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรเพื่อให้ความรู้ และเป็นแนวทางให้แก่ครูได้ปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน คู่มือทั่วไปมักจะเป็นเรื่องที่คนทั่วไปสนใจ และจะสามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ด้วยตนเอง โดยมุ่งที่การให้ผู้ใช้ ผู้อ่านเข้าใจและสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากคู่มือครู

3.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2531: 77) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของคู่มือว่า คู่มือเป็นสื่อที่จะช่วยสนองต่อความจำเป็นดังกล่าวให้บรรลุผลได้ แต่การจัดทำคู่มือ ผู้ศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในความหมาย องค์ประกอบ และแนวทางการเขียนคู่มือให้กระจ่างเสียก่อน ดังนั้น การสร้างคู่มือจึงต้องนำหลักการเขียนคู่มือที่ดีข้างต้นมาสร้างเป็นคู่มือ และจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ ใช้ภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย ใคร่ครวญถึงปัญหาและสถานการณ์อย่างทะลุปรุโปร่งเพื่อให้ผู้ใช้คู่มือใช้ได้เป็นอย่างดี ควรออกแบบคู่มือให้สวยงามน่าหยิบนำอ่าน มีรูปภาพหรือการ์ตูนประกอบ เพื่อให้น่าสนใจ หากเป็นเล่มควรทำปกให้สวยงาม และทนทานต่อการใช้เขียน หน้าปกให้เด่นชัด

ปรีชา ช่างขวัญยืน; และคนอื่น ๆ (2539: 132) ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะการเขียน คู่มือที่ดีว่า คู่มือจะต้องมีความชัดเจนให้รายละเอียดครอบคลุม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง การเขียนคู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ควรระบุให้ชัดเจนว่า คู่มือนี้เป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้ 2) กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง 3) คู่มือนี้ช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร ผู้ใช้จะได้ประโยชน์อะไรบ้าง 4) ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ เพื่อให้การใช้คู่มือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด 5) ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 6) ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่

ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 7) ควรมีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใช้อำมือทำ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านหรือการปฏิบัติขั้นตอนที่เสนอแนะ และเว้นที่ว่างสำหรับผู้ใช้อำมือในการเขียนคำตอบรวมถึงมีคำถามหรือแนวในการตอบ 8) ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้อำมือได้โดยสะดวก เช่น การจัดทำรูปเล่ม ขนาด การเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การใช้ตัวดำ การใช้สี การใช้ภาพ การเน้นข้อความบางตอน เป็นต้น 9) การใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 57) ได้ให้ความหมายของลักษณะที่ดีของคู่มือ ดังนี้

1) สามารถเข้าใจลักษณะเนื้อหาขอบข่ายหรือสิ่งที่จะสอนได้อย่างกระจ่างชัด เช่น มองเห็นโครงสร้างของการสอนทั้งหมด 2) ช่วยให้สามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดี โดยสามารถดัดแปลงและยืดหยุ่นได้เองไม่เป็นแนวทางบังคับ ต้องเสนอแนะแนวทางโดยสามารถให้ปฏิบัติงานคล่องขึ้น 3) กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้น ๆ เด็กสนใจปฏิบัติได้ จึงควรใช้และเลือกได้บ้าง 4) แนวการเขียน เน้นย้ำแนวปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดหมายอย่างต่อเนื่อง จนเด็กได้แนวทางแล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคล เป็นต้น 5) ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป มิได้มุ่งกระจายให้แนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวปฏิบัตินั้น ๆ ต้องเป็นการปฏิบัติได้และได้ผลด้วย 6) รูปแบบและวิธีการ (ขั้นตอน) ที่เป็นแนวทางในการเขียนคงรูปแบบและขั้นตอนโดยสม่ำเสมอ เพื่อสะดวกแก่การใช้ เป็นต้น

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542: 17-18) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะคู่มือที่ดีว่า แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา รายละเอียดในคู่มือควรตรงกับเนื้อหาที่ศึกษาและไม่ยากเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจหยิบอ่าน การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นความรู้ของผู้ที่จะศึกษา ข้อมูลที่มีในคู่มือที่ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้ เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปใช้อ้างอิง ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบบางเรื่องเพื่อทำความเข้าใจง่าย และควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยเสมอ 2) ด้านรูปแบบอักษร ที่ใช้ควรมีขนาดตัวโตและรูปแบบที่ชัดเจนอ่านง่าย เหมาะสมกับผู้ใช้อำมือ ควรมีรูปภาพตัวอย่างประกอบลักษณะการจัดรูปเล่มทำให้น่าสนใจ ใช้ภาษาไทยให้เข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้อำมือ ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบ จากง่ายไปหายากเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน 3) ด้านการนำไปใช้ ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้ให้ชัดเจน มีแผนภูมิ ตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ มีข้อมูลสามารถใช้เพื่อการประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวกบอกสิทธิประโยชน์และข้อความปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

ไฮซส์ (Hicks.1998: Abstract) ได้กล่าวว่าคู่มือช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการปฏิบัติงานของบริษัทและนโยบายทางบริษัท เพื่อลดปัญหาในการเข้าใจผิดและการที่ลูกจ้างจะฟ้องร้องทางบริษัท เทคนิคการเขียนคู่มือจะต้องเน้นแนวปฏิบัติที่สำคัญ ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมนั้นต้อง

เขียนให้ละเอียดและปฏิบัติตามขั้นตอนได้ และควรแสดงแผนภาพ แผนภูมิ แผนผังเพื่อช่วยให้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ง่าย

3.5 แนวทางการจัดทำคู่มือทั่วไป

เพื่อให้การจัดทำคู่มือ มีความชัดเจนถูกต้อง และเหมาะสม ผู้ศึกษาได้ศึกษาการจัดทำคู่มือจากหน่วยงาน องค์กร และบุคคล ที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำคู่มือทั่วไป ดังนี้

กรมวิชาการ (2538) ได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพ การเรียนรู้ ควบคุมการทำงานเป็นคู่มือจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน โรงเรียนในโครงการ นักเรียนในโครงการ หลักสูตร การลงทะเบียน แนวทางดำเนินงานในโรงเรียน การวิเคราะห์ งาน การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินโครงการ และผลที่คาดว่าจะได้รับ

กระทรวงศึกษาธิการ (2543) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเป็นเอกสารใช้ประกอบการ ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ลักษณะ การดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้จัดทำคู่มือการจัด กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา เป็นคู่มือที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษาประกอบด้วย บทนำ กิจกรรมเด็ก หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก แนวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก กิจกรรม ต่าง ๆ วิธีปฏิบัติ และบันทึกความก้าวหน้า

ทองสุข ศรีแก้ว (2545: 1-195) ได้จัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม นักเรียนมัธยมศึกษาชั้น โดยมียุทธศาสตร์สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษานำไปใช้เป็นคู่มือปกครอง นักเรียนและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ของผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาฉบับนี้ ได้กำหนดวิธีการดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในด้านต่าง ๆ คือ การพัฒนาพฤติกรรม นักเรียนในห้องเรียน การสร้างวินัยของชาติ ซึ่งประกอบด้วยพัฒนานักเรียนเรื่อง การตรง ต่อเวลา ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย การรักษาความสะอาดการปฏิบัติตาม กฎจราจร รูปแบบของคู่มือเป็นลักษณะแผนปฏิบัติการปกครองนักเรียนในชั้นเรียน มี การจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นระบบหมู่ เพื่อปกครองนักเรียนโดยใช้ระบบหมู่มีแบบฟอร์มบันทึก พฤติกรรมนักเรียน

3.6 การจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

เพื่อให้การจัดทำคู่มือมีความชัดเจนถูกต้องและเหมาะสม ผู้ศึกษาได้ศึกษาการจัดทำคู่มือจากหน่วยงาน องค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับประชาธิปไตย ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 1-46) ได้จัดทำคู่มือประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน และนำผลการประเมินที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยอย่างจริงจังอันจะเกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวม เนื้อหาของคู่มือประกอบด้วย การประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยนักเรียนโดยครู ผู้ปกครอง และเพื่อน การประเมินบทบาทของครูและโรงเรียนในการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย การนำผลการประเมินไปใช้และการรายงานผล รูปแบบของคู่มือมีลักษณะเป็นการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย มีแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยครู ผู้ปกครองและเพื่อน

กระทรวงศึกษาธิการ. (2543: 1-264) ได้จัดทำคู่มือพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครู-อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องได้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของผู้เรียนทุกด้าน เนื้อหาของคู่มือประกอบด้วยชุดตัวอย่างของกิจกรรมที่จะช่วยให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับทักษะการดำเนินชีวิต ได้สรุปผลจากการศึกษาว่า กิจกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตให้ผู้เรียนสามารถมีทักษะอยู่รอดปลอดภัยและปรับตัวได้อย่างดีมีความสุข ซึ่งได้จัดแบ่งไว้เป็น 9 ทักษะ ดังนี้ คือ

1. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการรู้จักตนเอง
2. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการแสวงหาและการใช้ข้อมูล
3. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
4. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการทำงานเป็นทีม
5. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดกล้าเสี่ยง
6. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการมีวิสัยทัศน์
7. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา
8. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการวางแผนและการจัดการ
9. ทักษะการดำเนินชีวิต ชุดการปรับตัว

รูปแบบของคู่มือจะมีลักษณะเป็นกิจกรรมย่อยในแต่ละทักษะ เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีใบงานให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กระทรวงศึกษาธิการ (2543: 1-370) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยและการเลือกตั้งระบบใหม่ (สำหรับครู-อาจารย์) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครู-อาจารย์ทั่วประเทศทุกระดับสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามธรรมชาติของวิชา วุฒิภาวะของผู้เรียนและหลักสูตรของแต่ละระดับการศึกษา โดยคู่มือดังกล่าวจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ ส่วนที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย ส่วนที่ 2 วิถีชีวิตประชาธิปไตย

จะกล่าวถึงชีวิตกับการเมือง คุณลักษณะประชาธิปไตย กติกาสังคมในชุมชนประชาธิปไตย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย และการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ส่วนที่ 3 การเลือกตั้งระบบใหม่ จะกล่าวถึงความเป็นมาของการเลือกตั้งระบบใหม่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งท้องถิ่น กระบวนการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเลือกตั้ง รูปแบบของคู่มือเป็นลักษณะการให้ความรู้โดยใช้ใบความรู้และใช้ใบงานให้ผู้เรียนทำกิจกรรม มีการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบประเมินตนเองว่ามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาหรือไม่ พร้อมมีการเฉลยคำตอบอยู่ท้ายบท

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544: 1-247) ได้จัดทำคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง - ศิลธรรม ระดับมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญของการอบรมปมนิสัย โดยเฉพาะในการจัดการเรียนการสอน โดยเสนอเนื้อหาสาระส่วนที่เป็นหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ที่วิเคราะห์แล้วจากหลักสูตร ทุกกลุ่มประสบการณ์และกลุ่มวิชาอย่างละเอียด รวมทั้งเสนอกิจกรรมอย่างหลากหลาย ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระของคู่มือประกอบด้วย ตอนที่ 1 บทนำ จะกล่าวถึงเรื่องความสำคัญและความจำเป็นหลักสูตรและสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง - ศิลธรรม ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมือง-ศีลธรรม ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนการสอนหน้าที่พลเมือง - ศิลธรรม มี 18 กิจกรรม ดังนี้ คือ กิจกรรมที่ 1 คิดดี ทำดี ชีวิตมีสุข กิจกรรมที่ 2 ครอบครัวดีมีสุข กิจกรรมที่ 3 สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ กิจกรรมที่ 4 ครอบครัวประชาธิปไตย กิจกรรมที่ 5 มุ่งสานฝันชุมชนของฉัน กิจกรรมที่ 6 ยกย่องคนดี กิจกรรมที่ 7 สร้างไมตรีกับเพื่อน กิจกรรมที่ 8 ไม่แซ่เขื่อนสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่ 9 ใส่ใจไขปัญหา กิจกรรมที่ 10 ประชาธิปไตยสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ 11 รู้เท่าทันเทคโนโลยี กิจกรรมที่ 12 ยกย่อง เชิดชูชาติ ศาสน์ กษัตริย์ กิจกรรมที่ 13 จับมือกันไว้ กิจกรรมที่ 14 บุคคลสันติภาพ กิจกรรมที่ 15 เขามาจากไหน กิจกรรมที่ 16 โลกสวยด้วยมือเรา กิจกรรมที่ 17 การเลือกรับวัฒนธรรม กิจกรรมที่ 18 ศักดิ์ศรีมนุษย์ ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง – ศิลธรรม การเรียนรู้อย่างมีความสุข และการประเมินผลเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีมีศีลธรรม รูปแบบของคู่มือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามใบงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง มีแบบบันทึกการจัดกิจกรรมทั้ง 18 กิจกรรม

อนุชิต เริงจำเนียร. (2545: 1-125) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดี ของนักเรียนนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้นักเรียนนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพทุกสาขาตามนโยบายของกรมอาชีวศึกษาและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เนื้อหาสาระประกอบ

ไปด้วย 3 แผนงาน คือ 1. แผนงาน/โครงการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม 2. แผนงาน/โครงการเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ 3. แผนงาน/โครงการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม รูปแบบของคู่มือเป็นลักษณะการจัดกิจกรรมตามโครงการ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนนักศึกษา มีโครงการและแบบสอบถามทุกโครงการ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศไทย

เกษมสุข ศรีชนะ (2535: ง) ได้ศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประชาธิปไตยดีเด่นตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าปัจจัยภายนอกโรงเรียน ซึ่งปัจจัยภายในที่กล่าวถึงเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และสภาพทั่วไปของโรงเรียน ปัจจัยด้านครู คือ การมีความรับผิดชอบสูง มีการจัดกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างข้อตกลงในห้องเรียนร่วมกัน และควบคุมตนเอง

อำพร เรือนสวัสดิ์ (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่าด้านผลผลิต ครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน ด้านการวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับมาก ได้แก่ การทำความเคารพผู้ที่มีอายุมากกว่าด้วยการไหว้และการยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ ส่วนพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในระดับน้อย คือ การขโมยสิ่งของในห้องเรียนและในโรงเรียน

ประชา เพ็งแจ่ม (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนประถมศึกษาต้นแบบ และโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป โดยส่วนรวมและรายด้านมีพฤติกรรมซึ่งพึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านคารวธรรมมีพฤติกรรมซึ่งพึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก

มยุรี วิมลโสภณกิตติ (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีมโนทัศน์

ประชาธิปไตยในด้านการนับถือเอกัตบุคคล การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี สูงกว่าก่อนสอน ส่วนมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

ธรรมรัตน์ ชันบุญ (2539: ข-ค) ได้ศึกษาความรู้ ความคิดเห็นและพฤติกรรมของ ครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแพร่" ผลการวิจัยพบว่าความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน อยู่ในระดับดี ส่วนความคิดเห็นและพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยอยู่ใน ระดับเป็นที่น่าพอใจ

กรวิภา ลีฤทธิเกียรติ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางสังคม การบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมประชาธิปไตยของวัยเด็ก ตอนกลางในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนวัยเด็กตอนกลางได้รับประสบการณ์ จากโรงเรียนในระดับมากและมีการบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการในระดับมากโดยมีความสัมพันธ์ทาง บวกกับพฤติกรรมประชาธิปไตยค่อนข้างสูงและมีพฤติกรรมประชาธิปไตยในระดับมาก

สมบัติ ปุตุตรี (2542: ง-จ) ได้ศึกษา "โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา : จากโรงเรียนสู่ชุมชน" ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่จบหลักสูตรประถมศึกษาไปแล้วและ เคยปฏิบัติหน้าที่ในคณะกรรมการนักเรียน ได้มีการนำวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่โรงเรียนปลูกฝัง อบรม และฝึกปฏิบัติในรูปของคณะกรรมการนักเรียนไปใช้ในชีวิตจริงในชุมชนระดับหนึ่ง นักเรียน ส่วนใหญ่สามารถระบุปัญหาชุมชน ปัญหาเยาวชนในชุมชน วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆเพื่อการพัฒนาชุมชน

เพชร กันหาดี (2543: ง-จ) ได้ศึกษา "บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำปาง ในการสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน" ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษา ในการสร้างเสริมประชาธิปไตยในการจัดองค์การการบริหาร ให้มีลักษณะเป็น ประชาธิปไตย ได้มีการกระจายงานไปยังผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายหัวหน้าหมวดวิชาเพื่อให้ร่วม รับผิดชอบ ส่งเสริมให้บุคลากรได้ทำงานตามความรู้ ความสามารถและความถนัดของแต่ละคน ส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย ได้มีการส่งเสริมครูให้ปฏิบัติต่อ นักเรียนอย่างเสมอภาคกัน ส่งเสริมครูผู้สอนทุกรายวิชาให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการ จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ได้ส่งเสริมให้ครูร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย และสนับสนุน ส่งเสริมครูให้นำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย นอกสถานศึกษา และในด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย ผู้บริหารมี บทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ที่เป็นประชาธิปไตยขึ้นในโรงเรียน ส่งเสริมครูใน โรงเรียนเห็นความสำคัญและปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตยในโรงเรียน ตามหลักการวาทกรรมและ หลักสามัคคีธรรม

สมัค ชินบุตร (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ในด้านอุดมการณ์หรืออุดมคติของประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก สำหรับด้านการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง

พิพัฒน์ ไชยนวล (2546: ง-จ) ได้ศึกษา “การประเมินกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า การประเมินการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ มีการปฏิบัติและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการผลิตวิถีชีวิตประชาธิปไตย ด้านการยอมรับ ด้านปัญญาธรรม นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง สำหรับด้านสามัคคีธรรม นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาพบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนน้อย งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอบุคลากรไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดกิจกรรม นักเรียนไม่กล้าแสดงออก และขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรม แนวทางเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมประชาธิปไตย ควรมีการวิจัยกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษาทุกภาคของประเทศ และวิจัยแนวทางจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ไวท์ (White. 1977: 38) ได้ศึกษา “การศึกษาค่านิยมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเด็กวัยรุ่น” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาความเชื่อในค่านิยมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของวัยรุ่นอเมริกา 2) ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อระดับความเชื่อในค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตย 3) ศึกษาผลการสอนวิชาสังคมศึกษาที่มีผลต่อความเชื่อทางสังคมวิทยาทางการเมืองของวัยรุ่นอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นอเมริกามีค่านิยมแบบอนุรักษสังคมประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่และตัวแปรอิสระ คือ เพศ เชื้อชาติ เศรษฐกิจ และการสอนในวิชาสังคมมีผลต่อคุณค่าทางสังคมประชาธิปไตย ยกเว้น อายุ ที่นัยสำคัญที่ .05

ริงวอลล์ (อัมพร เรือนสวัสดิ์. 2536: 51; อ้างอิงจาก Ringwall. 1976. *Planting and participation in Democracy Theory Versus Practice*. pp. 6286-A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแผนการและการเตรียมตัวมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยวัดความ

เที่ยงตรงจากทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตยหลาย ๆ ทฤษฎี ผลการวิจัยพบว่าในการที่จะให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ต้องมีการเตรียมให้แก่พลเมืองทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

ฟรายด์แมน (ศรัณยา สุริยวาทย์. 2540: 52; อ้างอิงจาก Friedman. 1973.

Participation in Democracy : A Theory of Democracy and Democratic Socialization. pp. 2717-A) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมด้านประชาธิปไตยศึกษาเฉพาะทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย” ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่โตกว่าจะมีโอกาสรับรู้และเรียนรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยมากกว่าและดีกว่าเด็กเล็ก และพบว่าบ้านและโรงเรียนจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเด็กให้ร่วมมือทางการเมืองระบบประชาธิปไตยได้มาก

คอย (สมพงษ์ กล้าวิกรณ์. 2541: 37; อ้างอิงจาก Coy. 1972. A Comparison of The Attitude of Student Council Sponsor and Administrators toward Selected Aspects of Student Council. pp. 14-15) ได้ศึกษา “เปรียบเทียบเจตคติของผู้เป็นสมาชิกสภานักเรียนกับผู้ที่ไม่ใช่สภานักเรียน ผู้รับผิดชอบต่อสภานักเรียนและผู้บริหารสภานักเรียนที่มีต่อความมุ่งหวังของการจัดตั้งสภานักเรียน” พบว่า เจตคติความมุ่งหวังของการตั้งสภานักเรียนต่างกัน เนื่องจากบทบาทของกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งและขนาดของโรงเรียนไม่นับเป็นสาเหตุแห่งความแตกต่างของเจตคติอย่างเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สภานักเรียนมีผลต่อการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย แต่ยังไม่ค่อยมีผู้เข้าใจอำนาจหน้าที่ของสภานักเรียน และยังเห็นว่าสภานักเรียนควรมีกิจกรรมอย่างกว้างขวาง นักเรียนผู้สนับสนุนและผู้บริหารมีบทบาทต่อคุณภาพของเด็กที่สมัครเข้าทำงานในสภานักเรียน นักเรียนและผู้บริหารเห็นว่าผู้บริหารไม่ค่อยทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน รวมทั้งนักเรียนยังไม่ค่อยเข้าใจอำนาจหน้าที่ของสภานักเรียน เขายังได้แสดงความคิดเห็นว่าสภานักเรียนเป็นกระบวนการของการศึกษาที่สำคัญมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย แต่กิจกรรมสภานักเรียนไม่ค่อยมีกลุ่มบุคคลที่เข้าใจเป็นอย่างดี

แพลตเนอร์ (วีรดา ชูลีกราน. 2544: 85; อ้างอิงจาก Platner. 1978. The Effects of Democration Classroom on the Behavior of 9-to-11 year-old Children. pp. 4751-A) ได้ศึกษา “พฤติกรรมของนักเรียน อายุระหว่าง 9-11 ปี ที่ได้รับการสอนและการปกครองชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีประชาธิปไตยมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีอัตตาธิปไตย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่ากิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการจะนำประเทศเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพด้าน

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของประชาชนทุกคนในประเทศ โดยจำเป็นที่แต่ละบุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อความเป็นระเบียบของสังคมและประเทศชาติที่ทุกคนอาศัยอยู่ร่วมกัน สำหรับวิธีการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยนั้น ดำเนินการได้โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาคือ เริ่มตั้งแต่โรงเรียนประถมศึกษา มีครูเป็นบุคลากรที่ให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างเจตคติที่ดี กระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักการ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยดำเนินงานอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ว่า ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างจริงจังแล้ว ย่อมคาดการณ์ได้ว่านักเรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพื้นฐานเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี มีเจตคติ ค่านิยมที่ดีงาม สามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีเหล่านี้ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามหลักการ และสามารถสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 มีวิธีการจัดทำและประเมินคู่มือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและเขียนโครงร่างหัวข้อของคู่มือ

- 1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 เขียนโครงร่างหัวข้อของคู่มือครู
- 1.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของโครงร่างหัวข้อของคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือ

- 2.1 จัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
- 2.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระคู่มือการจัดกิจกรรม ฯ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

- 3.1 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรม ฯ
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 40 คน ผู้บริหารโรงเรียน 10 คน
หัวหน้าโครงการประชาธิปไตย 10 คน ครูผู้สอน 20 คน
- 3.2 ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและเขียนโครงร่างหัวข้อของกลุ่ม

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ดังนี้

- 1.1 ศึกษาหลักสูตรและเนื้อหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
- 1.2 เขียนโครงร่างหัวข้อของกลุ่มและรายละเอียดประกอบหัวข้อของกลุ่มประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย ประกอบด้วย

1. ความหมายของประชาธิปไตย
2. ความมุ่งหมายในการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน
3. หลักการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
4. บทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
5. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
6. พฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย

1. บทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตอนที่ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย

1. กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา
2. กิจกรรมธนาคารความดี
3. กิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด
4. กิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน
5. กิจกรรมหน้าเสาธงจงทำดี
6. กิจกรรมสหกรณ์ฝึกฝน สร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตย
7. กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน
8. กิจกรรมพี่สอนน้อง
9. กิจกรรมการเลือกตั้งผู้ชมชน
10. กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน
11. กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

12. กิจกรรมธนาคารขยะ
13. กิจกรรมประชาสัมพันธ์
14. กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย
15. กิจกรรมวันสำคัญ
16. กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน
17. กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ
18. กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช
19. กิจกรรมประชาธิปไตย ไครก็อยากรู้

ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ภาคผนวก

1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532
2. ตัวอย่าง ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการนักเรียน
3. ตัวอย่าง ระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งชมรม

1.3 เชิญผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบโครงร่างหัวข้อของกลุ่ม ก่อนนำไปเขียนเนื้อหาสาระของกลุ่ม ประกอบด้วยอาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้คือ

1. ผศ.ดร. วีระ สุภากิจ ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นายทวี สุดพวง ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
3. นางสาวสมหมาย ลิ้มทุติเนตร ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนอนุบาลบ้านคา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
4. นายไพศาล ศรีเพชรธาราพันธ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนบ้านร่องเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
5. นายอมร ศิริมงคล ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดรางเสนห์นครจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

1.3.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของโครงร่างหัวข้อของกลุ่ม ก่อนนำไปเขียนเนื้อหาสาระของกลุ่ม โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยให้เขียนหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแต่ละเรื่องโดยสังเขป ควรเพิ่มโครงร่างหัวข้อ ดังนี้

1) ความหมายของประชาธิปไตย 2) ความมุ่งหมายของการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน
3) บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และบอกเหตุผลของการเลือก
กิจกรรมที่นำมาจัดว่ามีหลักเกณฑ์อะไรบ้างในการเลือกกิจกรรมนั้น ๆ การเขียนกิจกรรมแต่ละ
กิจกรรมควรมีหัวข้อประกอบต่าง ๆ คือ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ การประเมินผล เป็นต้น
กิจกรรมนักเรียนที่นำมาจัดมีความหลากหลายดีอยู่แล้ว แต่ถ้ากิจกรรมใดมีเนื้อหาสาระและขั้นตอน
ในการดำเนินการคล้ายกัน ควรบูรณาการให้เป็นกิจกรรมเดียวกัน และให้ปรับแก้หัวข้อโครงร่าง
ของกลุ่ม ดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานเรื่องน่ารู้สำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย เป็น ความรู้พื้นฐาน
สำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย 2) ประเมินผลการจัดกิจกรรม เป็น การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิต
ประชาธิปไตย และในการเขียนแหล่งที่มาของข้อมูลให้มีบรรณานุกรมอ้างอิงอยู่ท้ายบท

2. จัดทำเนื้อหาสาระคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียน

การจัดทำเนื้อหาสาระ คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยใน
โรงเรียน ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

2.1 คำชี้แจงการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

2.2 เนื้อหาสาระ แบ่งออกเป็น

2.2.1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย

2.2.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

2.2.3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

2.2.4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

2.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ โดยดำเนินการดังนี้

2.3.1 ผู้ศึกษา ได้นำร่างเนื้อหาสาระของคู่มือ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและเชิญ
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ และ
ครูผู้สอนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยเป็นอย่างดี ตรวจสอบความเหมาะสมและ
ถูกต้องของเนื้อหาสาระ ตลอดจนความสมบูรณ์ของเนื้อหาตามโครงสร้างในคู่มือ ดังนี้คือ

1. นายบุญเลิศ อรรคอุดม ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 9
โรงเรียนอนุบาลราชบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

2. นายเสน่ห์ โอฐกรรม ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 9
โรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่วงสุวนิช) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

3. นางทองทรัพย์ เดชเดชสุนันท์ ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9
โรงเรียนบ้านจอมบึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

4. นางนิตยา จิตต์ประสงค์ ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9
โรงเรียนอนุบาลสวนผึ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

5. นายฉลองชัย อัมพรสินธุ์ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ 7
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

2.3.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระคู่มือ โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้ คือ ควรเพิ่มเติมเนื้อหาสาระบางตอนเพื่อให้เนื้อหา มีความสมบูรณ์ขึ้น คือ กระบวนการทำงานกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม หน้าที่ของประธาน สมาชิก เลขานุการ และขยายความเนื้อหาในการทำงานกลุ่มพอสังเขป ให้เพิ่มเติมในเรื่องของการจัด กิจกรรมให้หลากหลาย เช่น การแสดงบทบาทสมมติ จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลดี ยิ่งขึ้น ส่วนการประเมินผลให้มีการประเมินตนเองในด้านการแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยของนักเรียน ซึ่งการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระของคู่มือดังกล่าว จะทำให้การจัดทำ เนื้อหาสาระของคู่มือมีความชัดเจน ครอบคลุมสอดคล้องกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ กิจกรรมและ การประเมินผล

2.3.3 ปรับปรุงแก้ไขคู่มือ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.3.4 นำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอรับความเห็นชอบ

2.3.5 จัดทำคู่มือฉบับร่าง

3. ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ก่อนนำไปใช้

ผู้ศึกษานำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนที่จัดทำขึ้น ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยใน โรงเรียน โดยมีขั้นตอนของการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฯ ดังนี้

3.1 นำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ที่ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ตรวจสอบความเหมาะสมก่อนนำไปใช้ โดยผู้จัดทำคู่มือ ได้ขอหนังสือจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน 40 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน หัวหน้าโครงการประชาธิปไตย 10 คน ครูผู้สอน 20 คน เพื่อ ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือฯ ก่อนนำไปใช้

ในการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียน ก่อนนำไปใช้ ผู้จัดทำได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้ศึกษาจัดทำแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและ พัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าและเป็นปลายเปิด

2. ส่งคู่มือและแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือฯ ก่อนนำไปใช้ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 40 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ พร้อมให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. รวบรวมแบบประเมินความเหมาะสมที่ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินแล้วมาตรวจสอบความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้

4. ผู้ศึกษา ได้กำหนดเกณฑ์การตรวจสอบ ความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมในการการนำคู่มือไปใช้ได้มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมในการการนำคู่มือไปใช้ได้มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมในการการนำคู่มือไปใช้ได้ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมในการการนำคู่มือไปใช้ได้น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมในการการนำคู่มือไปใช้ได้น้อยที่สุด

5. ผู้ศึกษา ได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ของค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 แปลความหมายว่า มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แปลความหมายว่า มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แปลความหมายว่า มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แปลความหมายว่า มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แปลความหมายว่า มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้ น้อยที่สุด

5. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมการนำคู่มือไปใช้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 40 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน หัวหน้าโครงการประชาธิปไตย 10 คน ครูผู้สอน 20 คน ปรากฏผลตามตารางดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	คู่มือมีความเหมาะสมในรายละเอียดของเนื้อหา			
4	ขั้นตอน คือ 1.ความรู้พื้นฐานสำหรับครู			
	2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา			
	ประชาธิปไตยในโรงเรียน 3.กิจกรรมที่ส่งเสริม			
	และพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน			
	4.การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย	4.65	.62	มากที่สุด
2	คู่มือมีความเหมาะสมในด้านการจัดกิจกรรม			
	นักเรียนอย่างหลากหลาย	4.53	.51	มากที่สุด
3	คู่มือมีความเหมาะสมในด้านการประเมิน			
	พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยนักเรียน	4.47	.55	มาก
4	การจัดลำดับหรือขั้นตอนของเนื้อหา			
	มีความเหมาะสม	4.35	.58	มาก
5	การจัดลำดับหรือขั้นตอนของการจัดกิจกรรม			
	นักเรียนในคู่มือมีความเหมาะสม	4.20	.72	มาก
6	การจัดลำดับหรือขั้นตอนการประเมินพฤติกรรม			
	ประชาธิปไตยนักเรียนมีความเหมาะสม	4.30	.46	มาก
7	รายละเอียดของเนื้อหาที่กำหนดไว้มีความ			
	ครอบคลุมและเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ	4.33	.62	มาก
8	รายละเอียดของกิจกรรมที่กำหนดมีความ			
	หลากหลายและเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ	4.45	.60	มาก
9	รายละเอียดของการประเมินพฤติกรรม			
	วิถีชีวิตประชาธิปไตยนักเรียนที่กำหนดมี			
	ความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ	4.57	.50	มากที่สุด
10	รายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดทำ			
	มีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนา			
	ประชาธิปไตยให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิต			
	ประชาธิปไตยด้านคุณธรรม	4.35	.74	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
11	รายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดทำมีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม	4.35	.70	มาก
12	รายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดทำมีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญารวม	4.37	.70	มาก
13	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม คณะกรรมการนักเรียนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้	4.25	.59	มาก
14	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม ครูผู้รับผิดชอบประชาธิปไตยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้	4.40	.59	มาก
15	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศ การจัดกิจกรรมได้	4.65	.48	มากที่สุด
16	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้านคารวธรรมได้	4.45	.55	มาก
17	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมได้	4.40	.55	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
18	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมได้	4.32	.62	มาก
19	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำทุกกิจกรรม จัดทำได้ครอบคลุมและมีความสมบูรณ์ ทั้งด้านเนื้อหาการจัดกิจกรรม และการประเมินผล สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน	4.50	.60	มากที่สุด
20	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมุ่งเน้นการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน	4.45	.50	มาก
21	คู่มือที่จัดทำมีเนื้อหาสาระ กิจกรรม และการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	4.50	.60	มากที่สุด
22	คู่มือที่จัดทำมีเอกสารประกอบสมบูรณ์ ทำให้เกิดความสะดวกต่อการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย	4.40	.59	มาก
23	คู่มือที่จัดทำมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนได้	4.57	.68	มากที่สุด
24	แบบประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่จัดทำ มีความชัดเจน สมบูรณ์ สามารถประเมินได้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านคือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม	4.37	.77	มาก
รวม		4.51	.64	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนไปใช้ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ คู่มือมีความเหมาะสมในรายละเอียดของเนื้อหา 4 ขั้นตอน คือ 1.ความรู้พื้นฐานสำหรับครู 2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน 3.กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน 4.การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศการจัดกิจกรรมได้ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) รายละเอียดของการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนที่กำหนดมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) คู่มือที่จัดทำมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนได้ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) คู่มือมีความเหมาะสมในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างหลากหลาย มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำทุกกิจกรรม จัดทำได้ครอบคลุมและมีความสมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรม และการประเมินผล สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) คู่มือที่จัดทำมีเนื้อหาสาระ กิจกรรม และการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$)

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$)

6. นำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอรับความเห็นชอบ

7. จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ฉบับสมบูรณ์

4. การจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำชี้แจงการใช้คู่มือ จะประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของคู่มือ ความรู้พื้นฐานในการใช้คู่มือ วิธีการใช้คู่มือ คำแนะนำการใช้คู่มือ

ส่วนที่ 2 เนื้อหาของคู่มือ มีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย จะประกอบไปด้วย ความหมายของประชาธิปไตย ความมุ่งหมายในการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน หลักการ

ปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน บทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน จะประกอบไปด้วยบทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตอนที่ 3 กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา กิจกรรมธนาคารความดี กิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด กิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน กิจกรรมหน้าเสาธงจงทำดี กิจกรรมสหกรณ์ฝึกฝนสร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตย กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน กิจกรรมพี่สอนน้อง กิจกรรมการเลือกตั้งสู่ชุมชน กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราชและ กิจกรรมประชาธิปไตยใครก็อยากรู้

ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ประกอบไปด้วย การประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โดยเน้นในเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยในด้าน การยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

ขั้นตอนการนำไปใช้

1. จัดทำโครงการเสนอผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1 เพื่อขออนุมัติการใช้คู่มือ
2. ศึกษาวิเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1 ผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน จัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตย
3. ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียนดำเนินงานจัดกิจกรรมตามปฏิทินปฏิบัติงาน
4. ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษา ติดตามและนิเทศการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

บทที่ 4

คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

บทนำ

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทยทุกคน เนื่องจากประเทศไทยของเรานั้น ปกครองโดยใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เนื่องจากเป็นรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ซึ่งการที่จะนำประเทศเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้นั้น จะต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพด้านพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ดังนั้นการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้สอดคล้องกับการปกครองของประเทศ ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ประกอบกับรายงานผลการดำเนินการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2544 พบว่าปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนที่มีปัญหาและความต้องการมากที่สุด คือ ขาดงบประมาณ รองลงมาคือต้องการให้มีจัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขาดการสนับสนุนเอกสาร คู่มือและแบบฝึกให้แก่โรงเรียน

ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาและจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนขึ้น โดยได้ค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและคู่มือต่าง ๆ เพื่อให้การจัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนครบถ้วนและสมบูรณ์ สอดคล้องตามหลักการของประชาธิปไตย เพื่อให้ครู-อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน ได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศการจัดกิจกรรมดังกล่าว โดยมุ่งเน้นในเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านสามัคคีธรรม 3) ด้านปัญญาธรรม

คู่มือ
การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

จัดทำโดย
คณิต จิตเจริญทวีโชค
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

คำนำ

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 มีความมุ่งหมายเพื่อให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน ได้มีคู่มือไว้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน และให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศการจัดกิจกรรม ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและคู่มือต่าง ๆ เพื่อให้ได้เนื้อหาครบถ้วนและสมบูรณ์สอดคล้องตามหลักการของประชาธิปไตย

เนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

ตอนที่ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิธีชีวิตประชาธิปไตย

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือเล่มนี้จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยของครูผู้สอนและเป็นแนวทางในการควบคุมกำกับ ติดตาม และนิเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้นำไปใช้ทุกท่าน

คณิต จิตเจริญทวีโชค

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำชี้แจงการใช้คู่มือ.....	1
วัตถุประสงค์ของคู่มือ.....	1
ส่วนประกอบของคู่มือ.....	1
วิธีการใช้คู่มือ.....	2
คำแนะนำการใช้คู่มือ.....	2
 ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย.....	 4
วัตถุประสงค์.....	4
เนื้อหา.....	4
ความหมายของประชาธิปไตย.....	4
ความมุ่งหมายของการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน.....	5
หลักการปลูกฝังประชาธิปไตย.....	5
บทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	7
บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	9
พฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย.....	11
 ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	 14
วัตถุประสงค์.....	14
เนื้อหา.....	14
บทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนา ประชาธิปไตย.....	14
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม.....	16
 ตอนที่ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	 19
กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา.....	21
กิจกรรมธนาคารความดี.....	25
กิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด.....	28
กิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน.....	31
กิจกรรมหน้าเสาธงจงทำดี.....	36
กิจกรรมสหกรณ์ฝึกฝน สร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตย.....	39

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ตอนที่ 3 (ต่อ)	
กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน.....	46
กิจกรรมพี่สอนน้อง.....	50
กิจกรรมการเลือกตั้งผู้ชมชน.....	53
กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน.....	59
กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	62
กิจกรรมธนาคารขยะ.....	65
กิจกรรมประชาสัมพันธ์.....	70
กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย.....	73
กิจกรรมวันสำคัญ.....	76
กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน.....	90
กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ.....	93
กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช.....	97
กิจกรรมประชาธิปไตย ใครก็อยากรู้.....	100
ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.....	103
ความหมายของการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.....	103
วัตถุประสงค์ของการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.....	103
แบบประเมินพฤติกรรมของตนเองที่ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย.....	104
แบบประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน.....	105
บรรณานุกรม.....	109
ภาคผนวก	
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532.....	111
ตัวอย่างระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการนักเรียน.....	113
ตัวอย่างระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งชมรม.....	118

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อให้ครู-อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน ได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศการจัดกิจกรรมดังกล่าว โดยมุ่งเน้นในเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านสามัคคีธรรม 3) ด้านปัญญาธรรม

ส่วนประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้จัดทำในรูปแบบของการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนได้ใช้ในการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1. ด้านการยอมรับ 2. ด้านสามัคคีธรรม 3. ด้านปัญญาธรรม

คู่มือมีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย จะประกอบไปด้วย

ความหมายของประชาธิปไตย ความมุ่งหมายในการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน หลักการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน บทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน จะประกอบไปด้วยบทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ตอนที่ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ใน 3 ด้าน คือ กิจกรรมด้านการยอมรับ กิจกรรมด้านสามัคคีธรรม กิจกรรมด้านปัญญาธรรม มีดังนี้คือ

1. กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา
2. กิจกรรมธนาคารความดี
3. กิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด
4. กิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน
5. กิจกรรมหน้าเสาธงจงทำดี
6. กิจกรรมสหกรณ์ฝึกฝน สร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตย
7. กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

8. กิจกรรมพี่สอนน้อง
9. กิจกรรมการเลือกตั้งผู้ชมชน
10. กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน
11. กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
12. กิจกรรมธนาคารขยะ
13. กิจกรรมประชาสัมพันธ์
14. กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย
15. กิจกรรมวันสำคัญ
16. กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน
17. กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ
18. กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช
19. กิจกรรมประชาธิปไตย ใครก็อยากรู้

ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ประกอบไปด้วยการประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน โดยเน้นในเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

วิธีการใช้คู่มือ

ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน จะต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจวิธีการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนด โดยเลือกกิจกรรมและนำไปใช้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน

คำแนะนำในการใช้คู่มือ

เพื่อให้การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด คือครูผู้สอนได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่สำคัญ 3 ด้านคือ 1. ด้านคุณธรรม 2. ด้านสามัคคีธรรม 3. ด้านปัญญาธรรม จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนจะต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการจัดกิจกรรมว่าคือกลุ่มใด เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 หรือนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หรือนักเรียนทั้ง 2 ช่วงชั้น และเลือกกิจกรรมจัดให้กับนักเรียนตามความเหมาะสม

2. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนจะต้องพิจารณาใช้เวลาให้เหมาะสม กิจกรรมบางกิจกรรมอาจจัดพร้อมกันทั้งโรงเรียน บางกิจกรรมอาจจะบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครูผู้สอนยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

3. งบประมาณค่าใช้จ่าย บางกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่าย
ในการจัดกิจกรรม ควรเสนอกิจกรรม/โครงการ ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

4. การประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ครูอาจารย์
ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนจะต้องศึกษาและประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิต
ประชาธิปไตยของนักเรียนโดยเน้นในเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยในด้านการธรรม ด้านสามัคคีธรรม
และด้านปัญญาธรรม

ตอนที่ 1

ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความหมายของประชาธิปไตย ความมุ่งหมายของการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน และหลักการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
2. เพื่อให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
3. เพื่อให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
4. เพื่อให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

เนื้อหาประกอบด้วย

1. ความหมายของประชาธิปไตย
2. ความมุ่งหมายของการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน
3. หลักการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
4. บทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
5. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
6. พฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตยได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ในส่วนของกระบวนการศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับระบบการปกครองของประเทศ จึงพอที่จะสรุปความหมายของประชาธิปไตยในแง่ของกระบวนการศึกษาว่า หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนยึดมั่นในคารวธรรม สามัคคีธรรม และปณิธาน โดยที่ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบ นับถือและให้เกียรติกัน ใช้ปัญญาเป็นหลักในการทำงานและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทุกคนร่วมมือกันแบ่งปันกัน และประสานงานกัน เพื่อการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้และทำให้ทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

ความมุ่งหมายของการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อให้เด็กรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีและมีวินัยในตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและเคารพสิทธิของบุคคลอื่น
4. เพื่อให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและเข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
5. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน
7. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม
8. เพื่อเป็นการพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน ด้านการยอมรับด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

หลักการปลูกฝังประชาธิปไตย

โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตระหนักในเรื่องการปลูกฝังที่ดีและถูกต้องให้กับนักเรียน เพื่อสร้างรากฐานที่ดีให้กับนักเรียนต่อไป ซึ่งหลักในการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงได้แก่

1. **บรรยากาศในโรงเรียน** นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่เป็นกระบวนการกลุ่ม เพื่อฝึกนิสัยนักเรียนให้เป็นประชาธิปไตย โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยด้วย โดยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

- 1.1 การบริหารกิจกรรมในโรงเรียน คณะครูอาจารย์ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปของคณะกรรมการ โดยมีคณะครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษา
- 1.2 จัดสถานที่เครื่องอำนวยความสะดวกให้พร้อมที่จะปฏิบัติกิจกรรม หรือเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน
- 1.3 ในการสอนหรือกระทำกิจกรรมใด ๆ ต้องพยายามให้เด็กได้คิดและใช้เหตุผล
- 1.4 คณะครูอาจารย์จะต้องแสดงให้เห็นว่า พร้อมทั้งจะกระทำกิจกรรมและมีความรับผิดชอบร่วมกับนักเรียน
- 1.5 คณะครูอาจารย์จะต้องเป็นผู้แนะแนวในบางกรณีที่มีปัญหา ทั้งทางด้าน การเรียนและการปฏิบัติกิจกรรม
- 1.6 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเคารพกฎกติกา มติข้อตกลงของกลุ่มที่ร่วมกันกำหนด

2. บุคลิกภาพของครู โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการที่จะปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับนักเรียนและผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้อบรมสั่งสอนก็คือ “ครู” ดังนั้นครูจึงต้องมีหลักในการปลูกฝังประชาธิปไตย เพื่อสร้างรากฐานที่ดีให้แก่เด็ก ดังนี้

2.1 ลักษณะความสัมพันธ์กับนักเรียน

- 2.1.1 มีความยุติธรรม
- 2.1.2 ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล
- 2.1.3 ยึดแย้งแย้งเป็นกันเองกับนักเรียน
- 2.1.4 มีความมั่นคงทางอารมณ์ อุดหนุน
- 2.1.5 มีความรักนักเรียนอย่างจริงใจ
- 2.1.6 เป็นผู้ประสานงานให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกมากที่สุด

2.2 ลักษณะการทำงาน

- 2.2.1 มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย
- 2.2.2 มีความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนร่วมงานและนักเรียน
- 2.2.3 มีความกระตือรือร้นและมีความสุขต่อการทำงาน
- 2.2.4 ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่ปรึกษา และประสานงานในการจัดทำกิจกรรมให้นักเรียนได้อย่างดี
- 2.2.5 ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม
- 2.2.6 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง
- 2.2.7 ติดตามและประเมินผลการทำงานของนักเรียน

3. นักเรียน การปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนนอกจากการเรียนการสอนแล้ว การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสิ่งที่ควรเน้น เพราะนักเรียนจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในการที่จะพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีดังนี้

- 3.1 ให้นักเรียนมีความเคารพและให้เกียรติทั้งรุ่นพี่ เพื่อนและรุ่นน้อง
- 3.2 ให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันประสานงานกับทุก ๆ ฝ่าย
- 3.3 ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ อุดหนุนและซื่อสัตย์
- 3.4 ให้อุจกักตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการมีสติสัมปชัญญะ
- 3.5 สร้างความมั่นใจในตนเองมีจิตใจเข้มแข็ง มีความละเอียดรอบคอบ มีระเบียบวินัยและกล้าแสดงความคิดเห็น

- 3.6 ให้เป็นคนมีคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

- 3.7 ให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะในการดำเนินงานและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

4. การจัดห้องเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกกระบวนการประชาธิปไตยอย่างได้ผล ครูจำเป็นต้องจัดห้องเรียนให้เอื้อสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

4.1 บรรยากาศในห้องเรียน ให้นักเรียนมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวโดยให้นักเรียนควบคุมกันเองตามข้อตกลงของห้องเรียนแต่ละห้องหรือแต่ละชั้นเรียน มีครูเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีปัญหาในการเรียนและการปกครองชั้นเรียน

4.2 การจัดที่นั่งเพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักทำงานตามกระบวนการประชาธิปไตย การจัดให้นั่งเป็นกลุ่ม การจัดกลุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มที่แบ่งไว้ในห้องเรียน ควรมีการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วง ๆ อาจจะเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือนตามความเหมาะสม การจัดนักเรียนเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดความสะดวกในการทำงานร่วมกับเพื่อนในห้องเรียนอย่างทั่วถึง เมื่ออยู่ในกลุ่มจะมีความผูกพัน มีความรับผิดชอบภายในกลุ่มของตน

4.3 การปกครองตนเองของนักเรียน การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกลุ่มย่อยในห้องเรียน จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการปกครองตนเองไปในตัว ครูจึงจำเป็นจะต้องคอยสอดส่องดูแล การจัดกิจกรรมนักเรียนให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความสำคัญ จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน

สรุป โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน ฉะนั้นโรงเรียนจะต้องจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตย รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพและบทบาทของครูจะต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ครูต้องสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ปรับลักษณะการทำงานของครูและการจัดห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตย ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานกลุ่มและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตลอดจนมุ่งเน้นและส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงการมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยดังที่กล่าวมาเป็นการปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน คือนักเรียนเป็นคนมีคารวธรรม มีสามัคคีธรรม และมีปัญญธรรม

บทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่ส่งเสริมและมีส่วนในการฝึกให้นักเรียน รู้จักถึงบทบาทและหน้าที่ในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อีกทั้งเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อนักเรียนต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โรงเรียนอาจทำได้โดยการให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง โดยให้ปกครองตนเอง อีกทั้งให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อฝึกให้ได้ปกครองกันเองในรูปของสภานักเรียน หรือคณะกรรมการนักเรียน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรม ชมรม หรือชุมนุมต่างๆ การปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน โรงเรียนสามารถส่งเสริมและจัดกิจกรรมประชาธิปไตยได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. **จัดรวมอยู่ในกลุ่มวิชาและกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ** ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนสามารถส่งเสริมและปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยจัดนักเรียนเรียนเป็นกลุ่มเพื่อช่วยกันคิดช่วยกันทำงานและช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งถือได้ว่าการเรียนการสอนในลักษณะนี้ จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องประชาธิปไตย กล่าวคือ

1.1 เป็นการฝึกการเรียนรู้และการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1.2 นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน

1.3 เกิดทักษะในกระบวนการกลุ่ม

1.4 เป็นการพัฒนาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ในการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ระบอบประชาธิปไตยต้องการ

2. จัดกิจกรรมประชาธิปไตยโดยตรง มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามแบบอย่าง ประชาธิปไตยในลักษณะของการเมืองและการปกครอง โดยส่งเสริมให้จัดกิจกรรม ต่อไปนี้

2.1 สถานักเรียน หรือคณะกรรมการนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ เลือกตัวแทนเข้าไปทำงาน มีการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การหาเสียงแถลงนโยบายในการทำงาน การจัดทำหน่วยเลือกตั้ง แต่งตั้งกรรมการการดำเนินการเลือกตั้ง การลงคะแนนเลือกตั้ง การทำ ผลคะแนนและการประกาศผลคะแนนการเลือกตั้งทุกขั้นตอนเหล่านี้ นักเรียนจะได้ฝึกและเรียนรู้ กิจกรรมเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสถานักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียนเป็นการปูพื้นฐานระบอบ ประชาธิปไตยในการให้ความรู้และประชาธิปไตยแก่นักเรียนให้มากยิ่งขึ้น กิจกรรมของสถานักเรียน หรือคณะกรรมการนักเรียนมีประโยชน์ต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน ดังนี้

2.1.1 ส่งเสริมให้นักเรียน เห็นคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2.1.2 ฝึกให้นักเรียนรู้จักบริหารงาน รู้จักวางแผน และเขียนโครงการ การดำเนินงานและประสานงานกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

2.1.3 ฝึกให้นักเรียนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น

2.1.4 ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่นักเรียนในการทำงานร่วมกัน

2.1.5 ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2.1.6 ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน

2.2 ชมรมหรือชุมนุม กิจกรรมประเภทนี้เป็นการรวมกลุ่มของนักเรียนที่มีความสนใจ ความถนัดร่วมกัน เพื่อปฏิบัติกิจกรรมตามเป้าหมายที่กำหนด โดยนักเรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ก่อให้เกิดการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย โดยการทำงานร่วมกัน ดังนี้

2.2.1 วางแผนปฏิบัติงานกิจกรรมร่วมกัน

2.2.2 ทำโครงการเสนอเพื่อขออนุมัติจากผู้บริหาร

2.2.3 ทำปฏิทินการทำงานตามโครงการที่ได้รับอนุมัติ

2.2.4 ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานและโครงการ

2.2.5 ประเมินผลการจัดกิจกรรม

3. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน
โรงเรียนจะต้องดำเนินอย่างจริงจัง เพราะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่จะ
ทำให้สังคมสงบสุขไม่วุ่นวาย ทุกคนเคารพสิทธิของตนเองและของผู้อื่น การส่งเสริมคุณธรรม
และจริยธรรม จึงต้องทำควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นๆ โดยเน้น
หลักการปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ติดาม เช่น การเดินข้ามถนนให้เดินข้ามบริเวณ
ที่เป็นทางม้าลาย ไม่ข้ามตามใจชอบ นักเรียนที่โตแล้วช่วยพานักเรียนเล็ก ๆ เดินข้ามถนน
การแสดงความรักครูอาจารย์ขณะอยู่ที่โรงเรียน ในชั้นเรียนหรือเมื่อพบครูอาจารย์
นอกโรงเรียน การพูดจาสุภาพเรียบร้อย การเข้าแถวในการรับบริการต่าง ๆ การช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ การตรงต่อเวลาสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่า
เป็นการเริ่มต้นฝึกหัดและเรียนรู้ประชาธิปไตยในโรงเรียน

สรุป บทบาทของโรงเรียนต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับนักเรียน โรงเรียนสามารถ
ส่งเสริมและจัดกิจกรรมประชาธิปไตยโดยจัดรวมอยู่ในกลุ่มวิชาและกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ และจัด
กิจกรรมประชาธิปไตยโดยตรง มุ่งเน้นให้สถานนักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียน มีบทบาทใน
การดำเนินการจัดกิจกรรมประชาธิปไตย อีกทั้งให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของ
โรงเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม หรือชุมนุมต่าง ๆ รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมและ
จริยธรรมให้กับนักเรียน เพราะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐานของประชาธิปไตย ที่จะทำให้
สังคมสงบสุข

บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญ
ที่จะส่งเสริมและสร้างบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย ดังนี้

1. ควรมีการสร้างค่านิยมในเรื่องอุดมการณ์ของประชาธิปไตยก่อน โดยการฝึก
ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ปฏิบัติตามกฎหมายวินัย รู้จัก
ทำงานร่วมกัน ฯลฯ เป็นสิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพราะเป็นรากฐานของ
ประชาธิปไตย

2. ยึดหลักในการสอนโดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการเรียนมากขึ้น
และอาจฝึกให้รู้จักรับผิดชอบตนเอง ตลอดจนรู้จักปกครองตนเอง

3. ควรจัดกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมในโรงเรียนมี 2 รูปแบบ ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเรียน
การสอนในชั้นก็เป็นส่วนที่จะช่วยสนับสนุนในเรื่องของประชาธิปไตยได้ เช่น การช่วยเหลือซึ่งกัน
และกัน การจัดอภิปราย การรู้จักทำงานร่วมกัน เป็นต้น

3.2 ควรจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นตัวสนับสนุนให้การเรียนสมบูรณ์ขึ้น และจะช่วย
ปลูกฝังในเรื่องของประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

ที่จัดขึ้น ได้แก่

- 1) การจัดตั้งสถานนักเรียน
- 2) คณะกรรมการนักเรียน
- 3) ชมรมหรือกลุ่มสนใจต่าง ๆ
- 4) ชุมนุมทางวิชาการ

3.3 ควรสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณะครู และผู้เรียนยอมทำให้บรรยากาศแห่งประชาธิปไตยเป็นไปอย่างราบรื่น

3.4 ควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสังคมภายนอก เป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน ประสานงาน เสียสละ ฯลฯ เป็นการฝึกหัดประชาธิปไตยที่ดีอย่างหนึ่ง

สรุป ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน และช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย โดยการส่งเสริมและปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ปฏิบัติตามกฎหมายวินัย รู้จักการทำงานร่วมกัน รวมถึงให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เช่น การจัดตั้งสถานนักเรียน คณะกรรมการนักเรียน ชมรมหรือกลุ่มสนใจต่าง ๆ ชุมนุมทางวิชาการ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคณะครู นักเรียนและสังคมภายนอก เป็นการฝึกหัดประชาธิปไตยที่ดีอย่างหนึ่ง

พฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึงการกระทำหรือการแสดงออกของบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยการนำหลักการประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย แบ่งออกเป็นพฤติกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และปัญญารธรรม ดังนี้คือ

1. ด้านการยอมรับ นักเรียนควรมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่แสดงออก ด้านการยอมรับ ดังนี้

1.1 เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ การไปรับเสด็จเมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปในถิ่นที่อยู่หรือบริเวณใกล้เคียง การปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ ด้วยความเคารพเมื่อได้ยินหรือเห็นบุคคลใดแสดงกิริยาจาจ หรือมีการกระทำอันไม่สมควรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องตักเตือนและห้ามไม่ให้ปฏิบัติเช่นนั้นอีก

1.2 เคารพซึ่งกันและกันทางกาย ได้แก่ การแสดงการเคารพซึ่งกันและกัน เช่น การทักทายการให้เกียรติแก่ผู้อื่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า การให้การต้อนรับแก่บุคคล และการแสดงความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

1.3 เคารพกันทางวาจา ได้แก่ การรู้จักพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดเหมาะสมตามฐานะของบุคคล พูดจาสุภาพไม่ก้าวร้าวส่อเสียด ไม่พูดในสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน ไม่นำความลับของบุคคลอื่นไปเปิดเผย และพูดนินทาหรือโกหกหลอกลวง

1.4 เคารพในสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ การไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทั้งทางกายหรือวาจา รู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มา ก่อนหลัง เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของเครื่องใช้ และต้องรู้จักขออนุญาตเมื่อล่วงล้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น

1.5 เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นเมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจ และใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเองก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม

1.6 เคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในกรอบระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม และกฎหมายของประเทศ

1.7 มีเสรีภาพและใช้เสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี

ตัวอย่างพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านการยอมรับ

1. เข้าแถวรับสิ่งของตามลำดับก่อน-หลัง
2. การแสดงความเคารพทุกครั้งที่คุณครูเข้าสอนและหมดเวลาในการสอน
3. การตั้งใจฟังขณะที่ครูเข้าสอน

4. การยกมือขออนุญาตครูทุกครั้งเมื่อต้องการพูดแสดงความคิดเห็น
5. การยกมือขออนุญาตประธานกลุ่มทุกครั้งก่อนแสดงความคิดเห็น
6. การพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพกับบุคคลทั่วไป
7. การปฏิบัติตามข้อตกลงของชั้นเรียนและของกลุ่มเสมอ
8. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ
9. ขณะที่ครูกำลังสอนก่อนออกนอกห้องต้องขออนุญาตทุกครั้ง
10. การเคารพกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียน

2. ด้านสามัคคีธรรม นักเรียนควรมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่แสดงออก

ด้านสามัคคีธรรม ดังนี้

2.1 การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติ เป็นที่ตั้ง ได้แก่ การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักประนีประนอม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นใหญ่ มีการเสียสละความสุขส่วนตนหรือหมู่คณะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติ

2.2 ร่วมมือกันในการทำงานหรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน โดยมีบุคคลผู้ร่วมงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการร่วมทำงานนี้จะต้องมีการวางแผนในการทำงาน ร่วมกันคิด และทำร่วมกัน เมื่อถึงขั้นตอนของการทำงานก็ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจจริงจัง ไม่หลีกเลี่ยง หรือทำแบบเอาเปรียบผู้อื่น

2.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2.4 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและหน้าที่ต่อสังคม

2.5 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในกลุ่ม ในหน่วยงาน และในสังคม

ตัวอย่างพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกันในกลุ่มนักเรียน
2. การมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของกลุ่ม
3. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ
4. การช่วยเหลือเพื่อน ๆ ในกลุ่มเสมอ
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของกลุ่ม
6. การมีความรับผิดชอบผลงานของกลุ่มที่จัดทำขึ้น
7. การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของกลุ่ม
8. การแนะนำช่วยเหลือเพื่อนและหมู่คณะ
9. การเสียสละผลประโยชน์ของตนเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม

3. ด้านปัญญาธรรม นักเรียนควรมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่แสดงออก

ด้านปัญญาธรรม ดังนี้

3.1 การไม่ถือตนเป็นใหญ่คือ การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟัง และปฏิบัติตามมติเสียงส่วนมากในที่ประชุมหรือในการทำงานต่าง ๆ และการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3.2 เน้นการใช้ปัญญา ใช้เหตุผลและความถูกต้อง ในการตัดสินใจหาทั้งปวง ไม่ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจเสมอไป

3.4 เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือเมื่อมีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคนร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

3.4 ในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งในหมู่คณะ จะต้องพยายามอภิปราย จนกระทั่งสามารถชักจูงให้ทุกคนเห็นคล้อยตาม เมื่อเกิดกรณีต่างก็มีเหตุผลที่ดีด้วยกันและไม่อาจชักจูงให้กลุ่มหันไปทางใดทางหนึ่งเท่านั้นจะใช้วิธีการออกเสียง

ตัวอย่างพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม

1. การใช้เหตุผลในการพูดหรือการแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง
2. การตัดสินใจด้วยเหตุผล
3. การแสวงหาความรู้จากข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
4. การใช้เหตุผลในการรับรู้ข่าวสาร
5. การใช้ประโยชน์ของข่าวสารและเหตุการณ์ในการแก้ปัญหา

สรุป พฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยนั้น มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านคารวธรรม หมายถึงการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ด้านสามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือกันในการเรียนและการทำงาน และด้านปัญญาธรรม หมายถึงการใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจหาทั้งปวงต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนควรได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียน คณะครู พ่อแม่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ตอนที่ 2

การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
2. เพื่อให้ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

เนื้อหาประกอบด้วย

1. บทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

บทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

บทบาทครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของครู จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน มาเป็นบทบาทของผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) โดยให้ผู้เรียนกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แทนครู บทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

1. บทบาทในการเตรียมการสอน

ในการสอนตามหลักทฤษฎีนี้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวอย่างดี กล่าวคือ เตรียมแผนการสอนให้ละเอียด โดยพยายามจัดลำดับการสอนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม คิดกิจกรรมให้มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎี และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนให้พร้อมที่จะใช้ โดยเฉพาะในเรื่องของการแบ่งกลุ่มและดำเนินงานกิจกรรมกลุ่ม ครูควรจะต้องคิดให้ละเอียดรอบคอบถึงขั้นตอนในการดำเนินงาน สรุปได้ว่า ครูจำเป็นต้องเตรียมตัวให้พร้อม โดยทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนให้ดี และหาวิธีการสอนและวางขั้นตอนในการสอนให้เหมาะสมและละเอียดรอบคอบรวมทั้งไม่ละเลยในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้เพียงพอและพร้อมที่จะนำไปใช้

2. บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอน

ครูควรช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียน โดยพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 2.2 รับฟังและสนับสนุนส่งเสริมผู้เรียนให้มีความตั้งใจที่จะเรียนรู้
- 2.3 เปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
- 2.4 อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างราบเรียบ
- 2.5 แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน
- 2.6 สนับสนุนส่งเสริมและนำทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรม

การเรียนรู้

2.7 ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ไปใช้

2.8 ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. บทบาทในการติดตามผลการสอน

การเรียนรู้จะเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก หากผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงถือว่าเป็นความรับผิดชอบของครูที่จะต้องประเมินผลการสอนของตน ซึ่งหมายรวมถึงการประเมินผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การประเมินผลในบางเรื่องหรือบางส่วนทำได้ทันทีในขณะที่สอนหรือตอนท้ายของการสอน แต่ในบางเรื่องจำเป็นต้องคอยติดตามดูผลเป็นระยะ ครูไม่ควรละเลยในการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและคอยส่งเสริมให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำ แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

สรุป บทบาทครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของครู จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนมาเป็นบทบาทของผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บทบาทของครูที่ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ บทบาทในการเตรียมการสอน บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอน บทบาทในการติดตามผลการสอน และคุณสมบัติบางประการที่จำเป็นสำหรับครู

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

ครูเห็นว่ามียุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับนักเรียน โดยการบูรณาการกระบวนการกลุ่มเข้าไปในการสอนเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามแนวทางของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย และเป็นการสร้างเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามปกติ เนื่องจากการบูรณาการกระบวนการกลุ่มเข้าไปในการสอนเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ นั้น จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มเติมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น มีดังนี้คือ 1) การแบ่งกลุ่ม 2) การเลือกหัวหน้ากลุ่มและตำแหน่งอื่น ๆ 3) การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 4) การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การประสานความคิดและหาข้อสรุป 6) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล 7) การวางแผนงานร่วมกัน 8) การแบ่งงานและมอบหมายงาน 9) การปฏิบัติตามข้อตกลงหรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 10) การติดตาม กำกับและให้ข้อติชม 11) การร่วมมือและช่วยเหลือกัน 12) การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 13) การประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาและพฤติกรรมประชาธิปไตย 14) การรายงานผลงานของกลุ่ม

กระบวนการทำงานกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการฝึกนักเรียนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตย มีลักษณะการดำเนินงานในการทำงานกลุ่ม ดังนี้

1. ประธาน เป็นหัวหน้าหรือผู้นำกลุ่ม ดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามมติของกลุ่มเป็นผู้แจกงาน นำอภิปราย นำสรุปติดต่อประสานงานกับครูและกลุ่มอื่น ๆ ตลอดจนคอยแนะนำ ตักเตือนสมาชิกในกลุ่ม และทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกด้วย ประธานได้มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มในกลุ่มอาจให้มีรองประธานด้วยก็ได้

2. เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกข้อคิดเห็น ข้อมูลหรือข้อสรุป เป็นผู้ช่วยประธาน เป็นผู้ริเริ่มงานของกลุ่ม และทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของกลุ่มด้วย โดยปกติประธานจะเป็นผู้เลือกเลขานุการ

3. สมาชิก มีหน้าที่ทำงานงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน ปฏิบัติตามมติและข้อตกลงของกลุ่ม ตลอดจนคอยตักเตือนซึ่งกันและกัน ให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มบัญญัติไว้ หรือปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ทุกคนในกลุ่มเป็นสมาชิกรวมทั้งประธาน รองประธานและเลขานุการด้วย

การฝึกนักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ครูเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งที่จะแนะนำช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ครูได้ดำเนินการจัดกลุ่ม ฝึกฝนและสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยใช้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดแนวทางในการจัดกลุ่มและกระบวนการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. การจัดกลุ่ม การจัดนักเรียนเป็นกลุ่ม ครูควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องต่อไปนี้

1.1 การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม ทำได้หลายวิธี เช่น ให้เลือกเข้ากลุ่มโดยเสรี ครูจัดแบ่งให้เอง หรือจัดให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ๆ แต่มีข้อควรคำนึงว่า ต้องจัดให้สอดคล้องและตรงกับปัญหาในชีวิตจริงที่ว่า คนเราไม่อาจเลือกอยู่หรือทำงานร่วมกับใครได้เสมอไป จำเป็นต้องอยู่ร่วมกับคนที่แตกต่างกันทั้งทางด้านความประพฤติ สติปัญญา และฐานะ ห้องเรียนจึงเป็นสถานที่เตรียมนักเรียนให้เผชิญปัญหาในชีวิตจริง จึงควรจัดกลุ่มให้สอดคล้องและใกล้เคียงกับปัญหาที่มีในสังคม ฝึกให้ทำงานร่วมกับคนที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่ยังเด็ก อนึ่งควรละนักเรียนทั้งสองเพศให้มีจำนวนใกล้เคียงกัน

1.2 จำนวนนักเรียนในกลุ่ม แต่ละกลุ่มควรมีประมาณ 2-8 คน ถ้าในห้องเรียนมีนักเรียนมากควรจัดกลุ่มละ 7-8 คน แต่ถ้านักเรียนมีน้อย ควรพิจารณาแบ่งตามความเหมาะสม ถ้าจัดกลุ่มใหญ่เกินไปจะทำให้การทำงาน ควบคุม หรืออภิปรายไม่ทั่วถึง หากน้อยเกินไปจะทำให้การแสดงความคิดเห็นอยู่ในแ่งมุมที่จำกัด

1.3 จำนวนกลุ่มในแต่ละห้อง จัดตามสมควรกับจำนวนนักเรียนและตามเหมาะสมกับคาบเวลาและลักษณะเนื้อหากิจกรรม อาจเป็น 4-5 กลุ่ม มากน้อยกว่านี้ก็ได้ ถ้าจำนวนกลุ่มน้อยกว่ากิจกรรมที่จะให้นักเรียนทำ อาจให้นักเรียน 1 กลุ่ม ศึกษา 2 เรื่อง ถ้าจำนวนกลุ่มมีมากกว่ากิจกรรม กลุ่มที่เกินอาจจัดให้ศึกษาเรื่องซ้ำกับกลุ่มอื่นหรือให้เลือกศึกษาตามความพอใจก็ได้

ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนให้สัมฤทธิ์ผล โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง และมุ่งให้นักเรียนได้บริหารงานและทำกิจกรรมด้วยตนเองในรูปของสภานักเรียน นักเรียนได้ดำเนินกิจกรรมที่จัดขึ้นในรูปของการบริหารกิจการคณะกรรมการนักเรียน โดยมีครูผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือ และเสนอแนะในการทำกิจกรรม ซึ่งคณะกรรมการนักเรียนจะได้รับการเลือกตั้งมาจากนักเรียน คณะกรรมการนักเรียนจะประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ผู้แทน ห้องเรียน หัวหน้าชมรมต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยฝ่ายปกครองเป็นกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตยและเป็นการเตรียมตัวให้เป็นพลเมืองดีในอนาคต

2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

3. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทางด้านอารมณ์และสติปัญญา

5. เพื่อให้นักเรียนมีความคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน

6. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

8. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักวางโครงการดำเนินงานและประสานงานกับผู้อื่น
9. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร คณะครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง

ในการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน นอกจากต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายแล้ว ยังต้องคำนึงถึงหลักในการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนด้วย ซึ่งมีหลักการดังนี้ คือ

1. นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนครูเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือให้นักเรียนปฏิบัติให้ถูกต้องตามรูปแบบการทำงานของระบบประชาธิปไตยและแนะนำให้นักเรียนทำงานในขอบเขตที่เหมาะสมและถูกต้อง
2. กระบวนการในการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนต้องดำเนินการตามระบบประชาธิปไตย คือมีการเลือกตั้ง การหาเสียง การลงคะแนนเสียง การตั้งคณะกรรมการและการทำงานในรูปของคณะกรรมการ
3. รูปแบบของการตั้งคณะกรรมการนักเรียน หรือการจัดให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการนักเรียน ควรจะมีหลักการตรงกัน นั่นคือคณะกรรมการนักเรียนต้องมาจากการเลือกตั้ง
4. การเลือกผู้แทนในคณะกรรมการนักเรียน ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้เลือก
5. คณะกรรมการนักเรียน ควรจะมีครูที่ปรึกษาซึ่งได้รับการคัดเลือกมาแล้วว่า เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในการทำงาน และเห็นคุณค่าของคณะกรรมการนักเรียน
6. คณะกรรมการนักเรียนควรมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักทั่ว ๆ ไป ควรจัดให้มีการประชุม 2 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง
7. โรงเรียนต้องทำความเข้าใจกับคณะกรรมการนักเรียนในเรื่องขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียนโดยแจ่มแจ้ง

สรุป ครูเห็นว่ามียุทธศาสตร์สำคัญยิ่งที่จะเป็นผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามปกติ เนื่องจากการบูรณาการกระบวนการกลุ่มเข้าไปในการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ นั้นจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มเติมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น มีดังนี้คือ 1) การแบ่งกลุ่ม 2) การเลือกหัวหน้ากลุ่มและตำแหน่งอื่น ๆ 3) การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 4) การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การประสานความคิดและหาข้อสรุป 6) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล 7) การวางแผนงานร่วมกัน 8) การแบ่งงานและมอบหมายงาน 9) การปฏิบัติตามข้อตกลง หรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 10) การติดตาม กำกับ และให้ข้อติชม 11) การร่วมมือและช่วยเหลือกัน 12) การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 13) การประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาและพฤติกรรมประชาธิปไตย 14) การรายงานผลงานของกลุ่ม

ตอนที่ 3

กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

ในการที่นักเรียนจะเป็นพลเมืองดีและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข สิ่งสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตไปด้วยดีก็คือ “การศึกษา” การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อชีวิต ดังนั้นจะต้องปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่เข้าเรียนจนถึงระดับอุดมศึกษา ถ้าสามารถฝึกฝนให้ผู้เรียนมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยตั้งแต่อยู่ในสถานศึกษาอย่างทั่วถึงแล้ว ย่อมเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาสังคมด้วยระบอบประชาธิปไตยก็ต้องเริ่มต้นที่โรงเรียน ดังนั้นการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยจึงมีความสำคัญที่จะจัดกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดแก่เยาวชนของประเทศชาติต่อไป

ดังนั้นโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม ผู้ศึกษาได้ศึกษาการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างหลากหลาย พบว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนนั้นมีมากมาย ที่สถานศึกษาจะเลือกมาดำเนินการได้ตามบริบทของสถานศึกษา และนำไปปรับใช้ได้ตามความต้องการ ผู้ศึกษาได้สรุปเกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ ดังนี้

1. ปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายของจังหวัดราชบุรีที่ให้โรงเรียนดำเนินการ เช่น กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมการเลือกตั้งผู้ชมชน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช กิจกรรมหน้าเสาธงจงทำดี กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย (กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย และกิจกรรมกิจกรรมประชาธิปไตย ใครก็อยากรู้) กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน

2. จากผลงานวิจัยของ ศรีทูล ภาณุ (2536) ได้สรุปว่ากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมการปกครองเสนอข่าวและเหตุการณ์ และกิจกรรมอาหารกลางวัน

3. จากผลงานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จ เช่น กิจกรรมธนาคารขยะของโรงเรียนเทศบาลวัดไทรอารีรักษ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี กิจกรรมธนาคารความดีของโรงเรียนอนุบาลราชบุรี อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ ของโรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่วงสุวนิช) อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี กิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียนและกิจกรรมสหกรณ์ฝึกฝน สร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตยของโรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี กิจกรรมพี่สอนน้องกับกิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด ของโรงเรียนบ้านท่ามะขาม อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน ของโรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

4. เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรการศึกษา พ.ศ.2544 ที่สนับสนุนให้การเรียนการสอน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ กิจกรรมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมพี่สอนน้อง กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (กิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด)

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้ศึกษาได้ ศึกษาการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย จากกิจกรรมตามนโยบาย ผลงานวิจัยและผลงานดีเด่นของ โรงเรียนต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จ พร้อมกับรวบรวมกิจกรรมที่น่าสนใจ นำมาบูรณาการเขียน กิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อให้ครูได้ ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในด้าน การวาทกรรม ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม มี 19 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา
2. กิจกรรมธนาคารความดี
3. กิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด
4. กิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน
5. กิจกรรมหน้าเสาธงจงทำดี
6. กิจกรรมสหกรณ์ฝึกฝน สร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตย
7. กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน
8. กิจกรรมพี่สอนน้อง
9. กิจกรรมการเลือกตั้งสู่ชุมชน
10. กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน
11. กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
12. กิจกรรมธนาคารขยะ
13. กิจกรรมประชาสัมพันธ์
14. กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย
15. กิจกรรมวันสำคัญ
16. กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน
17. กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ
18. กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช
19. กิจกรรมประชาธิปไตย ใครก็อยากรู้

กิจกรรม โรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา

แนวคิด

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่ให้ความรู้กับนักเรียน สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนั้นนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและรับผิดชอบร่วมกันในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่สะอาด น่าอยู่ น่าเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้คณะกรรมการนักเรียนได้เป็นผู้นำกลุ่มในการทำความสะอาดกลุ่มสี
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและสามารถทำงานร่วมกันได้
3. เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
4. เพื่อให้นักเรียนได้ยอมรับและปรับปรุงแก้ไขผลงานกลุ่มร่วมกัน

ระยะเวลา

ทุกวันในช่วงเช้า และช่วงพักกลางวัน ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

บริเวณโรงเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

1. ธงสี
2. เสาคง
3. รางวัล
4. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา
2. คณะกรรมการนักเรียนแบ่งกลุ่มสีให้นักเรียนรับผิดชอบ
3. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนสร้างข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน
4. นักเรียนทำความสะอาดตามกลุ่มสีที่รับผิดชอบ
5. คณะกรรมการนักเรียนตรวจและรายงานผลการให้คะแนนในแต่ละวัน
6. คณะกรรมการนักเรียนรวบรวมผลคะแนนและประกาศผลคะแนนรวมทุกวันศุกร์ของ

สัปดาห์ในที่ประชุม

7. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบมอบรางวัลธงแห่งความดีให้กับตัวแทนกลุ่ม

ที่ผ่านเกณฑ์ทุกสิ้นเดือน

8. คณะกรรมการนักเรียนเชิญขงแห่งความดีขึ้นสู่ยอดเสาในเขตสีที่รับผิดชอบ เพื่อยกย่องในการทำความดีในสัปดาห์ต่อไป

9. ครูผู้รับผิดชอบติดตามผลการดำเนินงานตลอดปีการศึกษาและให้นักเรียนปรับปรุงแก้ไขผลงานของกลุ่ม

10. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนสรุปผลการจัดกิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยสองมือเรา เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการทำความสะอาด มีการเสริมแรงให้รางวัลกับกลุ่มสีที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ฉะนั้นครูต้องระวังเรื่องการแข่งขัน และความซื่อตรงของคณะกรรมการในการให้คะแนน ซึ่งบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะได้

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมการทำงานกิจกรรมกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนร่วมกันทำงานของกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ
2. นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและร่วมกันปรับปรุงแก้ไขผลงานกลุ่ม

เกณฑ์การประเมินโรงเรียนสวย ด้วยสองมือเรา

โรงเรียน.....

วันที่เดือน.....พ.ศ.

กลุ่มสี	รายการประเมิน					คะแนนรวม
	ความรับผิดชอบ ในการทำงานกลุ่ม	การทำงานเป็นกระบวนกร กลุ่ม มีผู้นำและผู้ตาม	ทุกคนมีส่วนร่วมใน กิจกรรม	ทำงานเสร็จตามเวลาที่ กำหนด	ผลงานกลุ่ม	
	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	(50)
สีแดง						
สีเหลือง						
สีฟ้า						
สีแสด						

เกณฑ์การให้คะแนน กลุ่มสีที่ผ่านการประเมิน คือร้อยละ 80 เท่ากับได้คะแนน 40 คะแนนขึ้นไป จะได้รับธงแห่งความดี

.....
(.....) ผู้ประเมิน
ตัวแทนคณะกรรมการนักเรียน

.....
(.....) ผู้ประเมิน
ตัวแทนคณะกรรมการนักเรียน

.....
(.....) ผู้ประเมิน
ตัวแทนคณะกรรมการนักเรียน

กิจกรรม ธนาคารความดี

แนวคิด

การทำความดีนั้น เราทำได้ทุกคนและทำได้ทุกวัน ถ้าเราทำความดีเป็นประจำทุกวัน ก็จะมีผลดีกับตัวเรา นับว่าเป็นการสะสมความดี ตรงกับคำกล่าวที่ว่า "ความดีไม่มีขาย ถ้าอยากได้ต้องสร้างเอง" ดังนั้นโรงเรียนต้องส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนทำความดี
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ระยะเวลา

ทุกวัน นักเรียนจดบันทึกความดี ทุกสัปดาห์และทุกเดือน นักเรียนสรุปความดี

สถานที่

ในห้องเรียนของแต่ละห้อง

สื่อ/อุปกรณ์

1. สมุดบันทึกความดี
2. ประกาศคุณงามความดี
3. ป้ายนิเทศ
4. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการทำความดี พร้อมอธิบายถึงการส่งเสริมที่จะให้คนทำความดีทั้งส่วนตนและส่วนรวม
2. คณะกรรมการนักเรียน หัวหน้าห้อง ร่วมกันกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เป็นข้อตกลงของกลุ่มในการบันทึกความดี และจัดทำสมุดบันทึกความดีของเพื่อน ๆ ในห้อง
3. นักเรียนบันทึกความดีของตนเองที่ได้ทำในแต่ละวันลงในสมุดบันทึกและให้หัวหน้าห้อง หรือคณะกรรมการนักเรียนที่เป็นตัวแทนห้อง ลงชื่อรับทราบ
4. หัวหน้าห้องหรือคณะกรรมการนักเรียนที่เป็นตัวแทนห้องสรุปความดีของเพื่อน ๆ ที่ได้กระทำในรอบสัปดาห์เสนอครูประจำชั้น

5. ครูผู้รับผิดชอบ ครูประจำชั้น คณะกรรมการนักเรียนที่เป็นตัวแทนห้อง หัวหน้าห้องและเพื่อน ๆ ร่วมสรุปผลการจัดกิจกรรมธนาคารความดีทุกสิ้นเดือน
6. ครูผู้รับผิดชอบ ครูประจำชั้น คณะกรรมการนักเรียนที่เป็นตัวแทนห้อง หัวหน้าห้องและเพื่อน ๆ ร่วมแสดงความยินดีและยกย่องชมเชยนักเรียนทุกคนที่ทำความดี
7. คณะกรรมการนักเรียนประกาศคุณงามความดีหน้าเสาธงและติดประกาศที่ป้ายนิเทศ

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมธนาคารความดีนี้ จะบังเกิดผลดีและสอดคล้องต่อพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน ถ้านักเรียนได้ปฏิบัติจริงและปฏิบัติตามกิจกรรมนี้ด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อเพื่อน ๆ และต่อครูในการบันทึกความดี

การประเมินผล

ประเมินจากการบันทึกความดีของนักเรียน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านคุณธรรม

1. นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
2. นักเรียนมีความเคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อการบันทึกความดี

บันทึกธนาคารความดีของนักเรียน

โรงเรียน.....

วัน/เดือน/ปี	ชื่อ-สกุล	ความดีที่ทำ	ผู้รับรอง

สรุปผลเด็กดีรอบสัปดาห์

.....

.....

ผู้รับรอง

(.....)

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่.....

กิจกรรม ออมทรัพย์วันละนิด

แนวคิด

กิจกรรมการออมทรัพย์เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักการประหยัด โดยการสะสมทรัพย์ที่เหลือจากการใช้จ่ายในแต่ละวัน เก็บเป็นเงินออมไว้ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นในอนาคต เป็นการฝึกนิสัยที่ดีให้กับนักเรียน นับว่าเป็นการแสดงถึงการมีวินัยในตัวเองและเป็นผู้มีความมั่งคั่งของนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการประหยัดและอดออม
2. เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิของคนที่มาก่อนหลัง
4. เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
5. เพื่อให้นักเรียนร่วมกันคิดและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

ระยะเวลา

ทุกวันหลังเที่ยงวัน ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

ในห้องเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

สมุดบัญชีเงินฝาก

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการออมทรัพย์ให้คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนทราบ
2. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมสร้างข้อตกลงร่วมกัน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่และรายละเอียดของกิจกรรม ดังนี้
 - 2.1 ผู้รับฝากเงิน
 - 2.2 เวลาในการรับฝาก
 - 2.3 ดอกเบี้ยที่ได้รับจากฝากธนาคารให้นำมาใช้ในกิจกรรมของโรงเรียน 1 ส่วน คืนให้นักเรียน 1 ส่วน เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
3. คณะกรรมการนักเรียนดำเนินการรับฝากเงินในแต่ละห้องโดยเน้นให้นักเรียนเข้าแถวตามลำดับในเวลาหลังเที่ยงวัน

4. คณะกรรมการนักเรียนรวบรวมเงินฝากในแต่ละวันนำฝากครูผู้รับผิดชอบ
5. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนนำเงินฝากธนาคารทุกสิ้นเดือน
6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนเบิกเงินคืนให้กับนักเรียนพร้อมดอกเบี้ยในวันสิ้นปีการศึกษา

7. คณะกรรมการนักเรียนประชุมและประกาศรายชื่อยกย่องนักเรียนที่เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

8. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนสรุปผลการจัดกิจกรรมออมทรัพย์วันละนิด
ข้อเสนอแนะ

นักเรียนที่รับผิดชอบในการออมทรัพย์จะต้องเป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบสูง
มีความเสียสละเวลาในการมาทำงานเพื่อส่วนรวม และเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์
การประเมินผล

ประเมินจากการฝากเงินในบัญชีเงินฝากของนักเรียน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านคุณธรรม

1. นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น
2. นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น การเข้าแถวรอคิว ส่งงาน
3. นักเรียนเป็นผู้เคารพกฎกติกา ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน

กิจกรรม คณะกรรมการสภานักเรียน

แนวคิด

คณะกรรมการสภานักเรียนเป็นตัวแทนของนักเรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียน โดยมีคณะครูเป็นที่ปรึกษาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะกรรมการนักเรียนดำเนินไปตามความต้องการของโรงเรียนและควรส่งเสริมให้นักเรียนได้บริหารและปกครองตนเองในรูปแบบของคณะกรรมการสภานักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ปกครองตนเองในรูปแบบของคณะกรรมการสภานักเรียน
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความเคารพซึ่งกันและกัน
3. เพื่อให้นักเรียนมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ
4. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

ระยะเวลา

เลือกตั้งคณะสภานักเรียนในเดือนพฤษภาคมและปฏิบัติหน้าที่ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

ห้องสภานักเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

1. กระดาษโปสเตอร์
2. กระดาษชาร์ตสี
3. กระดาษ A 4
4. นโยบายของกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมคณะกรรมการสภานักเรียน
2. ครูให้นักเรียนทุกคนสมัครเป็นสมาชิกของคณะกรรมการนักเรียน
3. ครูแบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มสีแดง กลุ่มสีเหลือง กลุ่มสีฟ้า และกลุ่มสีเขียว โดยสมาชิกในกลุ่มจะละกันทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง และมีนักเรียนครบทุกชั้นและให้มีจำนวนนักเรียนเท่า ๆ กัน
4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกรับรองประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ปฏิคม และคณะกรรมการชมรมต่าง ๆ
5. ครูให้แต่ละกลุ่มพิจารณาคัดเลือกสมาชิก ลงสมัครรับเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน

และสถิติการเลือกตั้ง

6. นักเรียนทุกคนเลือกคณะกรรมการนักเรียนเพื่อบริหารกิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

6.1 คณะกรรมการนักเรียน

6.2 อนุกรรมการฝ่ายบริหาร

6.3 อนุกรรมการฝ่ายพัฒนา

7. คณะกรรมการนักเรียนแถลงนโยบายและดำเนินงานบริหารงานกิจกรรมนักเรียนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

8. ครูและคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสรุปผลการจัดกิจกรรมนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

การบริหารกิจการคณะกรรมการนักเรียนเป็นเรื่องที่ยากจะมีปัญหามาก ถ้าการดำเนินการขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จากคณะครูและผู้บริหารโรงเรียน เพราะฉะนั้นคณะครูและผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการนักเรียนประสบความสำเร็จ

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ
2. นักเรียนร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตามนโยบายที่กลุ่มตกลงไว้ได้
3. นักเรียนร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

แบบประวัติผู้สมัครรับเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน ปีการศึกษา.....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชื่อเล่น.....

บิดาชื่อ.....มารดาชื่อ.....เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บ้านเลขที่.....

สมัครตำแหน่ง (ระบุ).....

ความสามารถพิเศษ

1.....

2.....

3.....

รูปแบบการเลือกตั้ง

☐

แบบพรรค

☐

แบบบุคคล

ชื่อพรรคที่สมัคร.....

รายชื่อสมาชิกพรรค

เบอร์.....

1.ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....สมัครเป็น.....

2.ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....สมัครเป็น.....

3.ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....สมัครเป็น.....

4.ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....สมัครเป็น.....

5.ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....สมัครเป็น.....

6.ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....สมัครเป็น.....

นโยบายของพรรค

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

หมายเหตุ.....

.....

ลงชื่อผู้สมัคร.....

ลงชื่อผู้รับสมัคร.....

(.....)

(.....)

ครูที่ปรึกษา

การประชุมคณะกรรมการนักเรียน

ครั้งที่..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ณ ห้องประชุม.....

ผู้มาประชุม

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

ผู้ไม่ประชุม

- 1.....
- 2.....

เริ่มประชุมเวลา..... น.

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ

.....

.....

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

.....

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

.....

.....

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

.....

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

.....

ปิดการประชุม.....น.

.....

(.....)

เลขานุการคณะกรรมการนักเรียน

ผู้จัดบันทึกการประชุม

กิจกรรม หน้าเสาธงจงทำดี

แนวคิด

กิจกรรมหน้าเสาธงเป็นกิจกรรมที่ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย มีกิจกรรมอย่างหลากหลายที่ส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับนักเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนได้แสดง พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ดังนั้นครูควรประจำวันควรส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง โดยการให้นักเรียนปกครองตนเองและบริหารกิจกรรมในรูปของคณะกรรมการนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย
2. เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในการทำกิจกรรมหน้าเสาธง
4. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
5. เพื่อให้นักเรียนได้เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ระยะเวลา

ทุกวันในช่วงเช้าก่อนเข้าห้องเรียน ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

บริเวณหน้าเสาธง

สื่อ/อุปกรณ์

1. เครื่องขยายเสียง
2. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมหน้าเสาธง
2. คณะกรรมการนักเรียนร่วมประชุมเพื่อกำหนดกิจกรรมหน้าเสาธงที่ส่งเสริมวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยและสร้างข้อตกลงร่วมกัน

3. คณะกรรมการนักเรียนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมหน้าเสาธง
4. คณะกรรมการนักเรียนดำเนินกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวัน
5. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสรุปผลการดำเนินกิจกรรม

หน้าเสาธง

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมหน้าเสาธงมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสถานศึกษาจะกำหนดโดยมีคณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมทุกวัน เช่น กิจกรรมร้องไห้วีพี ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ กล่าวคำปฎิญาณ สงบนิ่ง กิจกรรมแม่ไม้มวยไทย กิจกรรมร้องเพลงมาร์ชโรงเรียน กิจกรรมตรวจสอบสภาพนักเรียนประจำวัน กิจกรรมตรวจเครื่องแต่งกาย กิจกรรมเดินแถวเข้าห้อง เป็นต้น

การประเมินผล

การประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหน้าเสาธงทุกครั้ง

กิจกรรม สหกรณ์ฝึกฝน สร้างเยาวชนสู่ประชาธิปไตย

แนวคิด

กิจกรรมสหกรณ์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ นักเรียนจะดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในรูปของคณะกรรมการ โดยร่วมกันคิด ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันสรุปและประเมินผลตามหลักการของสหกรณ์ โดยจัดในรูปแบบของ สหกรณ์ร้านค้า ส่งเสริมการผลิตและการออมทรัพย์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปผลการจัดกิจกรรมได้

ระยะเวลา

ทุกวันในช่วงพักกลางวัน ทุกเดือนประชุมสรุปผล สิ้นเดือนมีนาคมประชุมสามัญประจำปี และปันผลให้สมาชิก

สถานที่

ห้องสหกรณ์

สื่อ/อุปกรณ์

1. สินค้าที่นำมาจำหน่าย
2. ผลงานนักเรียน
3. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมสหกรณ์และให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์
2. คณะกรรมการนักเรียนประชุมเลือกตัวแทนนักเรียนเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน กิจกรรมสหกรณ์ในฝ่ายต่าง ๆ เช่น ร้านค้า ส่งเสริมการผลิต และการออมทรัพย์
3. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนสร้างข้อตกลงร่วมกัน พร้อมสาธิตการจัด กิจกรรมสหกรณ์
4. คณะกรรมการสหกรณ์ดำเนินการจัดกิจกรรมร้านค้า ส่งเสริมการผลิต

และการออมทรัพย์

5. คณะกรรมการนักเรียนประชุมคณะกรรมการสหกรณ์เพื่อสรุปผลการจัดกิจกรรมสหกรณ์ เดือนละ 1 ครั้ง

6. ครูและคณะกรรมการนักเรียนประชุมสหกรณ์สามัญประจำปี เพื่อสรุปผลการดำเนินงานและปันผลเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิก

7. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนและคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ประชุมร่วมกัน เพื่อสรุปผลการดำเนินงานจัดกิจกรรมสหกรณ์

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมสหกรณ์นี้ เป็นการฝึกให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนจะต้องมีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีกิจกรรม 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมร้านค้าจะมุ่งส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า กิจกรรมส่งเสริมการผลิตจะมุ่งส่งเสริมในด้านการผลิตสินค้าและนำมาจำหน่ายในสหกรณ์ กิจกรรมออมทรัพย์จะมุ่งส่งเสริมการออมทรัพย์ของนักเรียน

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ใบสมัคร

สมาชิกเลขที่...../.....
(สำหรับนายทะเบียนรอก)

ใบสมัครเข้าเป็นสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถึงคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน.....

ข้าพเจ้า.....ชั้น.....อยู่บ้านเลขที่.....

ซอย.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ได้ทราบข้อบังคับของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน.....

โดยตลอดแล้ว

ขอสมัครเป็นสมาชิกของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า และขอให้ถ้อยคำเป็นหลักฐานดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ข้าพเจ้าเป็นผู้มีคุณสมบัติถูกต้องตามข้อบังคับทุกประการ

() 1.1 เป็นนักเรียนปัจจุบัน

() 1.2 เป็นครูอาจารย์

() 1.3 เป็นคนงาน-ภารโรง

ข้อ 2. ข้าพเจ้าขอถือหุ้นของกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ซึ่งมีมูลค่าหุ้นละ..... บาท

2.1 ขอถือหุ้น จำนวน.....หุ้น

2.2 รับโอนหุ้นจาก.....สมาชิกเลขที่.....

จำนวนหุ้น.....หุ้น

ข้อ 3. ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า.....บาท และค่าหุ้นบาท

ทันทีที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิกได้

ข้อ 4. ข้าพเจ้าเป็นสมาชิก จะปฏิบัติตามข้อบังคับทุกประการ และพยายามส่งเสริมให้กิจกรรม

สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน.....เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สมัคร

กิจกรรม โครงการอาหารกลางวัน

แนวคิด

กิจกรรมอาหารกลางวัน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดอาหารให้นักเรียนได้รับประทานอาหารในช่วงกลางวันครบทุกคน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม และมุ่งส่งเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน คือ ให้นักเรียนมีการเสียสละ มีความรับผิดชอบ รู้จักแบ่งงานกันทำและสามารถทำงานร่วมกันได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มได้
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความเสียสละและสามารถทำงานร่วมกันได้
3. เพื่อให้นักเรียนได้แบ่งหน้าที่การทำงานและรับผิดชอบต่อหน้าที่
4. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานโดยร่วมกันคิดและตัดสินใจ

โดยใช้เหตุผล

ระยะเวลา

ทุกวันพุธ นักเรียนชั้น ป.5 ปฏิบัติกิจกรรม

ทุกวันศุกร์ นักเรียนชั้น ป.6 ปฏิบัติกิจกรรม

สถานที่

โรงอาหาร

สื่อ/อุปกรณ์

1. รายการอาหารในแต่ละวัน
2. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดทำอาหารกลางวันให้นักเรียนชั้น ป.5-6
2. ครูมอบหมายการจัดทำอาหารกลางวันในแต่ละวันให้นักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 โดยมีครูประจำชั้นเป็นที่ปรึกษา
3. คณะกรรมการนักเรียนประจำห้องและนักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 ร่วมสร้างข้อตกลงร่วมกัน
4. คณะกรรมการนักเรียนประจำห้องเป็นผู้นำนักเรียนในการฝึกปฏิบัติการจัดทำอาหาร

กลางวันตามที่ได้รับมอบหมาย

5. คณะกรรมการนักเรียนประจำห้องดูแลนักเรียนแต่ละห้องเข้าแถวรับประทานอาหาร
6. คณะกรรมการนักเรียนประจำห้องและนักเรียนช่วยกันล้างและเก็บอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร
7. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมอาหารกลางวัน

ข้อเสนอแนะ

การจัดทำอาหารกลางวันโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม ส่วนมากเหมาะกับโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่ ควรมีแม่ครัวดำเนินการในการจัดทำอาหาร นักเรียนมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน ครูควรนำกิจกรรมไปปรับใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมของนักเรียน
2. การประเมินผลการทำกิจกรรมกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้
2. นักเรียนมีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

กิจกรรม พี่สอนน้อง

แนวคิด

กิจกรรมพี่สอนน้อง เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี คณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้นำให้น้องในการทำกิจกรรมและเป็นตัวอย่างที่ดีให้คำปรึกษาหารือและช่วยเหลือน้องในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลง
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เคารพเชื่อฟังและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น
5. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ระยะเวลา

ทุกวันในชั่วโมงสอนซ่อมเสริมและหลังเลิกเรียนตลอดปีการศึกษา

สถานที่

ในสถานศึกษา

สื่อ/อุปกรณ์

1. แผนภูมิข้อตกลง
2. สมุดบันทึก

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมประชุมเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของพี่ที่จะต้องปฏิบัติต่อน้อง
2. คณะกรรมการนักเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยให้รุ่นน้องจับฉลากเพื่อเข้ากลุ่มกับรุ่นพี่ที่เป็นคณะกรรมการนักเรียน
3. คณะกรรมการนักเรียนและน้องร่วมสร้างข้อตกลงร่วมกัน
4. คณะกรรมการนักเรียนจะดูแลรุ่นน้องในเรื่องการทำงานและการเรียน
5. คณะกรรมการนักเรียนจดบันทึกว่าได้ช่วยดูแลน้องในเรื่องอะไรบ้างและรายงานให้ครูทราบภายในวันศุกร์ของสัปดาห์
6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสรุปและรายงานผล

การจัดกิจกรรมพี่สอนน้อง

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมพี่สอนน้อง ครูควรให้คำปรึกษากับนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม และคอยควบคุมดูแลและสังเกตพฤติกรรมการรวมกลุ่มว่านักเรียนมีพฤติกรรมเหมาะสมหรือไม่ ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ครูจะว่ากล่าวตักเตือนและไม่ให้นักเรียนทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีก

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมของนักเรียน
2. ประเมินจากการจดบันทึกและรายงาน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านคารวธรรม

1. นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลง
2. นักเรียนได้เคารพเชื่อฟังและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

กิจกรรม การเลือกตั้งสู่ชุมชน

แนวคิด

การเลือกตั้งไม่ว่าระดับไหนก็มีความสำคัญ เพราะการเลือกตั้งเป็นการเลือกผู้แทนเข้าไปมีบทบาทและหน้าที่แทนเรา การจัดกิจกรรมการเลือกตั้งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งคนไทยทุกคนจะต้องช่วยกันรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิและเสรีภาพในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือกันทำงานจนสำเร็จ
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยมีเหตุผล
5. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ระยะเวลา

ช่วงที่มีการเลือกตั้งทุกระดับในหมู่บ้าน อำเภอและจังหวัด

สถานที่

ในชุมชน

สื่อ/อุปกรณ์

1. กระดาษสำหรับจัดทำจุลสารและตัวอย่างบัตรเลือกตั้ง
2. การแสดงบทบาทสมมติ

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง
2. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมกันประชุมวางแผนเสนอความคิดเห็นและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบพร้อมสรุปการจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง
3. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมสร้างข้อตกลงร่วมกันพร้อมสาธิตการเลือกตั้ง
4. ครูผู้รับผิดชอบทำหนังสือขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเรื่องการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ในชุมชน
5. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง เช่น เดินรณรงค์แจกเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง แสดงบทบาทสมมติสาธิตการเลือกตั้งในชุมชน ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน ฯลฯ

6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสรุปผลการจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง
7. ครูผู้รับผิดชอบรายงานผลการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่กับผู้บริหารโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

การสาธิตการเลือกตั้ง ควรจำลองสถานการณ์สาธิตการเลือกตั้งขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้ปกครองได้เห็นสภาพจริง

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนได้ร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
3. นักเรียนได้แบ่งหน้าที่กันทำงานและช่วยเหลือกันทำงานจนเสร็จ

แบบขออนุญาตผู้บังคับบัญชาพานักเรียน และนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

สถานศึกษา.....

(วัน เดือน ปี).....

เรื่อง การพานักเรียน นักศึกษา ไปนอกสถานศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

ข้าพเจ้าขออนุญาตนำนักเรียน และนักศึกษา จำนวน.....คน และครูอาจารย์

ควบคุม.....คน โดยมี.....เป็นผู้ควบคุม

ไปเพื่อ.....ณ.....

จังหวัด.....เริ่มออกเดินทางวันที่.....เดือน.....

พ.ศ.....เวลา.....น. และจะไปตามเส้นทางผ่าน.....

โดยพาหนะ.....จะพักค้างที่.....

และกลับถึงสถานศึกษาวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน.....บาท

การไปครั้งนี้ได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียน และ
นักศึกษาไปนอกสถานศึกษา พ.ศ..... ข้อ..... แล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ : ข้อความที่ไม่ใช่ให้ขีดออก

แบบขออนุญาตผู้ปกครองพานักเรียน และนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

โรงเรียน.....

(วัน เดือน ปี).....

เรื่อง การพานักเรียน นักศึกษา ไปนอกสถานศึกษา

เรียน ผู้ปกครอง.....

ด้วย โรงเรียน.....มีความประสงค์จะขออนุญาตนำ(ชื่อนักเรียน/นักศึกษา).....ไปศึกษานอกสถานศึกษา ในการไปครั้งนี้มีนักเรียนและนักศึกษาจำนวน.....คน มีครู อาจารย์ควบคุม.....คน โดยมี.....เป็นผู้ควบคุมไปเพื่อ.....ณ.....จังหวัด.....เริ่มออกเดินทางวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น. และจะไปตามเส้นทางผ่าน.....โดยพาหนะ.....จะพักค้างที่.....และกลับถึงสถานศึกษาวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน.....บาท

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตนำ (ชื่อนักเรียน/นักศึกษา).....ศึกษานอกสถานที่ในครั้งนี้ พร้อมนี้ได้แนบรายละเอียดในการเดินทางมาด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

✕-----

โปรดกรอกแบบข้างล่างนี้แล้วส่งกลับสถานศึกษา

ข้าพเจ้า.....ผู้ปกครอง.....

☐ อนุญาต ☐ ไม่อนุญาต ให้.....ไปศึกษานอกสถานศึกษา
ในครั้งนี้

ลงชื่อ.....ผู้ปกครอง

(.....)

หมายเหตุ : โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ต้องการ

แบบรายงานผลการพานักเรียน และนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

สถานศึกษา.....

(วัน เดือน ปี).....

เรื่อง รายงานผลการพานักเรียน และนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา
เรียน

ตามที่ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้นำนักเรียนและนักศึกษา มีจำนวน.....คน และครู
อาจารย์ผู้ควบคุม.....คน โดยมี.....
เป็นผู้ควบคุมไปเพื่อ.....ณ.....
จังหวัด.....โดยเริ่มออกเดินทางวันที่.....เดือน.....
พ.ศ.....

การพานักเรียนและนักศึกษาไปครั้งนี้ เป็นไปด้วยความ.....
(เรียบร้อย หรือไม่เรียบร้อยให้ชี้แจงรายละเอียด).....

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ : ข้อความใดที่ไม่ใช่ให้ขีดออก

กิจกรรม การส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน

แนวคิด

บทบาทของครูนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนได้มีความรู้เพียงอย่างเดียวนั้นยังไม่เพียงพอ ครูควรจัดกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพโดยการบูรณาการให้นักเรียนได้เรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้และเทคโนโลยี เพื่อให้ นักเรียนได้มีความรู้ในงานอาชีพและมีนิสัยรักในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในการทำกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

ระยะเวลา

ทุกสัปดาห์ในชั่วโมงชุมนุมและกลุ่มสนใจตลอดปีการศึกษา

สถานที่

อาคารอเนกประสงค์

สื่อ/อุปกรณ์

1. ผลงานนักเรียน
2. ใบงาน

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพที่ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน
2. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมสร้างข้อตกลงร่วมกัน
3. คณะกรรมการนักเรียนประกาศรับสมัครกลุ่มสนใจฝึกทักษะอาชีพ เช่น การเลี้ยงปลาตู้ การเพาะเห็ดนางฟ้า การทำน้ำพริก การทำดอกไม้จันทน์ การประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าใยบัว การทำขนมหวาน ฯลฯ
4. นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาในแต่ละกลุ่ม
6. นักเรียนร่วมมือกันขายผลผลิตในโรงเรียน ชุมชนและร้านค้าในหมู่บ้าน
7. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียน แบ่งปันรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มสนใจ

8. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียน ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นสรุปผล
การจัดกิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน

ข้อเสนอแนะ

ในการทำกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพจะต้องใช้งบประมาณใช้จ่ายเป็นวัสดุฝึก โรงเรียนหรือ
ครูผู้รับผิดชอบควรเขียนโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากโรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ
และภาคเอกชน จะทำให้กิจกรรมส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนร่วมมือร่วมใจกันทำงานจนสำเร็จ
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

กิจกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แนวคิด

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักเรียนมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ได้ทำร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เสียสละและทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

ระยะเวลา

ทุกวันในช่วงเช้าก่อนเข้าแถวหน้าเสาธง ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

บริเวณเขตที่รับผิดชอบ

สื่อ/อุปกรณ์

1. ธง
2. อุปกรณ์การเกษตร จอบ ส้อมพรวนดิน ช้อนปลูก บัวรดน้ำ พันธุ์ดอกไม้
3. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. คณะกรรมการนักเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษ์ดิน กลุ่มอนุรักษ์น้ำ กลุ่มอนุรักษ์ป่า และให้สมาชิกแต่ละกลุ่มเลือกผู้นำและสร้างข้อตกลงร่วมกัน
3. ครูมอบหมายให้แต่ละกลุ่มดำเนินการกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนี้
 - 2.1 ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
 - 2.2 รดน้ำพรวนดิน
 - 2.3 ดูแลรักษาความสะอาด
 - 2.4 จัดตกแต่งให้สวยงาม

3. คณะกรรมการนักเรียนตรวจและบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละวัน
4. คณะกรรมการนักเรียนรายงานผลการปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่ม
5. คณะกรรมการนักเรียนมอบธงอนุรักษ์ให้กับกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์
6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ของการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

อุปกรณ์การเกษตร ครูควรหาให้นักเรียนยืม และฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ดูแลรักษาและเก็บไว้ใช้ตลอดไป

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนร่วมมือกันทำงานและมีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรม
2. นักเรียนมีความเสียสละและทำงานเพื่อส่วนรวม

กิจกรรม ธนาคารขยะ

แนวคิด

กิจกรรมธนาคารขยะ เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังจิตสำนึกในด้านความสะอาด ความปลอดภัย จากเชื้อโรค และสิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่ ซึ่งเป็นการจัดการขยะที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ขยะในโรงเรียนมีมากมาย ถ้าโรงเรียนมีวิธีการกำจัดขยะที่ไม่ดี ก็จะส่งผลทำให้เกิดมลพิษซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะตาม

หลักสุขาภิบาล

2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และทำงานร่วมกันจนสำเร็จ
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความเสียสละและทำงานเพื่อส่วนรวม

ระยะเวลา

ทุกวันศุกร์รับซื้อขยะ ทุกสิ้นเดือนขายขยะ ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

บริเวณโรงเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

ถังขยะแยกประเภท

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดการธนาคารขยะและสร้างข้อตกลงร่วมกัน
2. คณะกรรมการนักเรียนประชุมเพื่อรับสมัครและคัดเลือกนักเรียนเป็นเจ้าหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 เจ้าหน้าที่รับซื้อและชั่งขยะ
- 2.2 เจ้าหน้าที่จดบันทึกรายการ
- 2.3 เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
- 2.4 เจ้าหน้าที่แยกขยะ
- 2.5 เจ้าหน้าที่ขายขยะ

3. คณะกรรมการนักเรียนประกาศรับสมัครสมาชิกธนาคารขยะ
4. เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่รับซื้อขยะจากสมาชิกธนาคารขยะในทุกวันศุกร์

และบันทึกการรับซื้อขยะ

5. เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่ขายขยะในทุกสิ้นเดือนและบันทึกการขายขยะ

6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมธนาคารขยะในรอบเดือน และทุกภาคเรียน

ข้อเสนอแนะ

รายได้จากการขายขยะ จะมีการประชุมคณะกรรมการนักเรียนเพื่อให้ความเห็นชอบในการนำมาจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

การประเมินผล

การประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนมีความรับผิดชอบและสามารถทำงานร่วมกันจนสำเร็จ
2. นักเรียนทุกคนช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
3. นักเรียนมีความเสียสละและทำงานเพื่อส่วนรวม

แบบบันทึกรายการรับซื้อขยะ

โรงเรียน.....

ที่	สัปดาห์ที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....																	
	ลังกระดาษ			พลาสติก			อลูมิเนียม			ขวดเบียร์			ขวดน้ำ			ขวดขาว		
	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน
1		3			3			1			0.4			6			0.5	
2		3			3			1			0.4			6			0.5	
3		3			3			1			0.4			6			0.5	
4		3			3			1			0.4			6			0.5	
5		3			3			1			0.4			6			0.5	
6		3			3			1			0.4			6			0.5	
7		3			3			1			0.4			6			0.5	
8		3			3			1			0.4			6			0.5	
9		3			3			1			0.4			6			0.5	
10		3			3			1			0.4			6			0.5	
11		3			3			1			0.4			6			0.5	
12		3			3			1			0.4			6			0.5	
13		3			3			1			0.4			6			0.5	
14		3			3			1			0.4			6			0.5	
15		3			3			1			0.4			6			0.5	
16		3			3			1			0.4			6			0.5	
17		3			3			1			0.4			6			0.5	
18		3			3			1			0.4			6			0.5	
19		3			3			1			0.4			6			0.5	
20		3			3			1			0.4			6			0.5	
21		3			3			1			0.4			6			0.5	
22		3			3			1			0.4			6			0.5	
รวม		3			3			1			0.4			6			0.5	

หมายเหตุ ราคาวัสดุเปลี่ยนแปลงได้ตามราคาท้องตลาด

ลงชื่อ.....เจ้าหน้าที่

(.....)

ลงชื่อ.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(.....)

แบบบันทึกรายการรับซื้อขยะ

โรงเรียน.....

ที่	สัปดาห์ที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....																	
	หนังสือพิมพ์			แก้วขาวแตก			เหล็ก											
	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน	ก.ก	ราคา	เป็นเงิน
1		2			0.5			3										
2		2			0.5			3										
3		2			0.5			3										
4		2			0.5			3										
5		2			0.5			3										
6		2			0.5			3										
7		2			0.5			3										
8		2			0.5			3										
9		2			0.5			3										
10		2			0.5			3										
11		2			0.5			3										
12		2			0.5			3										
13		2			0.5			3										
14		2			0.5			3										
15		2			0.5			3										
16		2			0.5			3										
17		2			0.5			3										
18		2			0.5			3										
19		2			0.5			3										
20		2			0.5			3										
21		2			0.5			3										
22		2			0.5			3										
รวม		2			0.5			3										

หมายเหตุ ราคาวัสดุเปลี่ยนแปลงได้ตามราคาท้องตลาด

ลงชื่อ.....เจ้าหน้าที่

(.....)

ลงชื่อ.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(.....)

กิจกรรม ประชาสัมพันธ์

แนวคิด

กิจกรรมประชาสัมพันธ์ เป็นการแถลงข่าวสารของโรงเรียนที่ดำเนินการไปแล้ว ที่กำลังดำเนินการและที่จะดำเนินการต่อไป ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น จัดทำป้ายนิเทศ จุลสารประชาสัมพันธ์ หรือการออกอากาศโดยใช้เครื่องขยายเสียง เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้วิเคราะห์และใช้เหตุผลในการเสนอข่าวประชาสัมพันธ์
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

ระยะเวลา

ทุกวันในช่วงพักกลางวัน ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

ห้องสำนักงานโรงเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

1. กระดาษ A 4
2. กระดาษสี
3. เครื่องขยายเสียง
4. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการประชาสัมพันธ์
2. คณะกรรมการและนักเรียนประชุมสร้างข้อตกลงร่วมกัน
3. ครูมอบหมายให้คณะกรรมการนักเรียน ดำเนินงานจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์
 - 3.1 จัดป้ายนิเทศ
 - 3.2 จุลสารประชาสัมพันธ์รายเดือน
 - 3.3 จัดรายการเสียงตามสายในโรงเรียน
4. คณะกรรมการนักเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมประชาสัมพันธ์

5. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียน ประชุมร่วมกัน เพื่อรับทราบความคิดเห็นในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ จะได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

6. ครูผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียน ร่วมกันสรุปผลการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

การประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน ครูควรแต่งตั้งเวรให้นักเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวัน เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกทักษะการพูด และให้จดบันทึกเนื้อหาสาระที่พูดลงในสมุดบันทึก เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ไปพร้อม ๆ กัน

การประเมินผล

1. ประเมินจากการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์
2. การประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านปัญญาธรรม

1. นักเรียนได้วิเคราะห์และใช้เหตุผลในการเสนอข่าวประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ
2. นักเรียนได้ร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจโดยใช้เหตุผล
3. นักเรียนสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ได้

แบบประเมินพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรม ประชาสัมพันธ์

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

ชื่อ กลุ่ม	รายการประเมิน																			รวม คะแนน	
	นักเรียนมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				นักเรียนได้วิเคราะห์และใช้ เหตุผลในการเสนอข่าวประชาสัมพันธ์				นักเรียนร่วมกันคิดและตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล				นักเรียนสามารถทำกิจกรรม ร่วมกันได้				นักเรียนสามารถสรุปผลการจัด กิจกรรมได้				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3		4

ระดับคุณภาพ

- 4 คะแนน หมายถึง ดีมาก
 3 คะแนน หมายถึง ดี
 2 คะแนน หมายถึง พอใช้
 1 คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน

- 18-20 คะแนน ดีเยี่ยม
 15-17 คะแนน ดี
 11-14 คะแนน พอใช้
 น้อยกว่า 10 คะแนน ควรปรับปรุง

.....ผู้ประเมิน
 (.....)

กิจกรรม ห้องเรียนประชาธิปไตย

แนวคิด

การปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษาจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และสร้างข้อตกลงร่วมกัน โดยเฉพาะในห้องเรียนของนักเรียนเอง กิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตยเป็นการฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ให้นักเรียนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ร่วมกันวางแผนในการทำงานและแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย
2. เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและปฏิบัติตามเกณฑ์ห้องเรียนประชาธิปไตย
3. เพื่อให้นักเรียนได้เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน
4. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน
5. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยมีเหตุผล

ระยะเวลา

ทุกสัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

ในห้องเรียนแต่ละห้อง

สื่อ/อุปกรณ์

1. แผนภูมิข้อตกลง
2. ป้ายห้องเรียนประชาธิปไตย

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย
2. คณะกรรมการและนักเรียนประชุมสร้างข้อตกลงร่วมกันและสร้างเกณฑ์ห้องเรียนประชาธิปไตย
3. นักเรียนทุกห้องปฏิบัติตามกิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย
4. คณะกรรมการนักเรียนตรวจห้องเรียนประชาธิปไตย ห้องไหนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับป้ายห้องเรียนประชาธิปไตยทุกสัปดาห์
5. คณะกรรมการนักเรียนประกาศยกย่องชมเชยห้องเรียนที่ได้รับป้ายห้องเรียนประชาธิปไตย

6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

การจัดกิจกรรมห้องเรียนประชาธิปไตย เป็นการฝึกให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ดังนั้นครูควรปลูกฝังให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยทุกขั้นตอน เช่น การเข้าแถวส่งงาน การแบ่งกลุ่ม การเป็นผู้นำผู้ตาม การรายงาน การเลือกหัวหน้าห้อง การขออนุญาตครูเมื่อออกจากห้องหรือเมื่อนักเรียนจะแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

การประเมินผล

1. การประเมินผลห้องเรียนประชาธิปไตย

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านคุณธรรม

1. นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและตามเกณฑ์ห้องเรียนประชาธิปไตยได้
2. นักเรียนได้รับการยกย่องชมเชยในการทำความดี
3. นักเรียนได้เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

การประเมินผลห้องเรียนประชาธิปไตย

โรงเรียน.....

วัน.....เดือนพ.ศ.....

ห้องเรียน	รายการประเมิน										รวม 50 คะแนน	หมายเหตุ
	การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม	การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	การเข้าเรียนตรงเวลา	การรับผิดชอบงานกลุ่ม	การร่วมมือกันในการทำงานกลุ่ม	ความสามัคคีในการทำงานกลุ่ม	กระบวนการทำงานกลุ่ม	การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	การแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย	ผลสำเร็จของการทำงานกลุ่ม		
ป.1	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)		
ป.2												
ป.3												
ป.4												
ป.5												
ป.6												

เกณฑ์การให้คะแนน ห้องเรียนที่ผ่านการประเมิน คือร้อยละ 80 เท่ากับได้คะแนน 40 คะแนนขึ้นไป

.....
(.....) ผู้ประเมิน
ตัวแทนคณะกรรมการนักเรียน

.....
(.....) ผู้ประเมิน
ตัวแทนคณะกรรมการนักเรียน

.....
(.....) ผู้ประเมิน
ตัวแทนคณะกรรมการนักเรียน

กิจกรรม วันสำคัญ

แนวคิด

กิจกรรมวันสำคัญเป็นกิจกรรม ที่โรงเรียนปฏิบัติเป็นประจำต่อเนื่องทุกปี ส่วนมากเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้น ดังนั้นโรงเรียนจึงควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมตลอดปีการศึกษา และเพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียน โรงเรียนควรให้คณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ โดยมีครูที่ปรึกษาในกิจกรรมนั้น ๆ เป็นผู้ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญที่โรงเรียนจัดขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมมือกันทำงานและมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

ระยะเวลา

ตามปฏิทินปฏิบัติงาน ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

วัด โรงเรียน และชุมชน

สื่อ/อุปกรณ์

1. กระดาษสำหรับจัดป้ายนิเทศ
2. เงินบริจาค
3. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมวันสำคัญ โดยกำหนดกิจกรรมวันสำคัญไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนว่ามีวันสำคัญอะไรบ้าง พร้อมกำหนดรายละเอียดของการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ว่าต้องดำเนินการอะไรบ้าง
2. คณะกรรมการและนักเรียนร่วมประชุมและสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรมวันสำคัญ
3. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญตามแผนปฏิบัติการ

4. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียน ร่วมกันสรุปผลการจัดกิจกรรมวันสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมวันสำคัญ เป็นกิจกรรมที่สำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และกิจกรรมสำคัญของโรงเรียน เช่น กิจกรรมวันสุนทราภิมย์-ลูก กิจกรรมวันกตัญญู กิจกรรมโรงเรียนเก่าที่บ้านเกิด โรงเรียนควรเลือกจัดกิจกรรมดังกล่าวตามความเหมาะสม ซึ่งการจัดกิจกรรมควรเน้นให้คณะกรรมการนักเรียนได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมให้มากที่สุด โดยเน้นการทำงานกลุ่ม เพื่อฝึกให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนร่วมมือกันทำงานและมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมกลุ่ม

การพัฒนาและเดินรณรงค์เกี่ยวกับวันสำคัญต่าง ๆ

3.2 ด้านคุณภาพ

3.2.1 นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เห็นคุณค่าวันสำคัญต่าง ๆ

3.2.2 นักเรียนมีรักความสามัคคี มีนิสัยรักการอ่าน พร้อมทั้งจะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.2.3 โรงเรียนและชุมชนมีการประสานสัมพันธ์ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้

3.2.4 นักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนในการอนุรักษ์สร้างเสริมสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมในชุมชนของตนเอง

4. ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

ลำดับที่	รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน	ผู้รับผิดชอบปฏิบัติ
1.	เสนอขออนุมัติโครงการ	/...../.....	
2.	แต่งตั้งคณะทำงาน	/...../.....	
3.	ดำเนินการจัดกิจกรรมภาคเรียนที่ 1	/...../.....	
	➢ เลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน	/...../.....	
	➢ วันไหว้ครู	/...../.....	
	➢ วันอาสาฬหบูชา	/...../.....	
	➢ วันเข้าพรรษา	/...../.....	
	➢ วันแม่แห่งชาติ	/...../.....	
	➢ กีฬาภายในโรงเรียน	/...../.....	
	ภาคเรียนที่ 2		
	➢ วันพ่อแห่งชาติ	/...../.....	
	➢ วันรัฐธรรมนูญ	/...../.....	
	➢ วันสิ้นปี/วันขึ้นปีใหม่	/...../.....	
	➢ วันเด็ก	/...../.....	
	➢ วันปัจฉิมนิเทศ	/...../.....	
4.	ประเมินผล	/...../.....	
5.	สรุปผลและรายงานผล	/...../.....	

5. งบประมาณ

- หมวดงบประมาณ..... บาท

6. การประเมินผล

ที่	ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	วิธีวัดและประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล
1.	ความก้าวหน้าและความสำเร็จของงาน	สอบถาม สังเกต	แบบประเมิน , แบบสอบถาม
2.	นักเรียนเห็นความสำคัญของความสำคัญ	สังเกต สอบถาม	แบบสังเกต , แบบสอบถาม
3.	ความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียน	สังเกต สอบถาม	แบบสังเกต , แบบสอบถาม

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมกิจกรรมวันสำคัญและร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข

ลงชื่อ

ผู้เสนอโครงการ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ลงชื่อ

ผู้อนุมัติ

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

ปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา

โรงเรียน..... สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
เดือน พฤษภาคม/...../.....	เปิดเรียนประจำภาคเรียนที่/.....	1.ปฐมนิเทศนักเรียน ทุกระดับชั้น 2.นักเรียนและครูร่วมพัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อม บริเวณโรงเรียนและชั้นเรียน 3.แจกหนังสือแบบเรียน 4.ประชาสัมพันธ์เชิญ ผู้ปกครองเข้าร่วมปฐมนิเทศ ในวันที่.../.../... เวลา.....น.	
...../...../.....	ปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียน ประจำปีการศึกษา	1.ประชุมชี้แจงนโยบาย และ ประชาสัมพันธ์งานกิจการ นักเรียน งานวิชาการที่ โรงเรียนจัดขึ้นในปี การศึกษา	
เดือนมิถุนายน/...../.....	พิธีไหว้ครู	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศให้ความรู้และ ความสำคัญของวันไหว้ครู 3.จัดกิจกรรมประกวดแข่งขัน ส่งเสริมความสามารถของ นักเรียนด้านวิชาการ แต่ง กลอนสุภาพ คัดลายมือ เรียงความ และการวาดภาพ 4.จัดทำพานดอกไม้ และพาน ธูปเทียนสำหรับไหว้ครู	

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
		5.ฝึกสอนมารยาท การแสดง ความเคารพ การกราบ และ การปฏิบัติตนในขณะร่วม กิจกรรมตามลำดับพิธีการ 6.ฝึกสอนร้องเพลงพระคุณ ที่สาม และเพลงใครหนอใคร 7.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน ชั้นเรียน	
...../...../.....	การเลือกตั้งคณะกรรมการ นักเรียน ประจำปีการศึกษา	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.แจ้งครูฝ่ายวิชาการและ ประชาธิปไตยเตรียมงาน 3.แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนิน การเลือกตั้ง 4.เปิดรับสมัครคณะกรรมการ นักเรียนและจัดกิจกรรมให้ ผู้สมัครดำเนินการหาเสียง 5.จัดป้ายนิเทศส่งเสริม วิถีชีวิตประชาธิปไตย 6.ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย 7.จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน	
เดือนกรกฎาคม/...../.....	วันอาสาฬหบูชาและ วันเข้าพรรษา	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศให้ความรู้ และ ความสำคัญของ วันอาสาฬหบูชา และ วันเข้าพรรษา 3.จัดตกแต่งเทียนจำนำพรรษา 4.ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย 5.จัดขบวนแห่เทียนจำนำ พรรษาไปที่วัด.....	

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
		ร่วมบำเพ็ญกุศลตามประเพณีนิยมได้แก่ การทำบุญตักบาตร บริจาคทาน ฟังธรรม เวียนเทียน ให้อุทิศและสวดมนต์ 6.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน	
เดือนสิงหาคม/...../.....	วันแม่แห่งชาติ (วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ)	1.ประชุมคณะครู และคณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศแสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ 3.ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ความรู้ด้านพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ 4.บำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ ภายในชุมชน และศาสนสถาน ได้แก่ การทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน แหล่งชุมชน วัด รวมถึงการปลูกต้นไม้ รักษาสภาพแวดล้อม 5.ประดับธงชาติบริเวณโรงเรียน 6.จัดโต๊ะหมู่เพื่อถวายพระพร 7.จัดตั้งประทีปโคมไฟ 8.จัดกิจกรรมแข่งขันความสามารถนักเรียนด้านวิชาการ	

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
		9.จัดพิธีถวายราชสดุดี พร้อม ด้วยคณะครู นักเรียน และ ผู้ปกครอง 10.จัดกิจกรรมแสดงความ กตัญญูกตเวทียของลูกทุกคน ที่มีต่อพระคุณของแม่ 11.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใน ชั้นเรียน	
...../...../.....	กีฬาภายในโรงเรียน	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.แต่งตั้งคณะกรรมการจัด การแข่งขันกีฬาภายใน โรงเรียน 3.ประชาสัมพันธ์เชิญ ผู้ปกครองและบุคลากร ภายในชุมชนเข้าร่วมงาน กิจกรรมกีฬาภายใน โรงเรียน 4.จัดทำของขวัญของรางวัล เพื่อสนับสนุนการแข่งขัน กีฬา 5.จัดเตรียมขบวนพาเหรด 6.จัดเตรียมพร้อมด้าน สวัสดิการเพื่อบริการแก่ กรรมการและนักกีฬา 7.จัดเตรียมการพิธีการเปิด-ปิด การแข่งขัน 8.เตรียมสนามการแข่งขัน 9.เตรียมด้านอุปกรณ์กีฬา	

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
		10.วางแผนการดูแลรักษา ความสะอาดของโรงเรียน 11.วางแผนการรักษา ความปลอดภัยและรวมถึง การเตรียมพร้อมด้าน การพยาบาลแก่นักกีฬา 12.จัดตารางฝึกซ้อมกีฬา ก่อนการแข่งขัน 13.ดำเนินการแข่งขันตาม กำหนดการ	
เดือนธันวาคม/...../.....	วันพ่อแห่งชาติ (วันเฉลิม พระชนมพรรษาพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว)	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศแสดง พระราชประวัติและพระราช กรณียกิจด้านต่าง ๆ ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ 3.ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ให้ความรู้ด้าน พระราชประวัติและ พระราชกรณียกิจ 4.บำเพ็ญประโยชน์ต่อ สาธารณะภายในชุมชน และ ศาสนสถานได้แก่ การพัฒนา ทำความสะอาด อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม บริเวณโรงเรียน ชุมชน วัด เป็นต้น 5.ประดับธงชาติ 6.จัดโต๊ะหมู่เพื่อถวายพระพร 7.จัดกิจกรรมแข่งขันความ สามารถนักเรียน	

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
		8.จัดพิธีถวายราชสดุดี พร้อม ด้วยคณะครู นักเรียน และ ผู้ปกครอง 9.จัดกิจกรรมแสดงความ กตัญญูกตเวทียของลูกที่มีต่อ พระคุณของพ่อ 10.กิจกรรมการเรียนรู้ภายใน ชั้นเรียน	
...../...../.....	วันรัฐธรรมนูญ	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศให้ความรู้ ความเป็นมาและ ความสำคัญของ วันรัฐธรรมนูญ 3.ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ให้ความรู้ 4.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใน ชั้นเรียน	
...../...../.....	วันขึ้นปีใหม่ / ปีใหม่	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศให้ความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นมา คุณค่า และความสำคัญของ วันขึ้นปีใหม่ 3.ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ให้ความรู้ 4.ทำกิจกรรมบำเพ็ญกุศล ทำ บุญตักบาตร และฟังธรรม 5.ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ต่อสาธารณะ การทำความ สะอาดสถานที่โรงเรียน ชุมชน และวัด	

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
เดือนมกราคม/...../.....	วันเด็กแห่งชาติ	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศให้ความรู้ ความเป็นมา ความสำคัญ ของวันเด็กแห่งชาติ 3.เผยแพร่คำขวัญวันเด็ก ประจำปี 4.ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ให้ความรู้ "วันเด็กแห่งชาติ" 5.จัดกิจกรรมประกวด แข่งขัน ส่งเสริม ความสามารถ ทางวิชาการนักเรียน ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การแต่งกลอนสุภาพ เรียงความ คัดลายมือ ร้องเพลง เป็นต้น 6.จัดกิจกรรมยกย่อง เชิดชูเกียรติ "นักเรียนดีเด่น ด้านต่าง ๆ" 7.จัดกิจกรรมนันทนาการ การแสดงความสามารถ นักเรียนทุกระดับชั้น 8.จัดการประชาสัมพันธ์งาน กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ เชิญชวนผู้ปกครองบุคลากร ภายในชุมชนเข้าร่วมงาน และชมการแสดงนักเรียน พร้อมมอบของขวัญและ จัดเลี้ยงอาหารแก่นักเรียน 9.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใน ชั้นเรียน	

วัน / เดือน / ปี	รายการกิจกรรม	การจัดดำเนินการ	หมายเหตุ
เดือนมีนาคม/...../.....	วันมาฆบูชา	1.ประชุมคณะครู และ คณะกรรมการนักเรียน 2.จัดป้ายนิเทศให้ความรู้ใน วันมาฆบูชาถึงความเป็นมา และความสำคัญ 3.จัดประชาสัมพันธ์เสียง ตามสายให้ความรู้ 4.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใน ชั้นเรียน 5.จัดกิจกรรมสืบสาน วัฒนธรรมไทยและบำเพ็ญ กุศลตามประเพณีนิยม ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระ ทำบุญ ตักบาตร บริจาคทาน เวียนเทียน และฟังธรรม สนทนาธรรม 6.จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่วัด หรือศาสนสถาน	
เดือนมีนาคม/...../.....	วันปัจฉิมนิเทศนักเรียนจบ การศึกษาในระดับประถม ศึกษาปีที่ 6	1.ประชุมคณะครู และคณะ กรรมการนักเรียน 2.จัดการประชาสัมพันธ์เสียง ตามสาย ประชาสัมพันธ์และ เชิญผู้ปกครอง 3.จัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศและ มอบประกาศนียบัตร 4.จัดกิจกรรมวันสนทนาศิษย์- ลูก โดยให้ผู้ปกครองได้พบ ครูประจำชั้นเพื่อแจ้ง ผลการเรียนและร่วมประชุม สร้างความเข้าใจในการจัด การเรียนรู้แก่นักเรียน	

กิจกรรม กีฬาสัปดาห์ละวัน

แนวคิด

กิจกรรมกีฬาเป็นกิจกรรมพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาสุขภาพเป็นหลัก มุ่งให้นักเรียนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักแพ้ชนะ สร้างกำลังใจและกายให้สมบูรณ์ กิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เล่นกีฬา ซึ่งเป็นพื้นฐานในการออกกำลังกาย และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ออกกำลังกายโดยเล่นกีฬาที่นักเรียนชอบคนละ 1 ประเภท
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
3. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมกลุ่ม
4. เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
5. เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันสรุปผลและแสดงความคิดเห็นการจัดกิจกรรม

ระยะเวลา

ทุกวันพุธในชั่วโมงสุดท้าย ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

สนามกีฬาแต่ละประเภท

สื่อ/อุปกรณ์

อุปกรณ์กีฬานิตต่าง ๆ เช่น วอลเลย์บอล ตะกร้อ ฟุตบอล เปตอง ปิงปอง บาสเกตบอล ฯลฯ

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน
2. คณะกรรมการและนักเรียนประชุมสร้างข้อตกลงร่วมกันและกำหนดประเภทของกีฬา
3. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมกันคัดเลือกผู้นำในการฝึกซ้อมกีฬาประเภทต่าง ๆ
4. คณะกรรมการนักเรียนและชมรมกีฬาประกาศรับสมัครสมาชิกกีฬาประเภทต่าง ๆ ที่นักเรียนชอบคนละ 1 ประเภท
5. คณะกรรมการนักเรียนฝึกซ้อมกีฬาประเภทต่าง ๆ ทุกวันพุธของสัปดาห์
6. ครูผู้รับผิดชอบและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงประโยชน์ของกิจกรรมกีฬาสัปดาห์ละวัน

ข้อเสนอแนะ

อุปกรณ์กีฬาที่ให้นักเรียนฝึกซ้อม ควรมีจำนวนเพียงพอและมอบให้นักเรียนเก็บและดูแลรักษาตลอดปีการศึกษา เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม และมีวินัยในตนเอง

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมการทำกิจกรรมกลุ่ม

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนทุกคนได้ฝึกซ้อมและเล่นกีฬาเป็นทีมได้
2. นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและปฏิบัติตามผู้นำได้
3. นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อในกิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรม นิทรรศการวิชาการ

แนวคิด

กิจกรรมนิทรรศการวิชาการ เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้นเพื่อให้คณะครูและนักเรียนได้นำผลงานของตนเองที่จัดทำในห้องเรียน ในกลุ่ม ในโรงเรียน มานำเสนอผลงานโดยการจัดนิทรรศการ รวมถึงผลงานด้านทักษะอาชีพในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปิดประตูห้องและเปิดประตูโรงเรียนให้สาธารณชนได้รับทราบการจัดการศึกษาของโรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมมือกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันนำผลงานมาจัดนิทรรศการวิชาการ
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้วิเคราะห์และสรุปผลการจัดนิทรรศการวิชาการ

ระยะเวลา ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม ของทุกปี

สถานที่ บริเวณโรงเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

1. ผลงานของคณะครู
2. ผลงานนักเรียน
3. ผลงานนักเรียนด้านฝึกทักษะด้านอาชีพต่างๆ
4. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมนิทรรศการวิชาการ
2. คณะกรรมการนักเรียนประชุมแบ่งงานและมอบหมายงานและสร้างข้อตกลงร่วมกัน
3. โรงเรียนออกหนังสือเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า และผู้มีเกียรติมาร่วมงาน
4. ครูผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมกันจัดนิทรรศการวิชาการ
5. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนแจกแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพื่อประเมินผลการจัดนิทรรศการวิชาการ
6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียน ร่วมกันสรุปผลการจัดกิจกรรมนิทรรศการวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

การจัดนิทรรศการวิชาการ เป็นการสรุปงานการเรียนรู้การสอนว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง และมีผลงานอะไรบ้าง เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจะต้องวางแผนร่วมกับนักเรียนและเก็บผลงานของนักเรียนและของครูตลอดปีการศึกษาจะทำให้การจัดนิทรรศการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมการทำงานกิจกรรมกลุ่ม
2. แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการจัดนิทรรศการวิชาการ

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านปัญญาธรรม

1. นักเรียนนำผลงานของตนเองมาจัดนิทรรศการวิชาการ
2. นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปผลการจัดนิทรรศการวิชาการ

แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการจัดนิทรรศการวิชาการ

โรงเรียน..... วัน เดือน ปี.....

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ที่	รายการประเมิน	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์					
2	นักเรียนได้รับความสนุกสนานและเพลิดเพลินในกิจกรรมนิทรรศการที่จัด					
3	นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ					
4	กิจกรรมทุกกิจกรรมมีความน่าสนใจ					
5	เนื้อหาสาระในการจัดนิทรรศการวิชาการมีความเหมาะสม					
6	ผู้เข้าชมนิทรรศการวิชาการได้รับความสะดวกในการเข้าชม					
7	บรรยากาศในการจัดงานมีความเหมาะสม					
8	สถานที่จัดงานมีความเหมาะสม					
9	มีการประชาสัมพันธ์การจัดนิทรรศการอย่างทั่วถึง					
10	วันเวลาที่จัดงานมีความเหมาะสม					
11	การจัดนิทรรศการวิชาการครั้งนี้ประสบความสำเร็จ					
12	ท่านอยากให้จัดนิทรรศการวิชาการในปีหน้าอีก					

ข้อเสนอแนะ.....

กิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช

แนวคิด

การที่จะให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โรงเรียนจะต้องปลูกฝังเยาวชน ตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเรียน โดยการฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งสร้างเสริมคุณลักษณะคนดี ซึ่งสอดคล้องกับโครงการ “คนดี ศรีเมืองราช” ของจังหวัดราชบุรี นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่โรงเรียนจะต้องทำเพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดีของแผ่นดิน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมสร้างเสริมคุณลักษณะคนดี
2. เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนได้ยอมรับฟังความคิดเห็นและปฏิบัติตามผู้นำได้
4. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
5. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและปฏิบัติตามพฤติกรรมคุณลักษณะของคนดีได้

คนดีได้

ระยะเวลา

ทุกเดือน ตลอดปีการศึกษา

สถานที่

โรงเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

1. แผนภูมิข้อตกลง
2. ประกาศเกียรติคุณ

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. ครูชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมเยาวชนคนดี ศรีเมืองราช
2. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนสร้างข้อตกลงร่วมกัน
3. คณะกรรมการนักเรียนมอบให้หัวหน้าห้องนำเกณฑ์คุณลักษณะคนดีศรีเมืองราช

9 ประการ ติดไว้ในห้องเรียนทุกห้องและคัดลอกลงในสมุด

4. ครูและคณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้นำนักเรียนในการทำกิจกรรมโดยสอดแทรกกิจกรรมในทุกโอกาส เช่น หน้าเสาธง ในที่ประชุม การเดินแถว เป็นต้น

5. ครูและคณะกรรมการนักเรียนประชุมพร้อมกันเพื่อติดตามผลการจัดกิจกรรม

เดือนละ 1 ครั้ง

6. ครูและคณะกรรมการนักเรียน แจ้งให้นักเรียนปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

7. คณะกรรมการนักเรียนฝ่ายต่าง ๆ พิจารณาคัดเลือกผู้ที่สมควรได้รับประกาศเกียรติคุณ “เยาวชนคนดีศรีเมืองราช”

8. ครูและคณะกรรมการนักเรียนประชุมสรุปผลร่วมกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเยาวชนคนดีศรีเมืองราช

ข้อเสนอแนะ

คุณลักษณะคนดีศรีเมืองราช ที่เป็นนโยบายของจังหวัดราชบุรีมี 9 ประการ โรงเรียนอาจนำไปปรับใช้ มีดังนี้ คือ 1. มีคุณธรรมและจริยธรรม 2. มีระเบียบวินัย 3. มีจิตสำนึกดี 4. รักการเรียนรู้ 5. มีความรัก ผูกพัน เอื้ออาทรห่วงใยบุคคลในครอบครัว 6. รักความเป็นไทย และวัฒนธรรมไทย 7. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี 8. มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย 9. ไม่มั่วสุมอบายมุข

การประเมินผล

การประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามโครงการเยาวชนคนดีศรีเมืองราช

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านปัญญาธรรม

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและปฏิบัติตามพฤติกรรมคุณลักษณะคนดีได้

การประเมินพฤติกรรมของนักเรียน
ตามโครงการ “เยาวชนคนดีศรีเมืองราช”
ชั้นประถมศึกษาปีที่.....
โรงเรียน.....

ที่	ชื่อ-สกุล	1. มีคุณธรรมและจริยธรรม	2. มีระเบียบวินัย	3. มีจิตสำนึกดี	4. รักการเรียนรู้	5. มีความรักผูกพันต่ออาหาร ห่วงใยบุคคลในครอบครัว	6. รักความเป็นไทยและ วัฒนธรรมไทย	7. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี	8. มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย	9. ไม่มั่วสุมอบายมุข	รวม (27)	หมายเหตุ
		(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	คะแนน	
1												นักเรียนที่ ได้รับใบ ประกาศ เกียรติคุณ จะต้องผ่าน ผ่านเกณฑ์ การ ประเมิน ร้อยละ 80 คือ 22 คะแนน <u>เกณฑ์</u> <u>การให้</u> <u>คะแนน</u> 3=ปฏิบัติดี 2=ปฏิบัติ ปานกลาง 1=ปฏิบัติ น้อย
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												
16												
17												

กิจกรรม ประชาธิปไตย ใครก็อยากรู้

แนวคิด

ประเทศไทยของเราปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่เราจะต้องเรียนรู้ และปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่จะมุ่งส่งเสริมและปลูกฝังรวมทั้งช่วยสร้างเสริมและพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
2. เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการทำงานกลุ่ม
4. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล

ระยะเวลา

พักกลางวัน

สถานที่

บริเวณโรงเรียน

สื่อ/อุปกรณ์

1. กระดาษสี
2. ตูรับฟังความคิดเห็น
3. ป้ายนิเทศ
4. แผนภูมิข้อตกลง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ครูผู้รับผิดชอบชี้แจงจุดประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมประชาธิปไตย ใครก็อยากรู้
2. คณะกรรมการนักเรียนร่วมกันสำรวจสถานที่ภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการส่งเสริมประชาธิปไตย เช่น มุมอาคารเรียน มุมห้องเรียน ห้องประชาธิปไตย
3. คณะกรรมการนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสร้างข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมประชาธิปไตย
4. คณะกรรมการนักเรียนร่วมกันประชุมวางแผนและมอบหมายงานและสรุปกิจกรรมประชาธิปไตยที่จะจัด

5. คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนร่วมกันดำเนินจัดกิจกรรมประชาธิปไตย
ที่มุมอาคารเรียน มุมห้อง และห้องประชาธิปไตยและรับรู้ฟังความคิดเห็น ฯลฯ

6. ครูผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการนักเรียนร่วมประชุมเพื่อสรุปผลการจัดกิจกรรม
ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมประชาธิปไตยมีกิจกรรมหลากหลายที่น่าสนใจ ที่โรงเรียนจะสร้างเสริมและพัฒนา
ให้นักเรียนมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย อยู่ที่ครูและนักเรียนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็น เช่น การจัด
ป้ายนิเทศให้ความรู้ การจัดป้ายแสดงความคิดเห็นหรือรับรู้ฟังความคิดเห็น ป้ายกิจกรรม
ประชาธิปไตยของพวกเรา ชื่อนำรู้จากโรงเรียน และป้ายนิเทศนักเรียนดีเด่นของโรงเรียนในด้าน
ต่าง ๆ เป็นต้น

การประเมินผล

1. การประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

พฤติกรรมที่คาดหวังหลัก

ด้านสามัคคีธรรม

1. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม

ตอนที่ 4

การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ความหมายการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง การประเมินผลในด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนที่แสดงออกในการทำกิจกรรมโดยเน้นในเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยในด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

วัตถุประสงค์ของการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

1. เพื่อทราบพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนในด้านการยอมรับ สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม
2. เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน
3. เพื่อทราบบทบาทของครูผู้สอนในการฝึกฝนให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย
4. เพื่อทราบบทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียน

การประเมินผลในด้านพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนนั้น ครูจะต้องเก็บข้อมูลอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถามและวิธีการอื่น ๆ นอกจากนี้ครูจะต้องสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยการเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนอย่างแท้จริง ครูควรได้รับข้อมูลการประเมินจากผู้ประเมินหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่

1. การประเมินโดยครู
2. การประเมินโดยตัวนักเรียนเอง
3. การประเมินโดยผู้ปกครอง
4. การประเมินโดยเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมของตนเอง ที่ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ชื่อ..... ชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่เป็นพฤติกรรมของนักเรียน
และ x หน้าข้อที่ไม่เป็นพฤติกรรมของนักเรียน

1. เล่นการพนันในโรงเรียน	17. ทำงานเสร็จตามที่มอบหมายทุกครั้ง
2. ขโมยเงินหรือสิ่งของของผู้อื่น	18. เขียนหนังสือ ทำงานเป็นระเบียบ
3. ทำงานอื่นไม่ทำตามคำสั่ง	19. เตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อมเสมอ
4. แย่งที่นั่งของกินหรือแย่งของเล่นผู้อื่น	20. แต่งตัวสะอาดและถูกระเบียบ
5. ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน	21. พูดยาสุภาพเรียบร้อยความประพฤติดี
6. ไม่ส่งการบ้านตามที่ครูสั่ง	22. เล่นเกมตามกฎ กติกาที่ตั้งไว้
7. แย่งกันซื้ออาหาร โดยไม่เข้าแถว	23. สนใจซักถาม เมื่อไม่เข้าใจ
8. แอบรับประทานอาหารในห้องเรียน	24. ร่วมงานกิจกรรมด้วยความเต็มใจ
9. กิจขยะไม่เป็นที่	25. จัดเก็บอุปกรณ์ในห้องเรียนเป็นระเบียบ
10. ออกจากห้องเรียนหรือบ้านโดยไม่ขออนุญาต	26. ไปโรงเรียนและกลับบ้านตรงเวลา
11. กลับบ้านก่อนโรงเรียนเลิก	27. ตรวจสอบข้อบกพร่องของงานก่อนส่ง
12. หนีโรงเรียนหรือขาดเรียนโดยไม่จำเป็น	28. จัดแถวอย่างเรียบร้อย โดยไม่มีคนคุม
13. ทะเลาะกันเวลาเล่นกีฬา	29. ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ
14. ไม่ทำความสะอาดห้องเรียนหรือบ้านของตน	30. ดูแลทรัพย์สินสมบัติในบ้านหรือโรงเรียน
15. ซื้ออาหารที่ไม่เหมาะสมมาทาน	31. ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
16. ทำการบ้านและงานให้เสร็จทันกำหนด	32. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

รวมคะแนน..... คะแนน

ระดับคุณภาพ.....

เกณฑ์การพิจารณา ข้อ 1 - 15 ตอบ ✓ ได้ 0 คะแนน ตอบ X ได้ 1 คะแนน
ข้อ 16 - 32 ตอบ ✓ ได้ 1 คะแนน ตอบ X ได้ 0 คะแนน

ระดับคุณภาพ

คะแนน 0 - 10	ควรปรับปรุง
คะแนน 11 - 20	พอใช้
คะแนน 21 - 25	ดี
คะแนน 26 - 32	ดีมาก

แบบประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

โรงเรียน..... สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ผู้ประเมิน ☐ ครู ☐ นักเรียน ☐ เพื่อน ☐ ผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่นักเรียนปฏิบัติ ตามความคิดเห็นของท่าน

พฤติกรรมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย	พฤติกรรมซึ่ง	ระดับคะแนนพฤติกรรม			หมายเหตุ
		ดี 3	พอใช้ 2	ไม่น่าพอใจ 1	
ด้านคารวธรรม 1. เคารพเทิดทูน สถาบันชาติ ศาสนาและ พระมหากษัตริย์	1. แสดงความเคารพต่อ ชาติ ศาสนาและ พระมหากษัตริย์ 2. ปฏิบัติตนต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้ ถูกต้องและเหมาะสม 3. เข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 4. ชักชวนคนอื่นให้ปฏิบัติ และเข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์				3=มีพฤติกรรมที่ ดี/ปฏิบัติเป็น ประจำ 2=มีพฤติกรรมที่ พอใช้ได้/ปฏิบัติ ได้ปานกลาง 1=มีพฤติกรรมไม่ น่าพอใจ/ไม่ค่อย ได้ปฏิบัติ
2. เข้าแถวรับ สิ่งของหรือรับ บริการตามลำดับ ก่อน-หลัง	1. เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับ บริการตามลำดับก่อน-หลัง				
3. เคารพผู้ฟังและ ผู้พูด	1. ตั้งใจฟังในขณะที่ผู้อื่น กำลังพูด 2. ยกมือขออนุญาต ประธานหรือผู้ที่กำลังพูดอยู่ ทุกครั้งก่อนที่จะพูด				

พฤติกรรมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย	พฤติกรรมที่บ่ง	ระดับคะแนนพฤติกรรม			หมายเหตุ
		ดี 3	พอใช้ 2	ไม่น่าพอใจ 1	
	3. พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่กล่าวร้ายเสียดสีผู้อื่น 4. ปฏิบัติตามมติของกลุ่ม 5. ยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น				
4. ปฏิบัติตาม ข้อตกลง	1. ปฏิบัติตามข้อตกลง ของกลุ่ม 2. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ของโรงเรียน 3. ปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของท้องถิ่น 4. ปฏิบัติตามกฎหมาย				
5. ไม่ละเมิด ทรัพย์สินสถานที่ ของผู้อื่นและของ ส่วนรวม	1. ไม่ใช้หรือหยิบสิ่งของ ของผู้อื่นและของส่วนรวม โดยไม่ได้รับอนุญาต 2. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ของโรงเรียน 3. ไม่กระทำให้ทรัพย์สิน สถานที่ของผู้อื่นและของ ส่วนรวมเสียหาย				
6. ไม่ละเมิด เสรีภาพทาง ร่างกายของผู้อื่น	1. ไม่รังแก กลั่นแกล้ง หรือ ทำร้ายร่างกายของผู้อื่น				

พฤติกรรมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย	พฤติกรรมซึ่ง	ระดับคะแนนพฤติกรรม			หมายเหตุ
		ดี 3	พอใช้ 2	ไม่น่าพอใจ 1	
ด้านสามัคคีธรรม 1. ร่วมกันทำงาน ตามบทบาทและ หน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายจน สำเร็จ	1. มีส่วนร่วมวางแผน การทำงานและกำหนด บทบาทหน้าที่ 2. ปฏิบัติงานที่ได้รับ มอบหมายจนสำเร็จตามบท บาทหน้าที่ 3. ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม 4. ร่วมประเมินผลการ ทำงานของกลุ่ม				
2. ยอมรับผลงาน ของกลุ่ม	1. พอใจในผลงานของกลุ่ม 2. ชื่นชมผลงานของกลุ่ม 3. ร่วมรับผิดชอบในผลงาน ของกลุ่ม 4. ยินดีรับฟังคำติชมของ ผู้อื่น				
3. ร่วมกัน ปรับปรุงพัฒนางาน ของกลุ่ม	1. ร่วมพิจารณาผลงานของ กลุ่ม และเมื่อมีข้อผิดพลาดก็ ร่วมมือกันปรับปรุงแก้ไข				
4. รักหมู่คณะ มีใจหวังดีและ ช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งกันและกัน	1. แนะนำ/ช่วยเหลือเพื่อน และหมู่คณะ 2. ให้กำลังใจเพื่อนและ หมู่คณะ 3. เสียสละผลประโยชน์ ส่วนตนเพื่อผู้อื่นหรือ ส่วนรวม				

พฤติกรรมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย	พฤติกรรมซึ่ง	ระดับคะแนนพฤติกรรม			หมายเหตุ
		ดี 3	พอใช้ 2	ไม่น่าพอใจ 1	
ด้านปัญญาธรรม					
1. แสดง ความคิดเห็นโดย ใช้เหตุผล	1. พูดหรือเขียนแสดง ความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล				
2. ตัดสินใจโดยใช้ เหตุผลและอธิบาย ได้	1. ระบุและอธิบายเหตุผลที่ ใช้ในการตัดสินใจ				
3. แก้ปัญหาโดย ใช้เหตุผลบน พื้นฐานของข้อมูลที่ ถูกต้อง	1. แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล 2. แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล จากข้อมูลที่ถูกต้อง				
4. วิเคราะห์ข่าว สารและประมวล เหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สติปัญญา	1. รวบรวมข่าว/เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นจากหลายๆแหล่ง ข้อมูล 2. แยกแยะข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้ เหตุผล 3. สรุปและประเมินความ น่าเชื่อถือและประโยชน์ของ ข่าวสารเหตุการณ์				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). ชุดการฝึกอบรมการพัฒนาจิตสำนึกประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา โครงการติดตามประเมินผลและพัฒนาระบบการฝึกอบรมครูประจำการ.
กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมวิทยฐานะครู สำนักงานเลขาธิการสถาบันราชภัฏ.
- (2540). ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สื่อ เทคโนโลยี เครื่องมือและ
วัดประเมินผล เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่เป็นความมีวินัยและ
ประชาธิปไตย กลุ่มสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.
ทศนา แคมมณี. (2536). ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา จันทัด. (2547). คู่มือการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีดา รุ่งโรจน์. (2533). การบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ : การศึกษาเฉพาะกรณี. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์. (2546) รายงานการจัดกิจกรรมนักเรียนประจำปีการศึกษา 2546.
ราชบุรี.
- สุจิตรา จงอยู่สุข. (2536). กิจกรรมร่วมหลักสูตร. นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2536). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อ
พัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2536).
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2541). คู่มือประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ.
- สมบัติ ธนลาภสกุลกิจ. (2535). การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา
ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมพงษ์ กล้าวิกรณ์. (2541). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในการจัด
กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีทูล ถาัญญ. (2536). กิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อนุชิต เขิงจำเนียร. (2545). คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียน
นักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ภาคผนวก

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2532

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายหลักที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนความเป็นเอกราชความมั่นคงของชาติ เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 23 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่ได้กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

4.1 จะต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ

4.2 จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.3 จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง

4.4 จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู

4.5 จะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

4.6 จะต้องมีโครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม โครงการและระเบียบข้อบังคับจะต้องเป็นของสถานศึกษา

4.7 ทุกกิจกรรมจะต้องมีครูอาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ

4.8 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคคลที่ปัจจุบันอยู่ในสถานศึกษา เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา

4.9 การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของ
หัวหน้าสถานศึกษานั้น ๆ

4.10 ให้สถานศึกษาควบคุมเรื่องการเงินหรือพัสดุของอื่น ๆ ให้เป็นการ
ประหยัดและเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ

4.11 ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสม
มีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิก
กิจกรรมนั้นๆ เสีย

ข้อ 5 ให้อธิบดีกรมเจ้าสังกัดสถานศึกษานั้น ๆ เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2532

พลเอก มานะ รัตนโกเศศ

(มานะ รัตนโกเศศ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ตัวอย่าง

ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการนักเรียน โรงเรียน.....

- ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการนักเรียน โรงเรียน.....”
 ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศใช้เป็นต้นไป

หมวด 1

ว่าด้วยชื่อ ที่ตั้ง วัตถุประสงค์

- ข้อ 3 คณะกรรมการชุดนี้ ให้ชื่อว่า “คณะกรรมการนักเรียนทางโรงเรียน.....”
 ใช้ชื่อว่า “.....”
 ข้อ 4 สำนักงานของคณะกรรมการนักเรียนตั้งอยู่ที่.....
 ข้อ 5 วัตถุประสงค์
- 5.1 เพื่อฝึกนักเรียนให้รู้จักปฏิบัติตนตามแบบสังคมประชาธิปไตยที่ดี
 - 5.2 เพื่อให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยของโรงเรียน
 - 5.3 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่การศึกษา
 - 5.4 เพื่อปลูกฝังการวชิธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม
 - 5.5 เพื่อส่งเสริมสวัสดิการของโรงเรียน
 - 5.6 เพื่อรักษาและเผยแพร่เกียรติคุณของโรงเรียน

หมวด 2

ว่าด้วยสมาชิกและคุณสมบัติของสมาชิก

- ข้อ 6 นักเรียนทุกคนต้องเป็นสมาชิกและคณะกรรมการนักเรียน นับแต่วันที่มีชื่อในทะเบียนของโรงเรียน
- ข้อ 7 สมาชิกขาดจากการเป็นสมาชิกภาพ เมื่อ
- 7.1 สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียน
 - 7.2 ลาออกหรือย้ายสถานศึกษา
 - 7.3 ให้ออกหรือได้รับการยกเว้นให้ออกจากสถานศึกษา
 - 7.4 ตาย

หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

- ข้อ 8 สมาชิกมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบของคณะกรรมการนักเรียน
- ข้อ 9 สมาชิกมีหน้าที่ต้องให้ความร่วมมือ เพื่อให้กิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียนดำเนินไปด้วยดี โดยการเข้าร่วมประชุมตามนัดหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจและสุจริต
- ข้อ 10 สมาชิกมีหน้าที่แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วยความบริสุทธิ์ใจและมุ่งต่อประโยชน์ของส่วนรวม
- ข้อ 11 สมาชิกมีสิทธิใช้สถานที่ของโรงเรียน เพื่อการประชุมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยได้รับอนุญาตจากผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย
- ข้อ 12 สมาชิกมีหน้าที่ออกความเห็นเสนอแนะอันเกี่ยวกับสวัสดิการ และอื่น ๆ ต่อคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการนักเรียน
- ข้อ 13 สมาชิกมีสิทธิเข้าร่วมประชุมสมัยสามัญและวิสามัญ เมื่อมีการออกเสียงให้สมาชิกลงคะแนนได้คนละ 1 คะแนน

หมวด 4 ว่าด้วยการเลือกตั้ง

- ข้อ 14 ให้แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มสีแดง กลุ่มสีฟ้า กลุ่มสีเหลือง และกลุ่มสีแสด
- ข้อ 15 แต่ละกลุ่มจะต้องมีคณะกรรมการบริหารที่มาจากการเลือกตั้งภายในกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ปฏิคม และคณะกรรมการชมรมต่าง ๆ มีจำนวน 11 คน
- ข้อ 16 สมาชิกในแต่ละกลุ่มจะต้องคละกันทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง แต่ละกลุ่มจะต้องมีนักเรียนครบทุกชั้นและมีจำนวนเท่า ๆ กันทุกกลุ่ม
- ข้อ 17 นักเรียนทุกคนจะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว จะเป็นสมาชิกในคราวเดียวกันเกินกว่า 1 กลุ่มไม่ได้
- ข้อ 18 ให้แต่ละกลุ่มพิจารณาคัดเลือกสมาชิกส่งสมัครรับเลือกตั้งคณะกรรมการทั้ง 3 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการนักเรียน และคณะกรรมการบริหาร สมัครต่อคณะกรรมการดำเนินการเลือกตั้ง โดยสมัครรับเลือกตั้งเป็นกลุ่มหรือคณะ
- ข้อ 19 แต่ละกลุ่มจะต้องกำหนดนโยบายของตนเองให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน และจดทะเบียนกลุ่มต่อคณะครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนก่อนสมัครรับเลือกตั้ง

หมวด 5

การบริหารกิจการคณะกรรมการนักเรียน

- ข้อ 20 คณะกรรมการนักเรียนประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ มีอำนาจสูงสุดในการบริหารและการปกครองในกิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียน
- ข้อ 21 อนุกรรมการฝ่ายบริหารประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ ซึ่งเลือกตั้งมาจากผู้แทนชั้นเรียนต่าง ๆ ห้องเรียนละ 1 คน มีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการบริหารให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียน และตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อคณะกรรมการอำนวยการ
- ข้อ 22 อนุกรรมการฝ่ายบริหารประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และประธานชมรมห้องสมุด ชมรมนันทนาการ ชมรมสิ่งแวดล้อม ชมรมสหกรณ์ ชมรมอาหารกลางวัน และชมรมวิชาการเป็นกรรมการ มีหน้าที่บริหารงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียน และตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อคณะกรรมการอำนวยการ
- ข้อ 23 ให้คณะกรรมการในข้อ 20 ข้อ 21 และข้อ 22 ดำรงตำแหน่งได้คราวละ 1 ปีการศึกษา
- ข้อ 24 ผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และประธานชมรมต่าง ๆ ควรเป็นนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6
- ข้อ 25 กรณีที่ตำแหน่งกรรมการว่างลงให้คณะกรรมการอำนวยการจัดให้มีการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่าง และให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่งจนสิ้นวาระของ คณะกรรมการชุดนี้
- ข้อ 26 เมื่อคณะกรรมการในข้อ 20 ข้อ 21 และข้อ 22 สิ้นสุดวาระลงตามวาระ ให้คณะกรรมการชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีคณะกรรมการชุดใหม่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่แทน

หมวด 6

คณะครูที่ปรึกษาคณะกรรมการนักเรียน

- ข้อ 27 ให้ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งครูที่ปรึกษาชั้นคณะหนึ่ง เป็นผู้คอยให้คำแนะนำติดตามผู้ดูแลการดำเนินงานต่าง ๆ ของคณะกรรมการนักเรียนให้เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียนและถูกต้องตามหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา
- ข้อ 28 คณะครูที่ปรึกษาอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 1 ปีการศึกษา
- ข้อ 29 ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วย เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการนักเรียนโดยตำแหน่ง

หมวด 7

การประชุมคณะกรรมการนักเรียน

- ข้อ 30 ให้มีการประชุมสามัญปีการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยมีคณะกรรมการในข้อ 20 และ ข้อ 22 เข้าร่วมประชุม
- ข้อ 31 ให้คณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการประชุม โดยมีประธานคณะกรรมการนักเรียนเป็นประธานการประชุม
- ข้อ 32 สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เข้าฟังและเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ต่อที่ประชุมสามัญได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน
- ข้อ 33 ให้คณะกรรมการแต่ละฝ่ายในข้อ 20 ข้อ 21 และข้อ 22 จัดให้มีการประชุมสามัญในคณะกรรมการของตนไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- ข้อ 34 องค์ประชุมของคณะกรรมการแต่ละคณะ จะต้องมีส่วนชิกเข้าประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง
- ข้อ 35 การลงมติในที่ประชุมต้องถือเสียงข้างมาก
- ข้อ 36 ในกรณีที่มีเสียงเท่ากัน ให้ประธานเป็นผู้ชี้ขาด

หมวด 8

การเงินของคณะกรรมการนักเรียน

- ข้อ 37 นักเรียนทุกคนจะต้องเสียค่าบำรุงกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียนต่อประธานชมรมที่ตนเป็นสมาชิกคนละ 1 บาทต่อปี
- ข้อ 38 เงินรายได้ของคณะกรรมการนักเรียนได้มาจากเงินค่าบำรุงในข้อ 37 และรายได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม
- ข้อ 39 ให้ใช้จ่ายเงินรายได้ในข้อ 38 เพื่อดำเนินงาน และเพื่อการจัดกิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียนเท่านั้น
- ข้อ 40 ให้คณะกรรมการนักเรียนในข้อ 21 เป็นผู้ติดตาม ควบคุม ดูแลการใช้จ่ายเงินของฝ่ายบริหารได้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ถูกต้องและประหยัด หากเห็นว่าไม่ถูกต้องก็ให้ยื่นกระทู้ถามในที่ประชุมคณะกรรมการนักเรียนได้
- ข้อ 41 เงินรายได้ของโรงเรียนให้นำฝากฝ่ายการเงินของโรงเรียน
- ข้อ 42 การส่งจ่ายเงินให้อยู่ในอำนาจของประธานคณะกรรมการอำนวยการคณะกรรมการนักเรียน โดยความเห็นชอบของครูที่ปรึกษา

บทเฉพาะกาล

- ข้อ 43 การแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงและยกเลิกข้อความใด ๆ ในระเบียบนี้ให้กระทำโดยคณะกรรมการนักเรียน โดยมีคณะครูที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แจง และมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบ
- ข้อ 44 ในกรณีที่คณะกรรมการฝ่ายในข้อ 20 และข้อ 21 ดำเนินงานผิดวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการนักเรียน ให้ประธานคณะกรรมการนักเรียนในข้อ 22 สั่งยุบได้ ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของครูที่ปรึกษาและผู้บริหารโรงเรียน
- ข้อ 45 เมื่อคณะกรรมการนักเรียนถูกยุบไม่ว่ากรณีใด ๆ ทรัพย์สินของคณะกรรมการนักเรียนทั้งหมดให้ออนเป็นสมบัติของโรงเรียน
- ข้อ 46 ให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีหน้าที่รักษาระเบียบคณะกรรมการนักเรียนนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันประกาศใช้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

ลงชื่อ.....(ผู้บริหารโรงเรียน)

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตัวอย่าง

ระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งชมรม

- ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบการจัดตั้งชมรมของโรงเรียน.....”
- ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศใช้เป็นต้นไป
- ข้อ 3 ให้ครูผู้รับผิดชอบงานต่าง ๆ เป็นครูที่ปรึกษาโดยตำแหน่ง
- ข้อ 4 ชมรมใดไม่มีครูผู้รับผิดชอบ ให้หัวหน้าสถานศึกษาแต่งตั้งครูที่ปรึกษาขึ้น
- ข้อ 5 นักเรียนทุกคนต้องเป็นสมาชิกของชมรมใดชมรมหนึ่งเพียงชมรมเดียวตามความถนัดและความสนใจของตน
- ข้อ 6 ชมรมหนึ่ง ๆ ต้องมีสมาชิกไม่เกิน.....คน
- ข้อ 7 การรับสมัครเข้าชมรม ให้คณะกรรมการอำนวยการสถานนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ
- ข้อ 8 ให้แต่ละชมรมมีคณะกรรมการบริหารชุดหนึ่ง ประกอบด้วย
ประธานชมรม	1 คน
รองประธานชมรม	1 คน
เลขานุการ	1 คน
ปฏิคม	1 คน
เหรัญญิก	1 คน
เจ้าหน้าที่ทะเบียน	1 คน
คณะกรรมการกลาง	1 คน
- ข้อ 9 แต่ละชมรมต้องมีครูที่ปรึกษา
- ข้อ 10 ในปีหนึ่ง ๆ ผู้ใดเป็นสมาชิกของชมรมใดแล้วจะเปลี่ยนแปลงชมรมไม่ได้
- ข้อ 11 สมาชิกและคณะกรรมการบริหารของแต่ละชมรม อยู่ในตำแหน่งได้คราวละหนึ่งปีการศึกษา
- ข้อ 12 เมื่อตำแหน่งกรรมการบริหารของชมรมใดว่างลง ให้ประธานของชมรมนั้นเลือกสมาชิกเข้าดำรงตำแหน่งแทน
- ข้อ 13 หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกชมรม มีดังนี้
- 13.1 บริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชมรม
 - 13.2 จัดกิจกรรมเพื่อแสดงผลงานของชมรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
 - 13.3 สมาชิกทุกคนต้องร่วมมือกับชมรมที่ตนเข้าเป็นสมาชิกอยู่อย่างเต็มที่
- ข้อ 14 ให้คณะกรรมการการบริหารจัดตั้งชมรมต่าง ๆ ตามระเบียบของสถานนักเรียน หมวด 6
- ข้อ 1.2 ชมรมที่จัดตั้งขึ้น มีดังนี้
- 14.1 ชมรมห้องสมุด
 - 14.2 ชมรมพัฒนาการ

14.3 ชมรมสิ่งแวดล้อม

14.4 ชมรมสหกรณ์

14.5 ชมรมอาหารกลางวัน

14.6 ชมรมวิชาการ

ข้อ 15 ให้แต่ละชมรมกำหนดเครื่องหมายประจำชมรมของตน

ข้อ 16 การยุบและการเพิ่มชมรม ให้กระทำโดยคณะกรรมการซึ่งหัวหน้าสถานศึกษาแต่งตั้ง

ข้อ 17 การแก้ไข เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงและยกเลิกข้อความใด ๆ ในระเบียบนี้ให้กระทำโดยคณะกรรมการที่หัวหน้าสถานศึกษาแต่งตั้ง

ข้อ 18 ให้คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้มีหน้าที่รักษาการตามระเบียบนี้

ตัวอย่าง

ข้อบังคับของชมรมห้องสมุดโรงเรียน

ข้อ 1 ชมรมนี้เรียกว่า “ชมรมห้องสมุดโรงเรียน.....”ใช้ชื่อย่อว่า“.....”

ข้อ 2 ชมรมนี้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์โดยการศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง

2.2 เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน

2.3 เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่สมาชิกและผู้สนใจ

2.4 เพื่อบริการการใช้ห้องสมุดแก่นักเรียน ครู และผู้สนใจ

ข้อ 3 สมาชิกของชมรมนี้รับเฉพาะผู้ที่มีความสนใจและมีความเห็นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของชมรม โดยไม่จำกัดเพศ วัย หรือชั้นเรียน

ข้อ 4 ผู้สมัครเป็นสมาชิกต้องสมัครเป็นลายลักษณ์อักษรยื่นต่อเลขานุการของชมรม เลขานุการนำรายชื่อเสนอต่อที่ประชุม เพื่อพิจารณารับเข้าเป็นสมาชิก

ข้อ 5 ผู้ที่จะเป็นสมาชิกใหม่ได้ ต้องให้เสียงข้างมากในที่ประชุมรับรอง

ข้อ 6 สมาชิกจะต้องเข้าประชุมเป็นประจำ ถ้าขาดประชุมติดต่อกันถึง 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ที่ประชุมอาจมีมติให้ขาดจากสมาชิกภาพได้

ข้อ 7 ชมรมจะมีการปรับปรุงทะเบียนสมาชิกใหม่ในต้นปีการศึกษาทุกปี

ข้อ 8 คณะกรรมการชมรม จะต้องประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ปฏิคม และที่ปรึกษา

ข้อ 9 การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ให้ใช้เสียงข้างมากของที่ประชุม

ข้อ 10 เจ้าหน้าที่อาจลาออกจากตำแหน่งได้โดยยื่นใบลาออกต่อเลขานุการชมรม

ข้อ 11 ในกรณีที่ตำแหน่งต่าง ๆ วางลงให้มีการประชุมเลือกซ่อมแทนโดยไม่ชักช้า

ข้อ 12 ให้รองประธานเป็นผู้เสนอโครงการกิจกรรมของชุมนุมต่อที่ประชุม

ข้อ 13 ในเดือนหนึ่ง ๆ จะมีการประชุม 2 ครั้ง คือ ในวันที่ 1 และวันที่ 16 ของเดือน ถ้าวันที่ 1 และวันที่ 16 ตรงกับวันเสาร์หรืออาทิตย์ให้เลื่อนไปเป็นวันจันทร์

ข้อ 14 ประธานชมรมอาจเรียกประชุมพิเศษนอกเหนือจากการประชุมปกติได้ทุกเมื่อ

ข้อ 15 สมาชิกต้องเสียค่าบำรุงชมรม ภาคเรียนละ 1 บาท การเปลี่ยนแปลงค่าบำรุงจะกระทำได้เมื่อมีมติ 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดเห็นชอบ

ข้อ 16 การใช้จ่ายเงินบำรุง ต้องใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชมรม และควรได้รับความเห็นชอบจากที่ปรึกษาชมรมด้วย

ข้อ 17 เงินที่ได้มาจากผู้บริจาค จะต้องใช้จ่ายให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค

ข้อ 18 ประธานชมรมอาจเลือกตั้งอนุกรรมการไปพิจารณาหรือดำเนินการจัดกิจกรรมของชมรมได้

- ข้อ 19 ข้อบังคับนี้จะแก้ไขได้ต่อเมื่อมีเสียงข้างมากถึง 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด
- ข้อ 20 หากชมรมนี้จะต้องเลิกด้วยประการใด ๆ ก็ดี ทรัพย์สินทั้งหมดของชมรมจะต้องส่งมอบให้แก่โรงเรียนทั้งหมด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรวิภา ลีฤทธิเกียรติ. (2542). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม การบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการ และ พฤติกรรมประชาธิปไตยของวัยเด็กตอนกลาง ใน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2534). แนวทางการนิเทศ : การสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2535). คู่มือส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- (2540). การเผยแพร่รัฐธรรมนูญและพัฒनावิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- (2541). คู่มือการเรียนการสอนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2543). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง วิถีชีวิตประชาธิปไตยและการเลือกตั้งระบบใหม่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2543). คู่มือพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2544). คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง-ศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เกษมสุข ศรีชนะ. (2535). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยใน โรงเรียนประชาธิปไตยดีเด่นตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์; และมาเรียม นิลพันธ์. (2542) รายงานการวิจัยและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลและรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อสมส.). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จงรักษ์ ศรีทิพย์. (2548, 20 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์.
- จิรภา สุนทรสิด. (2534, กรกฎาคม-กันยายน). "โรงเรียนกับการปลูกฝังประชาธิปไตย." สารพัฒนาหลักสูตร. 10(106) : 41-44.

- เจตสุตา ราชสิงโ. (2548, 19 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียน วัดหนองพันจันทร์.
- ใจจริง บุญเรืองรอด. (2536). *กิจกรรมร่วมหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: ภาคหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- ฉัตรมณี จันทวงษ์. (2548, 21 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียน บ้านเก่าต้นมะค่า.
- ชวนชื่น สุวรรณโคตร. (2548, 20 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียน วัดหนองพันจันทร์.
- ณัฐกร อ่วมบำรุง. (2537, มกราคม). "แนวคิดเพื่อการพัฒนาการเผยแพร่ประชาธิปไตยใน โรงเรียน." *รัฐสภาสาร*. 42(1): 117-127.
- เตือนใจ แวงงาม. (2534). *พลวัตรของกลุ่มและการทำงานเป็นทีม*. กรุงเทพฯ: เม็ดทราย พรินต์ติ้ง.
- ถาวร รมโพธิ์. (2548, 21 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียน บ้านกล้วย.
- ทองชุบ ศรีแก้ว. (2545). *คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวี นาคบุตร. (2534, กรกฎาคม-กันยายน). "สอนประชาธิปไตยในสถานศึกษา." *จันทร์เกษม*. ฉบับที่ 218 : 12 – 15.
- ทิตนา แคมมณี. (2536). *ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมรัฐ ชันบุญ. (2539). *ความรู้ ความคิดเห็น และพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับการจัด กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประถมศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2534). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิชการพิมพ์ จำกัด.
- นิพนธ์ เสือก้อน. (2537). *การจัดทำแผนการสอนเน้นกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- บุญเกื้อ ควรรหาเวช. (2531). *นวัตกรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทยาการพิมพ์.
- บุญเลิศ อรรถอุดม. (2548, 19 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียน อนุบาลราชบุรี.
- ประชา เพ็งแจ่ม. (2537). *สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ประมวล พุทธพิภูล. (2548, 20 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียนเทศบาลวัดไทรอารีรักษ์.
- ปราณี กรุณวงศ์. (2546). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโมเดลชิปปา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนวัดแสงสรรค์*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน; และคนอื่นๆ. (2539). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนม ลิ้มอารีย์. (2529). *กลุ่มสัมพันธ์*. มหาสารคาม: ปรีดาออฟเซตการพิมพ์.
- พนิดา ทำเสร็จ. (2548, 20 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่วงสุวนิช).
- พยุร นุ่มกัลยา. (2548, 19 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์.
- พรทิพา พลจันทร์. (2548, 21 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียนสมনীกวีทิศวรการ.
- พระเทพเวที. (2535). *การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พริ้มเพรา คงชนะ. (2537). *รายงานการวิเคราะห์หนังสือ และคู่มือวิชาการงาน การดูแลรักษาบ้าน มัธยมศึกษา 1,2 และ 3*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- พัชรี มัลลพันธ์. (2548, 20 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียนบ้านท่ามะขาม.
- พิพัฒน์ ไชยทนต์. (2546). *การประเมินกิจกรรมส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2533, ธันวาคม). "บรรยากาศการเรียนการสอนปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการสอน." *มิตรครู*. 32(24): 9-14.
- เพชร กันทาคี. (2543). *บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำปางในการสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มงคล ลีลาชนาการ. (2546). *คู่มือครูประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน*. สารนิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- มยุรี วิมลโสภณกิตติ. (2538). ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เริงชัย จงพิพัฒน์สุข. (2543). คู่มือผู้ปกครองและครู. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วีรดา ชุติกราน. (2544). แนวทางการพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรัณยา สุริยาวงษ์. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนกับพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์; และคนอื่นๆ. (2535). เส้นทางก้าวหน้าของข้าราชการครู: คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: ประดิพัทธ์การพิมพ์.
- สมชัย วุฒิปรีชา. (2535, พฤศจิกายน). "การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน." *ประชาศึกษา*. 43(2): 7-12.
- สมบัติ ธนลากสกุลกิจ. (2535). การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมบัติ ปุตุตรี. (2542). โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา : จากโรงเรียนสู่ชุมชน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมพงษ์ กล้าวิกรณ์. (2541). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ. (2546). คู่มือการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมัค ชินบุตร. (2545). การส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจิตรา จงอยู่สุข. (2536). กิจกรรมร่วมหลักสูตร. นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.

- สุระพงษ์ นามจำปา. (2537). การศึกษาความรู้และบทบาทของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2520). การบริหารกิจการนักเรียน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2534). คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. (2545). ยุทธศาสตร์และเป้าหมายการให้บริการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ประจำปีงบประมาณ 2546. ราชบุรี: ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2531). กองวิชาการ. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. เอกสารกองวิชาการลำดับที่ 101/2531. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2536). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2536). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2537). แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2538). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2539. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- (2541). คู่มือประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ.
- (2542). เอกสารเสริมความรู้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2545). รายงานผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ปีการศึกษา 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2545). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (2538). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550. (อัดสำเนา).

- อนุชิต เชนงำเนียร. (2545). *คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียน นักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี กล้าวารการ. (2548, 21 เมษายน). สัมภาษณ์โดย คณิต จิตเจริญทวีโชค ที่โรงเรียน บ้านท่ามะขาม.
- อเนก สิทธิประศาสน์. (2532). การพัฒนาประชาธิปไตยและองค์กรประชาชนให้ยึดมั่นใน หลักการประชาธิปไตย. เอกสารประกอบการสัมมนาการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ ปวงชน. หน้า 121-127. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- เอกวุฒิ ไกรมาก. (2541). *การสร้างคู่มือในการจัดหาและใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่น สอน วิชาช่างอุตสาหกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรม) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อำนวย เกาตระกูล. (2541). *คู่มือการเขียนแผนการสอนเพื่อนำไปสู่การประกันคุณภาพ อาชีวศึกษา*. เชียงใหม่: เอ็มพันธ์.
- อำพร เรือนสวัสดิ์. (2536). *การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ในโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Fowler, Donna. (1990, November). "Democracy Next Generation," *Educational Leadership*. 48(3).
- Hicks, Willie Mae. (1998, July). "Personnel Policy and Procedural Manual," *Dissertation Abstracts International*. 5(12): 1981-A.
- Miller, Patricia. (1987, January) "Ten Characteristics of a Good Teacher." *English Teaching Forum* Vol. XXV, no. 1: 40-41.
- Webster. (1983). *Webster's New Twentieth Century Dictionary of The English Language Unabridged*. 2nd ed. New York: Prentice Hall.
- White, John W. (1977, June). "A Study of Democratic Sociopolitical Values among High School Students in Urban Setting," *Dissertation Abstracts International*. 37(6): 38.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบโครงร่างหัวข้อของคู่มือ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบโครงร่างหัวข้อของกลุ่ม

1. ผศ.ดร. วีระ สุภากิจ	ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นายทวี สุดพวง	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
3. นางสาวสมหมาย ลิ้มทุติเนตร	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนอนุบาลบ้านคา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
4. นายไพศาล ศรีเพชรธาราพันธ์	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนบ้านร่องเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
5. นายอมร ศิริมงคล	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดรางเสนห์นครจันทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ภาคผนวก ข.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระของกลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระของคู่มือ

1. นายบุญเลิศ อรรคอุดม	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 9
โรงเรียนอนุบาลราชบุรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
2. นายเสน่ห์ โอฐกรรม	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 9
โรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่วงสุวนิช)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
3. นางทองทรัพย์ เดชเดชะสุนันท์	ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9
โรงเรียนบ้านจอมบึง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
4. นางนิตยา จิตต์ประสงค์	ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9
โรงเรียนอนุบาลสวนผึ้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
5. นายฉลองชัย อัมพรสินธุ์	ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ 7
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นางปราณี ทัยคุปต์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดบ้านโพธิ์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
2. นางสาวเบญจมา แก้วกระจ่าง ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดป่าไถ่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
3. นายนริศน์ อนวัชชสุข ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนน้ำตกห้วยสวนพลู
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
4. นายถาวร รมโพธิ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดบ้านกล้วย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
5. นายเถลิงศักดิ์ วงษ์บำรุ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนบ้านหนองจอก (จิตติ-บุญศรี)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
6. นายโสวัฒน์ เหลาธรรม ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนประชาพัฒน์วิทย์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
7. นายเสื่อ ชัยมงคลชาติ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนวัดโพธิ์ตาก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
8. นายนิพนธ์ เอี่ยมชื่น ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนบ้านหนองแร้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
9. นางปทุมรัตน์ พัทธสุข ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนบ้านทุ่งศาลา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
10. นางชลดา แสงวรินทร์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
โรงเรียนบ้านหนองหม้อข้าว(ศิริทวีอุปถัมภ์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

หัวหน้าโครงการประชาธิปไตย

1. นายจรรยา บุญคุ้ม ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดรางเสนห์นครจันทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
2. นางพรทิพย์ บริบูรณ์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองจอก(จิตติ-บุญศรี)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
3. นางกรรณิกา สมบูรณ์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดยอดสุวรรณคีรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
4. นางล้นทม ขวัญชัยรัตนภูมิ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองโก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
5. นางเจตสุดา ราชสิงโธ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
6. นายพงษ์เทพ ปาณะศรี ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดเขากลิ้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
7. นางเมธี เทพทิตย ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านท่ามะขาม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
8. นายสถิตย์ ทองกั๊ก ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนอนุบาลสวนผึ้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
9. นางมาลีวรรณ บุญสร้างสม ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
10. นายเล็ก เทพสวัสดิ์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองแร้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

ครูผู้สอน

1. นางสุนีย์ ไรโนภาส ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
2. นางยุพิน กองจินดา ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองหม้อข้าว(ศิริทวีอุปถัมภ์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
3. นางสาวปราณี สำรวมจิตต์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดนาขุนแสน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
4. นางเรณู พูลสวัสดิ์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดเขากลิ้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
5. นายเดชา ชิตตะขบ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
6. นายอาทร เล้าศศิวัฒน์พงศ์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองโก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
7. นางโณมยง ทองก๊ก ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนอนุบาลสวนผึ้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
8. นางอัมพร ยิ้มศรวล ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองจอก(จิตติ-บุญศรี)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
9. นายสมบัติ ประสิทธิชัย ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดรางเสนห์นครจันทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
10. นางสาวศศิธร คเสนทวา ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนวัดนาขุนแสน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

11. นางสาวพรทิพา พลจันทร์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนสมนึกวิทศรการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
12. นางละเอียด เหลาธรรม ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
13. นางนิภา มีไพล่ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านโป่งกระทิงบน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
14. นายบุญตา ปีกคม ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองแร่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
15. นางสาววันเพ็ญ มาลัยศรี ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านสวนผึ้ง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
16. นายอภิชาติ ชนนทา ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านเก่าต้นมะค่า
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
17. นายวิรัตน์ เจริญรัตน์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนอนุบาลบ้านคา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
18. นางกนกวรรณ ระตินัย ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนบ้านหนองหม้อข้าว (ศิริทวีอุปถัมภ์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
19. นางสาวชนิสสา จรัสรักษ์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6
โรงเรียนวัดใหญ่อ่างทอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1
20. นางพนิดา ทำเสร็จ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6
โรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่วงสุวนิช)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1

ภาคผนวก ง.

**แบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่มการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน**

แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

ในการตอบแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้จัดทำคู่มือขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบประเมินทุกท่านศึกษารายละเอียดของคู่มือให้เข้าใจก่อนตอบแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ โดยขอให้ผู้ตอบแบบประเมินให้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

คำชี้แจง แบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวข้องกับผู้ประเมิน
- ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ประเมิน

ตำแหน่ง ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา
☐ หัวหน้าโครงการประชาธิปไตย
☐ ครูผู้สอน

ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	คู่มือมีความเหมาะสมในรายละเอียดของเนื้อหา 4 ขั้นตอน คือ 1.ความรู้พื้นฐานสำหรับครู 2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียน 3.กิจกรรมนักเรียน ที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน 4.การประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย					
2	คู่มือมีความเหมาะสมในด้านการจัดกิจกรรม นักเรียนอย่างหลากหลาย					
3	คู่มือมีความเหมาะสมในด้านการประเมิน พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยนักเรียน					
4	การจัดลำดับหรือขั้นตอนของเนื้อหาในคู่มือ มีความเหมาะสม					
5	การจัดลำดับหรือขั้นตอนของการจัดกิจกรรม นักเรียนในคู่มือมีความเหมาะสม					
6	การจัดลำดับหรือขั้นตอนของการประเมิน พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยนักเรียนในคู่มือ มีความเหมาะสม					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7	รายละเอียดของเนื้อหาที่กำหนดไว้ในคู่มือมีความครอบคลุมและเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ					
8	รายละเอียดของกิจกรรมนักเรียนที่กำหนดในคู่มือมีความหลากหลายและเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ					
9	รายละเอียดของการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยนักเรียนที่กำหนดในคู่มือมีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ					
10	รายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดทำมีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคารวธรรม					
11	รายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดทำมีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม					
12	รายละเอียดและขั้นตอนของกิจกรรมที่จัดทำมีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม					
13	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม คณะกรรมการนักเรียน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้					
14	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม ครูผู้รับผิดชอบประชาธิปไตยและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมนักเรียน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศการจัดกิจกรรมได้					
16	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้านคุณธรรมได้					
17	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมได้					
18	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมีความหลากหลายและเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมได้					
19	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำทุกกิจกรรม จัดทำได้ครอบคลุมและมีความสมบูรณ์ ทั้งด้านเนื้อหาการจัดกิจกรรม และการประเมินผล สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน					
20	กิจกรรมนักเรียนที่จัดทำมุ่งเน้นการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน					
21	คู่มือที่จัดทำมีเนื้อหาสาระ กิจกรรม และการประเมินพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์					
22	คู่มือที่จัดทำมีเอกสารประกอบสมบูรณ์ ทำให้เกิดความสะดวกต่อการนำไปใช้จัดกิจกรรม					

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นายคณิต จิตเจริญทวีโชค
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2504
สถานที่เกิด	อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	89/1 หมู่ที่ 1 ถนนเฉลิมพระเกียรติ ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 70180
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวัดหนองพันจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2520	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2522	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ปกศ.) จากวิทยาลัยครูกาญจนบุรี อำเภอมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ. 2525	ประกาศนียบัตรประโยคพิเศษครูมัธยม (พ.ม.) ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2528	ปริญญาตรีศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) บริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ